हिन्दी कन्नड़ स्वबोधिनी

ಹಿಂದೀ ಕನ್ನಡ ಸ್ವಬೋಧಿನಿ

प्रकाशक

दक्षिण भारत हिन्दी प्रचार सभा

त्यागरायनगर * मद्रास-17

Rs 3-00

हिन्दी कन्नड़ स्वबोधिनी

ಹಿಂದೀ ಕನ್ನಡ ಸ್ವಬೋಧಿನಿ

ಅನುವಾದಕರು:
ಪಂಡಿತ ಸಿದ್ಧನಾಥ ಪಂತರು, ಹಿಂದೀ ಪ್ರಚಾರಕರು

प्रकाशक
दक्षिण भारत हिन्दी प्रचार सभा
मद्रास

हिन्दी प्रचार पुस्तकमाला-पुष्प—7

सातवाँ संस्करण :
दिसंबर, 1965
2

दाम रु. 2·00

O. No. 50
मुद्रक : हिन्दी प्रचार प्रेस,
त्यागरायनगर, मद्रास-17

ಮುನ್ನುಡಿ

(ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯಾಲಯದವರು ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ "ಹಿಂದೀ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸ್ವಬೋಧಿನಿ" ಯನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ 'ನೀವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನೇ ಈ ರೀತಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವೆನು. ಮೂಲಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳು ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕೃತ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಮ|| ರಾ|| ಶ್ರೀ ನಿಟ್ಟೂರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್, B.Sc., B.L. (ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಹಿಂದೀ ಪ್ರೇಮಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಮಂಡಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಯಂ. ಯಮುನಾಚಾರ್ಯ, M.A. ಮುಂತಾದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಮುಕ್ಕಾಂ-ಮುಂಬಯಿ,
25-5-'31

ಇತಿ—ಹಿಂದೀ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ
ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಕಿಂಚನ ಸೇವಕ,
ಸಿದ್ಧನಾಥ ಪಂತ.

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪಾಠ	ವಿಷಯ		ಪುಟ.
	ವರ್ಣಮಾಲೆ (Alphabets)	....	1–2
	ಸ್ವರಸಂಜ್ಞೆಗಳು (Vowel-signs)	....	3
	ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು (Conjunct consonants)	....	5
	ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ನಿಯಮಗಳು (Rules of pronunciation)	....	7
1.	ವಾಕ್ಯರಚನೆ	....	11
2.	ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು [ವಿಧಿರೂಪ, ಆಜ್ಞಾರ್ಥಕ (Imperative)]		12
3.	ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು (ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಧಾತುರೂಪ) ಸರ್ವನಾಮಗಳು (Pronouns, Conjugation)	....	15
	ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ (Present Tense)	....	15
4.	ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕಪದಗಳು (Interrogatives)	....	19
5.	ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ	....	22
6.	ವಿಶೇಷಣಗಳು ಮತ್ತು ನಾಮಪದಗಳು (Adjectives & Nouns)	....	24
7.	ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು (Case-endings—Prepositions)		27
8.	ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು (Post-positions)	....	32
9.	ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ (Declension of Pronouns)	....	35
	ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು (Adverbs)	....	37
10.	ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ (ಮುಂದುವರಿದುದು)	....	39
	ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು (Reflexive Pronouns)		40
11.	ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ (Future Tense)	....	44

ಪಾಠ ವಿಷಯ ಪುಟ.

ಪ ರಿ ಶಿ ಷ್ಟ

———

ॐ

हिन्दी कन्नड स्वबोधिनी

ಹಿಂದೀ ಕನ್ನಡ ಸ್ವಬೋಧಿನಿ

ವರ್ಣಮಾಲೆ

ಸ್ವರಗಳು

ಅ	ಆ	ಇ	ಈ	ಉ	ಊ
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ

ಋ	ಏ	ಐ	ಓ	ಔ
ऋ	ए	ऐ	ओ	औ

ಅಂ	ಅಃ
अं	अः

ಸೂಚನೆ:—ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ 'ಎ' ಮತ್ತು 'ಒ' ಎಂಬ ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲ.

ವ್ಯಂಜನಗಳು

ಕ	ಖ	ಗ	ಘ	ಙ
क	ख	ग	घ	ङ
ಚ	ಛ	ಜ	ಝ	ಞ
च	छ	ज	झ	ञ
ಟ	ಠ	ಡ	ಢ	ಣ
ट	ठ	ड	ढ	ण
ತ	ಥ	ದ	ಧ	ನ
त	थ	द	ध	न
ಪ	ಫ	ಬ	ಭ	ಮ
प	फ	ब	भ	म

ಯ	ರ	ಲ	ವ	ಶ	ಷ	ಸ	ಹ
य	र	ल	व	श	ष	स	ह

क़, ख़, ग़, ज़, ड़, ढ़, फ़ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನಿಡುವರು.

ಉದಾ:—क़ ख़ ग़ ಇತ್ಯಾದಿ. फ़ ಮತ್ತು ज़ ಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ F ಮತ್ತು Z ಅಕ್ಷರಗಳ ಧ್ವನಿಯಂತಿರುವುದು. ಉಳಿದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಹಿಂದೀ ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಚುಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲದ ಅಕ್ಷರಗಳಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಕಾಗುಣಿತ (बारह खड़ी)

ಸ್ವರಸಂಜ್ಞೆಗಳು

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ
	ा	ि	ी	ु	ू	ृ

ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
े	ै	ो	ौ	ं	ः

ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು.

क् + अ = क   क् + आ = का

क् + इ = कि   क् + ई = की

क् + उ = कु   क् + ऊ = कू

क् + ऋ = कृ   क् + ए = के

क् + ऐ = कै   क् + ओ = को

क् + औ = कौ   क् + अं = कं

क् + अः = कः

ಚ	ಚಾ	ಚಿ	ಚೀ	ಚು	ಚೂ	ಚೃ
च	चा	चि	ची	चु	चू	चृ
ಚೇ	ಚೈ	ಚೋ	ಚೌ	ಚಂ	ಚಃ	
चे	चै	चो	चौ	चं	चः	
ಹ	ಹಾ	ಹಿ	ಹೀ	ಹು	ಹೂ	ಹೃ
ह	हा	हि	ही	हु	हू	हृ
ಹೇ	ಹೈ	ಹೋ	ಹೌ	ಹಂ	ಹಃ	
हे	है	हो	हौ	हं	हः	
ರ	ರಾ	ರಿ	ರೀ	ರು	ರೂ	
र	रा	रि	री	रु	रू	
ರೇ	ರೈ	ರೋ	ರೌ	ರಂ	ರಃ	
रे	रै	रो	रौ	रं	रः	

ಅರ್ಧಾನುಸ್ವಾರ

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಧಾನುಸ್ವಾರ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗವೊಂದಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಷರಗಳಮೇಲೆ 'ँ' ಅಥವಾ '•' ಈ ರೀತಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೋಲುವ ಗುರುತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಧಾನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ಧ್ವನಿಯು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವುದು; ಆಗ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ಪೂರ್ಣಾನುಸ್ವಾರದ ಧ್ವನಿಯು ಹೊರಡುವುದು.

ಉದಾ :—हाँ, वहाँ, नहीं, हैं, में ಇತ್ಯಾದಿ.

ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು

ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಸಿ ಬರೆದರೆ ಒತ್ತಕ್ಷರ (ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ) ವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವ್ಯಂಜನವು ಅರ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಂಜನವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಾಗ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಮೊದಲಿನ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಧವಾಗಿಯೂ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿಯ ಒತ್ತಕ್ಷರದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

(1) ಉದ್ದನೆಯ ಗೀಟುಳ್ಳವು. (2) ಉದ್ದನೆಯ ಗೀಟಿಲ್ಲದವು. (3) ರೇಫ ಎಂದರೆ 'ರ' ಕಾರವು.

(1) ಉದ್ದನೆಯ ಗೀಟನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಾಗುವ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಉದ್ದನೆಯ ಗೀಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ಉದಾ :—स + प = स्प, व + य = व्य, न + स = न्स ಇತ್ಯಾದಿ.

(2) ಉದ್ದನೆಯ ಗೀಟಿಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಯಾಗುವ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಜೋಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮೊದಲನೆಯದರ ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಉದಾ :—ट् + ट = ट्ट, ठ् + ठ = ठ्ठ, ड् + ड = ड्ड ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವ್ಯಂಜನದ ಕೆಳಗೆ ಈ (्) ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಅದರ ಮುಂದೆ ಬರೆಯುವುದುಂಟು. ಈ ಚಿಹ್ನೆಯು 'ಕಾ' ಗುಣಿತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ವ್ಯಂಜನವು ಸ್ವರ ರಹಿತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—ड + ग = ड्ग, द + म = द्म ಇತ್ಯಾದಿ.

(3) ಅರ್ಕಾವತ್ತು—ರೇಫವು (र ಕಾರವು) ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯದರ ಮೇಲೆ ಈ (೯) ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—र् + म = र्म, र् + च = र्च ಇತ್ಯಾದಿ.

'ರ' ವತ್ತು—ರೇಫವು (र ಕಾರವು) ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾಗಿದ್ದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಕೆಳಗೆ (^) ಈ ರೀತಿಯಾದ ವೋಲ್ಮೊಗದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಉದಾ :— प् + र = प्र, व् + र = व्र, ह् + र = ह्र ಇತ್ಯಾದಿ.

ट, ठ, ड, ढ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ (^) ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—ट् + र = ट्र, ठ् + र = ठ्र ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೇಲಿನ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದ ಕೆಲವು ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ :—

क् + त = क्त ಕ್ತ	त + र = त्र ತ್ರ
क् + ष = क्ष ಕ್ಷ	द् + द = द्द ದ್ದ
च् + च = च्च ಚ್ಚ	द् + ध = द्ध ದ್ಧ
ज् + ज = ज्ज ಜ್ಜ	द् + न = द्न ದ್ನ
ट् + य = ट्य ಟ್ಯ	द् + म = द्म ದ್ಮ
त् + त = त्त ತ್ತ	द् + य = द्य ದ್ಯ
द् + व = द्व ದ್ವ	श् + र = श्र ಶ್ರ
श् + च = श्च ಶ್ಚ	ह + व = ह्व ಹ್ವ
ह + म = ह्म ಹ್ಮ	ह + य = ह्य ಹ್ಯ

ಪೂರ್ಣಾನುಸ್ವಾರ

ಪೂರ್ಣಾನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ವರ್ಗದ (ನೋಡಿ: ವ್ಯಂಜನಗಳು ಪುಟ 2) ಐದನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—'ಪಂಖಾ' ಶಬ್ದದ 'ಂಖಾ' ಎಂಬುದು ಅನುಸ್ವಾರ ಸಹಿತಾಕ್ಷರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'ಖಾ' ವು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ವರ್ಗದ ಐದನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ 'ಙ' ವು ಅನುಸ್ವಾರವಾಗುವುದು. ಆಗ 'ಪಂಖಾ' ಶಬ್ದವು पङ्खा ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ

ಉದಾ :—चञ्चल, अण्डा, चिन्ता, चम्पा ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ನಿಯಮವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಂಯೋಗ (ಒತ್ತು) ಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವು ಇರಕೂಡದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ, ಚುಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅನುಸ್ವಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ :—पंखा, चंचल, अंडा, चंपा ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅನುಸ್ವಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಅಕ್ಷರದ ಮುಂದಿನ ಅಕ್ಷರವು य, र, ल, व ಮುಂತಾದ ಅವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಸಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಚುಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ಅನುಸ್ವಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಅದರ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು 'न' ಕಾರವನ್ನನುಸರಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—हंस - ಹನ್ಸ್, संसार - ಸನ್ಸಾರ್, दंश - ದನ್ಶ್ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ನಿಯಮಗಳು

ಶಬ್ದಗಳ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವು अ ಕಾರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಧಾಕ್ಷರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡೇ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—घर - 'ಘರ್' फल - 'ಫಲ್' ಇವುಗಳನ್ನು 'ಘರ' ಮತ್ತು 'ಫಲ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬಾರದು.

ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವು 'अ' ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯದ ಹ್ರಸ್ವ ವ್ಯಂಜನವು ಅರ್ಧವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಉದಾ :—कमरा - ' ಕಮ್‌ರಾ ' कितनी - ' ಕಿತ್‌ನೀ ' ಇವುಗಳನ್ನು ' ಕಮರಾ ' ' ಕಿತನೀ ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬಾರದು.

ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಹ್ರಸ್ವವಾದರೆ ಮೂರನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಅರ್ಧವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—पलक - ಪಲಕ್, उधर - ಉಧರ್, बालक - ಬಾಲಕ್.

ನಾಲ್ಕಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಹ್ರಸ್ವ ವ್ಯಂಜನಗಳಾದರೆ ಅವುಗಳ अ ಕಾರಕ್ಕೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—गड़बड़ - ಗಡ್‌ಬಡ್, झटपट - ಝಟ್‌ಪಟ್, कामरूप - ಕಾಮ್‌ರೂಪ್, मारकाट - ಮಾರ್‌ಕಾಟ್.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಪಾಠಗಳು

I

अब, एक, ऐन, ईख, आम, ऊन, ईद, ऋण, तब, बल, कल, घत, घर, झट, रथ, डग, सच, यश, तब, पढ़, षण, हम, गज, लड़, धन, फल, भज, हँस ।

II

नरम, गरम, सड़क, औषध, गलत, महक, शहर, खरच, सनद, कनक, ऊपर ऐनक, जगह, गड़बड़, झटपट, सरपट, शरबत, मसनद, करतब, चहलपहल, सलतनत, हर जगह, अकलमंद ।

III

काम, नाम, ताज़ा, बाजा, दिन, निधि, ऋषि, माली, गाली, चीनी, गुण, सुन, झूठ, धूल, रूप, केला, मेला, रेल, सेवा, मैला, कैसा, थैली, मोती, धोती, रोटी, मौनी, कौन, कृपा, किताब, मैदान, डिगरी, रुपया, रूमाल, बहादुर, बेईमान, बुलबुल, शिकायत, मेहरबानी ।

IV

घण्टा, ध्यान, स्याही, किश्ती, ग्वाला, ज़्यादा, तस्वीर, प्यास, स्वप्न, स्मरण, स्तुति, सज्जन, ज़ुल्म, टट्टू, हड्डी, भद्दा, पक्का, पद्य, द्वेष, व्यर्थ, श्लोक, श्रावण, आह्लाद, असह्य, विद्यार्थी, हृदय, ब्राह्मण, मत्स्य, ज्ञान, पाठ्य, ड्योढ़ी, ट्राम, घ्राण, क्षेत्र, ह्रास, कृतघ्न ।

V

इधर आओ । उधर बैठो । हिन्दी बोलो । ख़ुश रहो । भाई आया । रामनाथ गया । वह बहुत रोया । वह कौन है ? वहाँ क्या है ? मैं आदमी हूँ । यह सुनो । एक कथा कहो । राम को बुलाओ । पाठ याद करो । चंचल मत बनो । हिंसा मत करो । हिन्दुस्तान की भाषा सीखो ।

वह घर जाता है । सीता क्या लिखती है ? आप कौन हैं ? रामप्रसाद क्या लिखता है ? यह आम का पेड़ है ।

गाय दूध देती है। तुमको क्या काम है? वह झूठ बोलता है। खरगोश सरपट भागा। वहाँ क्या गड़बड़ है? बुलबुल उड़ गयी। बेईमान का विश्वास मत करो। आपकी मेहरबानी चाहिए। इस जंगल में शेर नहीं है। गोखलेजी हमारे देश के बड़े नेता थे। हमारे देश का नाम भारतवर्ष है। यह बड़े-बड़े ऋषि-मुनियों की जन्म-भूमि है। मैं अपने देश को प्यार करता हूँ।

VI

गोपाल नाम का एक लड़का था। वह बड़ा खिलाड़ी था। वह एक रोज़ कुछ लड़कों को अपने संग लेकर जंगल में खेलने गया। सब लड़के दिन-भर वहाँ खेलते रहे। शाम हुई। जब अन्धेरा चारों ओर फैल गया, तब वहाँ एक बाघ आया और खिलाड़ी लड़कों पर झपटा। सब लड़के तो एक पेड़ पर चढ़ गये। पर गोपाल को पेड़ पर चढ़ना नहीं आता था। वह घबड़ाकर इधर-उधर भागने लगा। शेर ने झट उसे पकड़ लिया और उसे लेकर जंगल में चला गया।

ಪಾಠ 1

ವಾ ಕ್ಯ ರ ಚ ನೆ

* यह ಇವನು, ಇವಳು, ಇದು, ಈ — वह ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು, ಆ

क्या ಏನು — कहाँ ಎಲ್ಲಿ

है ಇದೆ — हैं ಇವೆ

और ಮತ್ತು — भी ಕೂಡ

में ಒಳಗೆ, ಲ್ಲಿ — पर ಮೇಲೆ

किताब ಪುಸ್ತಕ (ಸ್ತ್ರೀ) — काग़ज़ ಕಾಗದ

स्याही ಮಸಿ, ಶಾಯಿ (ಸ್ತ್ರೀ) — क़लम ಲೇಖನಿ (ಸ್ತ್ರೀ)

कुर्सी ಕುರ್ಚಿ (ಸ್ತ್ರೀ) — मेज़ ಮೇಜು (ಸ್ತ್ರೀ)

हाथ ಕೈ — ज़मीन ಭೂಮಿ (ಸ್ತ್ರೀ)

फ़र्श ನೆಲ (ಸ್ತ್ರೀ)

1. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ವಾಕ್ಯರಚನೆಯು ಕನ್ನಡದಂತೆಯೇ ಇರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮೊದಲು ಕರ್ತವೂ, ಅನಂತರ ಕರ್ಮವೂ ಕೊನೆಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಬರುವುವು.

वह क्या है?	ಅದು ಏನು?
वह किताब है।	ಅದು ಪುಸ್ತಕ.
किताब कहाँ है?	ಪುಸ್ತಕವು ಎಲ್ಲಿದೆ?
किताब मेज़ पर है।	ಪುಸ್ತಕವು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದೆ.
ज़मीन पर क्या है?	ನೆಲದಮೇಲೆ ಏನಿದೆ?
ज़मीन पर मेज़ है।	ನೆಲದಮೇಲೆ ಮೇಜು ಇದೆ.

* ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಎಡಗಡೆಯಿಂದ ಬಲಗಡೆಗೆ ಓದುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು.

(ಸ್ತ್ರೀ) ಎಂಬ ಗುರ್ತುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದೂ ಮಿಕ್ಕವುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗವೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಲ್ಲ.

कुर्सी कहाँ है?	ಕುರ್ಚಿಯು ಎಲ್ಲಿದೆ?
कुर्सी भी ज़मीन पर है।	ಕುರ್ಚಿಯು ಕೂಡ ನೆಲದಮೇಲಿದೆ.
यह क्या है?	ಇದು ಏನು?
यह क़लम है?	ಇದು ಲೇಖನಿ.
क़लम कहाँ है?	ಲೇಖನಿಯು ಎಲ್ಲಿದೆ?
क़लम हाथ में है।	ಲೇಖನಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ.
क़लम में क्या है?	ಲೇಖನಿಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ?
क़लम में स्याही है।	ಲೇಖನಿಯಲ್ಲಿ ಮಸಿ ಇದೆ.
कुर्सी और मेज़ कहाँ हैं?	ಕುರ್ಚಿ ಮತ್ತು ಮೇಜು ಎಲ್ಲಿವೆ?
कुर्सी और मेज़ ज़मीन पर हैं।	ಕುರ್ಚಿ ಮತ್ತು ಮೇಜು ನೆಲದಮೇಲಿವೆ.
काग़ज़ कहाँ है?	ಕಾಗದವು ಎಲ್ಲಿದೆ?
वह काग़ज़ मेज़ पर है।	ಆ ಕಾಗದವು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದೆ.
काग़ज़ और क़लम कहाँ हैं?	ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಲೇಖನಿ ಎಲ್ಲಿವೆ?
काग़ज़ और क़लम मेज़ पर हैं।	ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಲೇಖನಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿವೆ.

ಪಾಠ 2

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

(ವಿಧಿರೂಪ, ಆಜ್ಞಾರ್ಥಕ)

तू ನೀನು — तुम ನೀವು — आप ನೀವು, ತಾವು (ಗೌರವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ)

आ ಬಾ	जा ಹೋಗು
खा ತಿನ್ನು	रह ಇರು, ವಾಸಿಸು
उठ ಏಳು	बैठ ಕುಳಿತುಕೊ
लिख ಬರೆ	पढ़ ಓದು
देख ನೋಡು	ला ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ತಾ

करा ಮಾಡು | पी ಕುಡಿ
दे ಕೊಡು | ले ತೆಗೆದುಕೊ

मत ಬೇಡ (ನಿಷೇಧ ವಿಧಿ)

ಸೂಚನೆ:—तू ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮವನ್ನು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು, ಸೇವಕರು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಕಿರಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಬೋಧಿಸುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಆದರೆ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸದಿರುವುದೇ ಮೇಲು. तुम ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸಮಾನಸ್ಕಂಧರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. आप ಎನ್ನುವುದು ಗೌರವ ಸೂಚಕ ಪದ.

2. (ಅ) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲ ರೂಪವೇ ವಿಧಿರೂಪ (ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ) ವಾಗಿದೆ. ಧಾತುರೂಪವನ್ನು ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ:—तू जा ನೀನು ಹೋಗು; तू कर ನೀನು ಮಾಡು, ಇತ್ಯಾದಿ.

(ಆ) ಧಾತುವಿಗೆ ओ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ ಬಹುವಚನ ರೂಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ:—तुम जाओ ನೀವು ಹೋಗಿ.
तुम करो ನೀವು ಮಾಡಿರಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

दे ಮತ್ತು ले ಎಂಬ ಧಾತುಗಳ ರೂಪವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ दो ಮತ್ತು लो ಎಂದಾಗುವುದು.

(ಇ) ಧಾತುವಿಗೆ इये ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಗೌರವ ವಾಚಕದ (ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ) ಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ:—आप आइये ತಾವು ಬನ್ನಿರಿ.
आप रहिये ತಾವು ವಾಸಿಸಿರಿ. (ಇರಿ)
आप पढ़िये ತಾವು ಓದಿರಿ. ಇತ್ಯಾದಿ

दे, ले, पी, कर ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಈ ನಿಯಮವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ **दीजिये** ಕೊಡಿರಿ, **लीजिये** ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ, **पीजिये** ಕುಡಿಯಿರಿ, **कीजिये** ಮಾಡಿರಿ—ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುವುವು.

तुम आओ।	ನೀವು ಬನ್ನಿ.
कुर्सी पर बैठो।	ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.
यह किताब पढ़ो।	ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ.
हाथ में क़लम लो।	ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.
काग़ज़ पर लिखो।	ಕಾಗದದಮೇಲೆ ಬರೆಯಿರಿ.
तुम स्कूल जाओ।	ನೀವು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರಿ.
आप मेज़ पर मत बैठिये।	ತಾವು ಮೇಜಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ.
आप खाइये।	ತಾವು ತಿನ್ನಿರಿ.
कुर्सी पर बैठिये।	ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.
यह किताब मत पढ़िये।	ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಬೇಡಿ.
वह मत कीजिये।	ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿ.
यह किताब और वह क़लम दीजिये।	ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.
यह पीजिये।	ಇದನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ.
तू उठ।	ನೀನು ಏಳು.
ज़मीन पर मत बैठ।	ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಡ.
जा और वह कुर्सी ला।	ಹೋಗು, ಆ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.
देख, ज़मीन पर क्या है?	ನೋಡು, ನೆಲದಮೇಲೆ ಏನಿದೆ?
आप भी रहिए।	ತಾವು ಕೂಡ ಇರಿ.
यह देखिये।	ಇದನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಪಾಠ 3

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

(ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಧಾತುರೂಪ)

ಸರ್ವನಾಮಗಳು

मैं ನಾನು	**हम** ನಾವು
तू ನೀನು	**तुम, आप** ನೀವು, ತಾವು
वह ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು	**वे** ಅವರು, ಅವುಗಳು

ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವನಾಮಗಳು

मैं हूँ ನಾನು ಇದ್ದೇನೆ	**हम हैं** ನಾವು ಇದ್ದೇವೆ
तू है ನೀನು ಇದ್ದೀಯೆ	**तुम हो** ನೀವು ಇದ್ದೀರಿ **आप हैं** ತಾವು ಇದ್ದೀರಿ
वह है ಅವನು ಇದ್ದಾನೆ, ಅವಳು ಇದ್ದಾಳೆ, ಅದು ಇದೆ	**वे हैं** ಅವರು ಇದ್ದಾರೆ, ಅವು ಇವೆ

3. ಧಾತುವಿಗೆ **ता** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕರ್ತೃವಿಗನುಸಾರವಾದ `ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ರೂಪವುಂಟಾಗುವುದು. ಈ **ता** ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ **ते** ಎಂಬ ರೂಪವೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಮತ್ತು ಬಹುವಚನಗಳಲ್ಲಿ **ती** ಎಂಬ ರೂಪವೂ ಬರುವುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

(ಪುಲ್ಲಿಂಗ)

मैं आता हूँ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ	**हम आते हैं** ನಾವು ಬರುತ್ತೇವೆ
तू आता है ನೀನು ಬರುತ್ತೀ	**तुम आते हो** ನೀವು ಬರುತ್ತೀರಿ **आप आते हैं** ತಾವು ಬರುತ್ತೀರಿ
वह आता है ಅವನು ಬರುತ್ತಾನೆ, ಅದು ಬರುತ್ತದೆ	**वे आते हैं** ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ, ಅವು ಬರುತ್ತವೆ.

ಸೂಚನೆ:—(1) ಮಾತನಾಡುವಾಗ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ मैं ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ हम ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. (2) वे ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಗೌರವಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಏಕವಚನ ದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. (3) ಮಾತನಾಡುವಾಗ वो ಎಂಬ ರೂಪ ವನ್ನು वे ಎಂಬ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ

मैं आती हूँ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ	**हम आती हैं** ನಾವು ಬರುತ್ತೇವೆ
तू आती है ನೀನು ಬರುತ್ತೀ	**तुम आती हो** ನೀವು ಬರುತ್ತೀರಿ **आप आती हैं** ತಾವು ಬರುತ್ತೀರಿ
वह आती है ಅವಳು ಬರುತ್ತಾಳೆ	**वे आती हैं** ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ

ಸೂಚನೆ:—(1) ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮೇಲಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ:—**मैं आता हूँ** ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ ಅಥವಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
वे आती हैं ಅವರು (ಸ್ತ್ರೀಯರು) ಬರುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

(2) ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತುರೂಪಗಳು ಸರಳವಾಗಿಯೂ ನಿಯಮ ಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೂಪಗಳು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುವು.

4. **आ, ए, ई** ನಿಯಮ:—ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿನ **आ** ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳೂ, ವಿಶೇಷಣಗಳೂ, ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು ಬಹುವಚನ ದಲ್ಲಿ **ए** ಕಾರಾಂತಗಳಾಗಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳೆರಡ ರಲ್ಲಿಯೂ **ई** ಕಾರಾಂತಗಳಾಗಿಯೂ ಮಾರ್ಪಡುವುವು.

ಉದಾ:—**लड़का, लड़के लड़की ।**

ಹಿಂದೀ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಮವು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದುದು.

ನಾಮಪದಗಳು

घर मನೆ	पाठशाला, मद्रसा ಪಾಠಶಾಲೆ
भात ಅನ್ನ	रोटी ರೊಟ್ಟಿ
दूध ಹಾಲು	पानी ನೀರು
काम ಕೆಲಸ	चिट्ठी ಪತ್ರ, ಕಾಗದ
पाठ, सबक़ ಪಾಠ	तमाशा ತಮಾಷೆ, ವಿನೋದ
अलमारी ಅಲಮಾರ, ಬೀರು (ಸ್ತ್ರೀ)	चटाई ಚಾಪೆ
हाँ ಹೌದು	नहीं ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ
इधर ಇಲ್ಲಿ	उधर ಅಲ್ಲಿ
कौन-सा (ಪುಂ) ಯಾವ	कौन-सी (ಸ್ತ್ರೀ) ಯಾವ

ಸೂಚನೆ:—(1) नहीं ಎಂಬ ಅಭಾವ ಅಥವಾ ನಿಷೇಧ ರೂಪಕ ಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಹಿಂದಿನ ಪದವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ:—वह नहीं आता है ।

(2) हूँ, है, हैं, हो ಗಳನ್ನು नहीं ಎಂಬ ಪದವಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ:—मैं दूध नहीं पीता ನಾನು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.
वह घर नही जाता ಅವನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ

मैं दूध पीता हूँ ।	ನಾನು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ (ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದೂ ಆಗುವುದು).
तुम सबक़ पढ़ते हो ।	ನೀವು ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತೀರಿ.
हम तमाशा देखते हैं ।	ನಾವು ವಿನೋದವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.
वे कुर्सी पर बैठते हैं ।	ಅವರು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
तुम क्या लिखते हो ?	ನೀವು ಏನು ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ ?

मैं चिट्ठी लिखता हूँ।	ನಾನು ಕಾಗದ (ಪತ್ರ) ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.
वह इधर क्या काम करता है?	ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ?
तू उधर कहाँ जाता है? इधर आ।	ನೀನು ಆಕಡೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀ? ಇಲ್ಲಿ ಬಾ.
आप घर जाते हैं?	ತಾವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಾ?
नहीं, मैं पाठशाला जाता हूँ।	ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
मैं दूध नहीं पीता, पानी पीता हूँ।	ನಾನು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ನೀರು ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ.
ऊर्मिला उधर क्या देखती है?	ಊರ್ಮಿಳೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಏನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ?
वह तमाशा देखती है।	ಅವಳು ತಮಾಷೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.
मैं कुर्सी पर बैठती हूँ, तुम मेज़ पर बैठो।	ನಾನು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ನೀವು ಮೇಜಿನಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ. (ಸ್ತ್ರೀ)
अलमारी में कौन-सी किताब है?	ಅಲಮಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕವಿದೆ?
मैं चिट्ठी लिखती हूँ।	ನಾನು ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. (ಸ್ತ್ರೀ)
यह दूध आप पीजिये।	ಈ ಹಾಲನ್ನು ತಾವು ಕುಡಿಯಿರಿ.
वे चटाई पर बैठती हैं।	ಅವರು (ಸ್ತ್ರೀ) ಚಾಪೆಯಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
क्या तुम पाठशाला जाते हो?	ನೀವು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಾ?
हाँ, मैं पाठशाला जाता हूँ।	ಹೌದು, ನಾನು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
नहीं, मैं पाठशाला नहीं जाता।	ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.
वह रोटी खाता है?	ಅವನು ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆಯೋ?
वह रोटी नहीं खाता।	ಅವನು ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಾಠ 4

ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳು

क्या ಏನು	**कहाँ** ಎಲ್ಲಿ, **किधर** ಎತ್ತಕಡೆ
कौन ಯಾವುದು, ಯಾರು	**कब** ಯಾವಾಗ
कितना ಎಷ್ಟು (ಪರಿಮಾಣವಾಚಕ)	**कितने** ಎಷ್ಟು (ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ)
क्यों ಯಾಕೆ, ಏಕೆ	**कैसे** ಹೇಗೆ
यहाँ ಇಲ್ಲಿ	**वहाँ** ಅಲ್ಲಿ
अब ಈಗ	**अभी** ಈಗತಾನೆ, ಈಗಲೇ
आज ಇಂದು	**रोज़** ನಿತ್ಯವೂ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ
आजकल ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ	**दिन** ದಿನ
कभी-कभी ಕೆಲವುವೇಳೆ, ಆಗಾಗ್ಗೆ	**हमेशा** ಯಾವಾಗಲೂ
कुछ ಕೆಲವು	**बहुत** ಬಹಳ, ಅನೇಕ
बजे ಗಂಟೆ	**से** ಇಂದ

१ एक ಒಂದು	**५ पाँच** ಐದು	**८ आठ** ಎಂಟು
२ दो ಎರಡು	**६ छः** ಆರು	**९ नौ** ಒಂಭತ್ತು
३ तीन ಮೂರು	**७ सात** ಏಳು	**१० दस** ಹತ್ತು
४ चार ನಾಲ್ಕು		

5. **क्या** ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—**क्या तुम घर जाते हो ?** ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೋ ?

ಆದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ **क्या** ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಪದದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥವು ಸೂಚಿತವಾಗುವಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ :—**तुम घर जाते हो ?** ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೋ ?

वह कौन है?	ಅವನು ಯಾರು?
वह रामचंद्र है।	ಅವನು ರಾಮಚಂದ್ರ.
क्या वह रोज़ यहाँ आता है?	ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆಯೋ?
जी हाँ, वह रोज़ यहाँ आता है।	ಹೌದು, ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.
वह रोज़ यहाँ क्यों आता है।	ಅವನು ನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.
वह रोज़ नहीं आता, कभी-कभी आता है।	ಅವನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.
आज तुम कहाँ जाती हो?	ಈದಿನ ನೀವು (ಸ್ತ್ರೀ) ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?
मैं आज पाठशाला जाती हूँ।	ನಾನು (ಸ್ತ್ರೀ) ಈದಿನ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
अब कितने बजे हैं?	ಈಗ ಎಷ್ಟು ಗಂಟೆ?
अभी नौ बजे हैं।	ಈಗತಾನೆ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆ.
क्या तुम हमेशा नौ बजे पाठशाला जाती हो?	ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೋ?
नहीं, आज वहाँ कुछ काम है।	ಇಲ್ಲ, ಈ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸವಿದೆ.
तुम यहाँ कब से रहते हो?	ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.
मैं सात दिन से यहाँ रहता हूँ।	ನಾನು ಏಳು ದಿನಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
आप क़लम से क्यों लिखती हैं? पेनसिल से लिखिये।	ತಾವು (ಸ್ತ್ರೀ) ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಏಕೆ ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ? ಪೆನ್ಸಿಲಿನಿಂದ ಬರೆಯಿರಿ.
राम, तुम कब कलकत्ता जाते हो?	ರಾಮೂ, ನೀವು ಯಾವಾಗ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?

वे रोज़ चार बजे पाठशाला से घर आते हैं।	ಅವರು ನಿತ್ಯವೂ ನಾಲ್ಕುಗಂಟೆಗೆ ಪಾಠ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.
कल्याणी हमेशा हिन्दी पढ़ती है।	ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಂದಿ ಯನ್ನು ಓದುತ್ತಾಳೆ.
मोहन दो दिन से यहाँ रहता है।	ಮೋಹನನು ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆಯೋ.
आज आप क्या किताब पढ़ती हैं?	ಇವತ್ತು ತಾವು (ಸ್ತ್ರೀ) ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ ವನ್ನು ಓದುತ್ತೀರಿ?
मैं स्वबोधिनी पढ़ती हूँ।	ನಾನು (ಸ್ತ್ರೀ) ಸ್ವಬೋಧಿನಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತೇನೆ.
क्या आजकल जवाहरलालजी बहुत काम करते हैं?	ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜವಾಹರಲಾಲರವರು ಬಹಳ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ.
हाँ, आजकल वे बहुत काम करते हैं।	ಹೌದು, ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
क्या आप भात खाते हैं?	ತಾವು ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೀರಾ?
नहीं, मैं रोटी खाता हूँ।	ಇಲ್ಲ, ನಾನು ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ.
आप अभी घर जाते हैं?	ತಾವು ಈಗಲೇ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಾ?
जी हाँ, मैं अभी जाता हूँ।	ಹೌದು, ನಾನು ಈಗಲೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
तुम कितने बजे उठते हो?	ನೀವು ಎಷ್ಟು ಘಂಟೆಗೆ ಏಳುತ್ತೀರಿ?
आज आप कैसे हैं?	ಈದಿನ ತಾವು ಹೇಗಿದ್ದೀರಿ?
वह कितना खाती है?	ಅವಳು ಎಷ್ಟು ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ?

ಪಾಠ 5

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ

ಏಕವಚನ

मैं जा रहा हूँ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ.

तू जा रहा है ನೀನು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯೆ.

वह जा रहा है ಅವನು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.

ಬಹುವಚನ

हम जा रहे हैं ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇವೆ.

तुम जा रहे हो ನೀವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ.

आप जा रहे हैं ತಾವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ.

वे जा रहे हैं ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.

रहा ಮತ್ತು रहे ಗಳನ್ನು रही ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗುವುದು.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ

मैं जा रही हूँ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ.

तू जा रही है ನೀನು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯೆ.

वह जा रही है ಅವಳು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ.

हम जा रही हैं ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇವೆ.

तुम जा रही हो ನೀವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ.

आप जा रही हैं ತಾವು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ.

वे जा रही हैं ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.

ನಾಮಪದಗಳು

आदमी ಮನುಷ್ಯ	औरत, स्त्री ಹೆಂಗಸು (ಸ್ತ್ರೀ)
लड़का ಹುಡುಗ, ಮಗ	लड़की ಹುಡುಗಿ, ಮಗಳು
गाँव ಗ್ರಾಮ, ಹಳ್ಳಿ	शहर ಪಟ್ಟಣ, ನಗರ
गाड़ी (ಸ್ತ್ರೀ) ಗಾಡಿ.	नौकर ನೌಕರ, ಆಳು

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

गा ಹಾಡು	**हँस** ನಗು
खेल ಆಡು	**बरस** ವೃಷ್ಟಿಯಾಗು, ಮಳೆಗರೆಯು

तुम कहाँ जा रहे हो?	ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ.
मोहन क्या कर रहा है?	ಮೋಹನನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.
कमला चिट्ठी पढ़ रही है।	ಕಮಲೆಯು ಪತ್ರವನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ.
नौकर पानी ला रहा है।	ನೌಕರನು ನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.
मैं हिन्दी लिख रहा हूँ।	ನಾನು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ.
वे वहाँ क्या देख रहे हैं?	ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಏನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.
आप क्या ले रहे हैं?	ತಾವು ಏನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ?
आज सीता कलकत्ता जा रही है।	ಈದಿನ ಸೀತೆಯು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ (ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ).
मैं गा रही हूँ।	ನಾನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ. (ಸ್ತ್ರೀ)
तुम क्यों हँस रही हो?	ನೀವು ಏಕೆ ನಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ?
वह लड़का गाँव जा रहा है।	ಆ ಹುಡುಗನು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.
यह लड़की दूध पी रही है।	ಈ ಹುಡುಗಿಯು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ.
वह आदमी कुर्सी पर बैठ रहा है।	ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.
वह औरत शहर जा रही है।	ಆ ಹೆಂಗಸು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ.
गोमती खेल रही है।	ಗೋಮತಿಯು ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ.
गाड़ी जा रही है।	ಗಾಡಿಯು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದೆ.
पानी बरस रहा है।	ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಾ ಇದೆ.

ಪಾಠ 6

ವಿಶೇಷಣಗಳು

अच्छा ಒಳ್ಳೆಯ	बुरा, खराब ಕೆಟ್ಟ
बड़ा ದೊಡ್ಡ	छोटा ಚಿಕ್ಕ
मोटा ದಪ್ಪವಾದ	पतला ತೆಳುವಾದ
लंबा ಉದ್ದವಾದ	चौड़ा ಅಗಲವಾದ
मीठा ಸಿಹಿಯಾದ	कड़ुआ ಕಹಿಯಾದ
ऊँचा ಎತ್ತರವಾದ	नीचा ತಗ್ಗಾದ, ಕೆಳಗಿನ
यह ಈ, ಇದು	ये ಈ, ಇವು
वह ಆ, ಅದು	वे ಆ, ಅವು

ನಾಮಪದಗಳು

फल ಹಣ್ಣು	पेड़ ಮರ	मकान ಮನೆ
कमरा ಕೊಠಡಿ	कपड़ा ಬಟ್ಟೆ, ವಸ್ತ್ರ	घड़ी ಗಡಿಯಾರ
घोड़ा ಕುದುರೆ	हाथी ಆನೆ	दाम ಬೆಲೆ

6. अ ಮತ್ತು आ ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪದಗಳಾಗಿರುವುವು. इ, ई ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪದಗಳಾಗಿರುವುವು. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಲ್ಲ.

7. ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ आ ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳ ವಿನಹ ಉಳಿದುವು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—घर (ಮನೆ ಅಥವಾ ಮನೆಗಳು)

फल (ಹಣ್ಣು ಅಥವಾ ಹಣ್ಣುಗಳು)

मुनि ಮುನಿ, ಮುನಿಗಳು

गुरु ಗುರು, ಗುರುಗಳು

डाकू ಕಳ್ಳ, ಕಳ್ಳರು

ಆ ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳು ಆ, ए, ई ನಿಯಮದಂತೆ (ನಿಯಮ 1 ನ್ನು ನೋಡಿ) ತಮ್ಮ ಅಂತ್ಯ आ ಕಾರವನ್ನು ए ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸುವುವು.

8. ವಿಶೇಷಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಾದ ನಾಮಪದಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುವುವು.

ಉದಾ :—अच्छा लड़का ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಆಗ ಅವು ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಬರುವವು.

ಉದಾ :—वह अच्छा लड़का है ಆ ಹುಡುಗನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿದ್ದಾನೆ

9. ಆ ಕಾರಾಂತ ವಿಶೇಷಣವು, ವಿಶೇಷ್ಯವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ए ಕಾರಾಂತ ರೂಪವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ई ಕಾರಾಂತ ರೂಪವನ್ನೂ ತಾಳುವುದು.

ಉದಾ :—अच्छा लड़का ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ
अच्छे लड़के ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗರು
अच्छी लड़की ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ
अच्छी लड़कियाँ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯರು

ಸೂಚನೆ :—ವಿಶೇಷಣರೂಪಗಳಿಗೆ आ, ए, ई ನಿಯಮವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

राम अच्छा लड़का है।	ರಾಮನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ.
देवकी एक छोटी लड़की है।	ದೇವಕಿಯು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ.
यह आदमी लंबा है।	ಈ ಮನುಷ್ಯನು ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದಾನೆ.
हम मीठे फल खाते हैं।	ನಾವು ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ.
यह फल कड़ुआ है, यह मत खाओ।	ಈ ಹಣ್ಣು ಕಹಿಯಾಗಿದೆ, ಇದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಡಿ.

देखो, वे पेड़ कितने ऊँचे हैं।	ನೋಡಿ, ಆ ಮರಗಳು ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿವೆ.
कलकत्ता बड़ा शहर है।	ಕಲ್ಕತ್ತೆಯು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ.
पुदुपालयम एक छोटा गाँव है।	ಪುದುಪಾಳ್ಯವು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿ.
ये आदमी बहुत लंबे हैं।	ಈ ಮನುಷ್ಯರು ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದಾರೆ.
यह औरत बहुत मोटी है।	ಈ ಹೆಂಗಸು ಬಹಳ ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದಾಳೆ.
वह काग़ज़ बहुत चौड़ा नहीं है।	ಆ ಕಾಗದವು ಬಹಳ ಅಗಲವಾಗಿಲ್ಲ.
तुम ये मीठे फल कहाँ से लाते हो?	ನೀವು ಈ ಸಿಹಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುತ್ತೀರಿ?
वह मोटी लड़की कहाँ काम कर रही है?	ಆ ದಪ್ಪನಾದ ಹುಡುಗಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಳೆ (ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ)?
लक्ष्मी अच्छी हिन्दी लिखती है।	ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಿಂದೀ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ.
ये कमरे चौड़े नहीं हैं।	ಈ ಕೋಣೆಗಳು ಅಗಲವಾಗಿಲ್ಲ.
वे बहुत ख़राब आदमी हैं।	ಅವರು ಬಹು ಕೆಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯರು.
यह मकान छोटा है।	ಈ ಮನೆಯು ಚಿಕ್ಕದು.
तुम यह पतला कपड़ा कहाँ से लाते हो?	ನೀವು ಈ ತೆಳುವಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುತ್ತೀರಿ?
यह छोटी घड़ी ठीक चलती है।	ಈ ಸಣ್ಣ ಗಡಿಯಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.
शहर में बहुत आदमी रहते हैं।	ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.
यह कुर्सी बहुत छोटी है।	ಈ ಕುರ್ಚಿಯು ಬಹಳ ಸಣ್ಣದು.
आप बड़े आदमी हैं।	ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು.
वह ठीक दो बजे आता है।	ಅವನು ಸರಿಯಾಗಿ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.
हाथी का दाम बहुत है।	ಆನೆಯ ಬೆಲೆಯು ಬಹಳವಾಗಿದೆ.

ये घोड़े बहुत अच्छे हैं।	ಈ ಕುದುರೆಗಳು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ.
यह मकान नीचा है।	ಈ ಮನೆಯು ತಗ್ಗಾಗಿದೆ.

ಪಾಠ 7

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು (ಅವ್ಯಯಗಳು)

ದ್ವಿತೀಯಾ	**को** ಅನ್ನು
ತೃತೀಯಾ	**से** ಇಂದ
ಚತುರ್ಥೀ	**के लिए, के वास्ते** ಗೆ, ಓಸ್ಕರ, ಕ್ಕೆ
ಪಂಚಮೀ	**से** ದೆಸೆಯಿಂದ, ಗಿಂತ
ಷಷ್ಠೀ	**का, के, की** (ಅ) ನ, ಳ, ರ, ಯ, ದ
ಸಪ್ತಮೀ	**में, पर** ಅಲ್ಲಿ, ಒಳಗೆ, ಮೇಲೆ

ಸೂಚನೆ:—ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

10. ಕನ್ನಡದಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ನಾಮಪದದ ಅಥವಾ ಸರ್ವನಾಮದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ:—**आपको** ತಮಗೆ, ತಮ್ಮನ್ನು
घर में ಮನೆಯಲ್ಲಿ
राम से ರಾಮನಿಂದ
सीता के लिए ಸೀತೆಗೋಸ್ಕರ

11. ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ **को** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಅಪೂರ್ವ. ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯ ವಾಚಕ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಯಾವುದಾದರೂ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಅಪೂರ್ವ.

ಉದಾ :—एक आदमी को लाओ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಾ

एक फल लाओ ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ

घर आओ ಮನೆಗೆ ಬಾ

सीता को देखो ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡು

कलकत्ता जाओ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗು

ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕರ್ಮಪದಗಳಿದ್ದರೆ को ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷ ಕರ್ಮಪದದೊಂದಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—राम को रुपये दो ರಾಮನಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡು

राधा को यह घड़ी दो ರಾಧೆಗೆ ಈ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ಕೊಡು

12. का-के-की ನಿಯಮ.

का ಎಂಬ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ನಾಮ ಪದದ ಲಿಂಗವಚನಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

का ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು, ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ವಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—राम का घोड़ा ರಾಮನ ಕುದುರೆ

कमला का घर ಕಮಲೆಯ ಮನೆ

के ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು (1) ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹು ವಚನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ (2) ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದ್ದರೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—(1) राम के घोड़े ರಾಮನ ಕುದುರೆಗಳು

कमला के लड़के ಕಮಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು (ಪುಂ)

(2) राम के घर में ರಾಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ

कमला के लड़के से ಕಮಲೆಯ ಮಗನಿಂದ

की ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅದು ಏಕವಚನವಾಗಿರಲಿ, ಬಹುವಚನವಾಗಿರಲಿ, ಅದರ ಮುಂದೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—**राम की लड़की** ರಾಮನ ಮಗಳು
राम की पुस्तकें ರಾಮನ ಪುಸ್ತಕಗಳು
राम की पुस्तकों में ರಾಮನ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ

13. **आ** ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದದ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಣದ ಅಂತ್ಯ **आ** ಕಾರವು ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುವ ಮೊದಲು **ए** ಕಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು.

ಉದಾ :—**राम के बड़े घोड़े पर** ರಾಮನ ದೊಡ್ಡ ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ (ಇಲ್ಲಿ **पर** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ **बड़ा** ಮತ್ತು **घोड़ा** ಎಂಬ ಪದಗಳು **बड़े** ಮತ್ತು **घोड़े** ಎಂದು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.)

ನಾಮಪದಗಳು

दिन ದಿನ, ಹಗಲು
सुबह ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ
दवात ಮಸಿಕುಡಿಕೆ, ದೌತಿ
बाप, पिता ತಂದೆ
भाई ಸಹೋದರ (ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ)
गाय ಹಸು, ಆಕಳು
गाड़ी ಗಾಡಿ, ಬಂಡಿ
रात ರಾತ್ರಿ
शाम ಸಂಜೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ
रुपया ರೂಪಾಯಿ
माँ, माता ತಾಯಿ
बहिन ಸಹೋದರಿ (ಅಕ್ಕ, ತಂಗಿ)
बैल ಎತ್ತು
बैल गाड़ी ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

सो ನಿದ್ರಿಸು
खेल ಆಟವಾಡು
जाग (ನಿದ್ದೆಯಿಂದ) ಏಳು, ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳು

हँस ನಗು | बोल ಮಾತನಾಡು
सुन ಕೇಳು, ಆಲಿಸು | चल ನಡೆ
जान ತಿಳಿ | अच्छा ಒಳ್ಳೆಯದು

ಸೂಚನೆ:—सुबह में (ಬೆಳಿಗ್ಗೆ), शाम को (ಸಂಜೆಗೆ) ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಭಾಷಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದುದು.

यह गोपाल का घर है।	ಇದು ಗೋಪಾಲನ ಮನೆ.
गोपाल के घर में कौन रहता है?	ಗೋಪಾಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ?
गोपाल के घर में रामचन्द्र का भाई रहता है।	ಗೋಪಾಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಹೋದರನು ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.
मैं आपके लिए एक अच्छी किताब लाता हूँ।	ನಾನು ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆ.
ये मीठे फल आपकी बहिन के वास्ते हैं।	ಈ ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹೋದರಿಗಾಗಿ ಇವೆ.
आज वे अभी स्कूल से आते हैं।	ಇವತ್ತು ಅವರು ಈಗಲೇ ಪಾಠಶಾಲೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ.
आपको अच्छा दूध कौन देता है?	ತಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.
आज कौन-सा दिन है?	ಇಂದು ಯಾವ ವಾರ?
आज इतवार है।	ಇಂದು ಭಾನುವಾರ.
तुम दिन में भी सोते हो?	ನೀವು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?
नहीं, मैं दिन में नहीं सोता, मैं रात में सोता हूँ और दिन में काम करता हूँ।	ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಹಗಲು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಾನು ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಮತ್ತು ಹಗಲಹೊತ್ತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

नारायणस्वामी रोज़ सुवह पाँच वजे जागता है।	ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಏಳುತ್ತಾನೆ.
आपकी दवात में अच्छी स्याही नहीं है।	ತಮ್ಮ ದೌತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಸಿ ಇಲ್ಲ.
लक्ष्मी के माँ-वाप हमको जानते हैं।	ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಲ್ಲರು.
वे रोज़ शाम को छे वजे समुद्र पर जाते हैं।	ಅವರು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.
आपकी गाय कितना दूध देती है?	ತಮ್ಮ ಹಸುವು ಎಷ್ಟು ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತದೆ?
राधा क्लास में हमेशा हिन्दी वोलती है।	ರಾಧೆಯು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಂದೀ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ.
तुम क्लास में क्यों हँसती हो?	ನೀವು (ಸ್ತ್ರೀ) ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಗುತ್ತೀರಿ?
राम की वहिन वहुत अच्छा खेलती है।	ರಾಮನ ಸಹೋದರಿಯು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಡುತ್ತಾಳೆ.
मैं आपके भाई को वहुत दिन से जानता हूँ।	ನಾನು ತಮ್ಮ ಸಹೋದರನನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲೆ.
तुम यहाँ क्या सुन रही हो?	ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ?
जाओ, घर चलो।	ಹೋಗು, ಮನೆಗೆ ನಡೆ.
वह वैल-गाड़ी में स्टेशन जा रहा है।	ಅವನು ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.

ಪಾಠ 8

ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು

14. ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಗಳು ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ಅವ್ಯಯಗಳಾಗಿವೆ.

के ऊपर ಮೇಲೆ	घर के ऊपर
के नीचे ಕೆಳಗೆ	मेज़ के नीचे
के बाहर ಹೊರಗೆ	घर के बाहर
के अंदर / के भीतर } ಒಳಗೆ	कमरे के अंदर
के पास ಹತ್ತಿರ, ಬಳಿ	मकान के पास मोहन के पास
के नज़दीक ಹತ್ತಿರ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ	पाठशाला के नज़दीक
के पीछे ಹಿಂದೆ, ನಂತರ	घर के पीछे
के साथ ಸಂಗಡ, ಒಡನೆ	आपके साथ
के बिना ಇಲ್ಲದೆ, ವಿನಾ	घड़ी के बिना
के बाद ಅನಂತರ, ಆಮೇಲೆ	दो बजे के बाद
के पहले ಮುಂಚೆ, ಮೊದಲು	नौ बजे के पहले
के सामने ಮುಂದೆ	मकान के सामने
के यहाँ ಅಲ್ಲಿ	नारायण के यहाँ
के सिवा ಹೊರತು, ಉಳಿದು	आपके सिवा
के बारे में ವಿಷಯವಾಗಿ, ವಿಚಾರವಾಗಿ	अध्यापक के बारे में

15. ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳ ಹಿಂದೆ के ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುವುದು.

ಉದಾ:—के ऊपर, के नीचे, के बाहर, के यहाँ, घर के पास (ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಆಗ के ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—पास आओ ಹತ್ತಿರ ಬನ್ನಿ, सामने बैठो ಮುಂದೆ (ಎದುರು ಗಡೆ) ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.

ಸೂಚನೆ :—तरफ़, ओर ಮತ್ತು तरह ಗಳ ಹಿಂದೆ के ಗೆ ಬದಲಾಗಿ की ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವುದು.

ಉದಾ :—शहर की तरफ़, घर की ओर, आपकी तरह

ನಾಮಪದಗಳು

तालाब ಕೆರೆ	मंदिर ದೇವಸ್ಥಾನ
बाज़ार ಪೇಟೆ, ಬಜಾರು	दूकान (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಂಗಡಿ
सड़क (ಸ್ತ್ರೀ) रास्ता (ಪು) } ದಾರಿ, ರಸ್ತೆ	गली ಬೀದಿ, ಗಲ್ಲಿ
दफ़्तर ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಆಫೀಸು	कचहरी ಕಛೇರಿ, ಕೋರ್ಟು

जोसफ़ के घर के पास एक छोटा तालाब है।	ಜೋಸಫನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೆರೆ ಇದೆ.
कमला के पास आज एक भी रुपया नहीं है।	ಕಮಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಇವತ್ತು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.
यह मकान सड़क के बहुत नज़दीक है।	ಈ ಮನೆಯು ರಸ್ತೆಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ.
वह किताब मेज़ के ऊपर है।	ಆ ಪುಸ್ತಕವು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದೆ.
तुम पेड़ के नीचे क्यों बैठते हो?	ನೀವು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಏಕೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ.
देखो, मदरसे के बाहर कौन-कौन आदमी हैं?	ನೋಡು, ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಹೊರಗೆ ಯಾರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?
वे कमरे के अन्दर क्या करते हैं?	ಅವರು ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಏನು ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದಾರೆ?
आप रोज़ दो बजे के बाद यहाँ क्यों आते हैं?	ತಾವು ಪ್ರಾತಿನಿತ್ಯವೂ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬರುತ್ತೀರಿ?

कृष्ण के घर के सामने एक वहुत वड़ा पेड़ है।	ಕೃಷ್ಣನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರವಿದೆ.
रामराव आपके विना नहीं खेलता।	ರಾಮರಾಯನು ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ತಾವಿಲ್ಲದೆ) ಆಡುವುದಿಲ್ಲ.
तुम आगे जाओ, मैं पीछे से आता हूँ।	ನೀವು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ನಾನು ಅನಂತರ ಬರುತ್ತೇನೆ.
मुकुन्द रोज़ माधव के साथ दफ़्तर जाता है।	ಮುಕುಂದನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಧವನೊಂದಿಗೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.
सुव्वराव के घर के पास एक चौड़ी गली है।	ಸುಬ್ಬರಾಯನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಅಗಲವಾದ ಗಲ್ಲಿ ಇದೆ.
मैं आपके वारे में वहुत नहीं जानता।	ನಾನು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.
तुम आज मेरे यहाँ कितने वजे आते हो?	ನೀವು ಈ ದಿನ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗಂಟೆಗೆ ಬರುತ್ತೀರಿ?
वे अभी दूकान की तरफ़ जाते हैं।	ಅವರು ಈಗತಾನೆ ಅಂಗಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.
वह ठीक हरि की तरह गाता है।	ಅವನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಂತೆ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ.
सामने देखो।	ಮುಂದೆ ನೋಡು.
तुम पहले जाओ, मैं पीछे आता हूँ।	ನೀವು ಮೊದಲು ಹೋಗಿ, ನಾನು ನಂತರ ಬರುತ್ತೇನೆ.
आप कल आइये।	ತಾವು ನಾಳೆ ಬನ್ನಿರಿ.
मैं अभी वाहर जा रहा हूँ।	ನಾನು ಈಗಲೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ.
नज़दीक आओ।	ಹತ್ತಿರ ಬನ್ನಿ.
दूर जाओ।	ದೂರಹೋಗಿ.

ಪಾಠ 9

ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ

16. ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ **मैं** ಎಂಬುದು **मुझ** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು; ಅದರ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿರೂಪಗಳು—**मेरा, मेरे, मेरी।** ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿನಾ ಇನ್ನಾವ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ **हम** ಎಂಬುದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ರೂಪಗಳು—**हमारा, हमारे** ಮತ್ತು **हमारी।**

मैं ಮತ್ತು **हम** ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳು

मुझे, मुझको ನನ್ನನ್ನು	**हमें, हमको** ನಮ್ಮನ್ನು
मुझसे ನನ್ನಿಂದ, ನನ್ನೊಡನೆ	**हमसे** ನಮ್ಮಿಂದ, ನಮ್ಮೊಡನೆ
मेरे लिए, मेरे वास्ते ನನಗೋಸ್ಕರ	**हमारे लिए, हमारे वास्ते** ನಮಗೋಸ್ಕರ
मेरा, मेरे, मेरी ನನ್ನ	**हमारा, रे, री** ನಮ್ಮ
मुझमें ನನ್ನಲ್ಲಿ, **मुझपर** ನನ್ನ ಮೇಲೆ	**हममें** ನಮ್ಮಲ್ಲಿ, **हमपर** ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ

ಸೂಚನೆ:—ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರುವ **मुझे** ಮತ್ತು **मुझको** ಎಂಬ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿರುವ **हमें** ಮತ್ತು **हमको** ಎಂಬ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ರೂಪವು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೂಪಗಳು ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ.

17. **मैं** ಎಂಬ ಪದದಂತೆ **तू** ಎಂಬುದುಕೂಡ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ **तुझ** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು. ಅದರ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯ ರೂಪಗಳು **तेरा, तेरे** ಮತ್ತು **तेरी।**

तुम ಎಂಬುದು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿನಾ ಇನ್ನಾವ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ರೂಪಗಳು **तुम्हारा, तुम्हारे** ಮತ್ತು **तुम्हारी।**

18. **आप** ಎಂಬುದು ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—**आपका, आपके लिए, आपसे** ಇತ್ಯಾದಿ.

तुझे, तुझको ನಿನ್ನನ್ನು	**तुम्हें, तुमको** ನಿಮ್ಮನ್ನು
तुझसे ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿನ್ನೊಡನೆ	**तुमसे** ನಿಮ್ಮಿಂದ, ನಿಮ್ಮೊಡನೆ
तेरे लिए, तेरे वास्ते ನಿನ ಗೋಸ್ಕರ	**तुम्हारे लिए, तुम्हारे वास्ते** ನಿಮ ಗೋಸ್ಕರ
तेरा, तेरे, तेरी ನಿನ್ನ	**तुम्हारा, रे, री** ನಿಮ್ಮ
तुझमें ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, **तुझपर** ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ	**तुममें** ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ, **तुमपर** ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ

ಸೂಚನೆ :—(1) ಉತ್ತಮಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮಪುರುಷಗಳಲ್ಲಿ **का, के, की** ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ **रा, रे, री** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

(2) **तुझे** ಮತ್ತು **तुमको** ಎಂಬ ರೂಪಗಳಿಗೂ **तुम्हें** ಮತ್ತು **तुमको** ಎಂಬ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. **तुझे** ಮತ್ತು **तुम्हें** ಎಂಬ ರೂಪಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವುವು.

ನಾಮಪದಗಳು

नाम ಹೆಸರು	**दोस्त, मित्र** ಸ್ನೇಹಿತ, ಮಿತ್ರ
दुश्मन ಶತ್ರು	**साथी** ಜೊತೆಗಾರ, ಸಂಗಡಿಗ
बात ಮಾತು, ವಿಷಯ	**हाल, हालत** ಸ್ಥಿತಿ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ
दाम, क़ीमत ಬೆಲೆ, ಕಿಮ್ಮತ್ತು	**तबीयत** ಆರೋಗ್ಯ, ಪ್ರಕೃತಿ
ख़बर ವರ್ತಮಾನ, ಸಮಾಚಾರ	**जवाब** ಉತ್ತರ, ಜವಾಬು

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

जान ತಿಳಿ, ಅರಿ	**समझ** ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು, ಮನಗಾಣು

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು

कल ನಾಳೆ, ನಿನ್ನೆ

आजकल ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸ್ತುತ

कम ಕಡಿಮೆ

बस, काफ़ी ಸಾಕು, ಸಾಕಷ್ಟು

ही, सिर्फ़ ಕೇವಲ, ಬರೇ, ಮಾತ್ರ

कुछ ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೆಲವು, ಯಾವುದಾದರು

परसों ನಾಡದ್ದು, ಮೊನ್ನೆ

अकसर ಆಗಾಗ್ಗೆ, ಪದೇಪದೇ

ज़्यादा, अधिक ಹೆಚ್ಚು

उचित ಸರಿಯಾಗಿ, ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ

थोड़ा ಸ್ವಲ್ಪ

बिलकुल ಸರ್ವಥಾ, ಬಿಲ್‌ಕುಲ್

ख़ूब ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಬಹಳ

तुम्हारा नाम क्या है?	ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು?
मेरा नाम रामदास है।	ನನ್ನ ಹೆಸರು ರಾಮದಾಸ.
आजकल तुम्हें कौन दूध देता है?	ಈಗ ನಿಮಗೆ ಹಾಲು ಯಾರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ?
कल से लक्ष्मी मुझे दूध देती है।	ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.
यह दूध तुम्हारे लिए काफ़ी है?	ಈ ಹಾಲು ನಿಮಗೆ ಸಾಕೋ?
हाँ, मेरे लिए यह काफ़ी है।	ಹೌದು, ನನಗೆ ಇದು ಸಾಕಾಗಿದೆ.
आजकल तुम्हारी तबीयत कैसी है?	ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ?
कुछ दिन से मेरी तबीयत थोड़ी ख़राब है।	ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ನನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಟ್ಟಿದೆ.
कल शाम से मेरे दोस्त की तबीयत भी ठीक नहीं है।	ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಕೂಡ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ.
तुम अकसर मुझसे रुपये क्यों लेते हो?	ನೀವು ಪದೇಪದೇ ನನ್ನಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಏಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ?
आजकल मेरे पास बिलकुल रुपये नहीं हैं।	ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ರೂಪಾಯಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

तुम्हारी किताब का क्या दाम है?	ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ ಏನು?
मेरी किताब की क़ीमत बहुत ज़्यादा है।	ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು.
तुम मेरी बात बिलकुल नहीं समझते।	ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.
मैं तुम्हें ख़ूब जानता हूँ।	ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು.
तुम मेरी बात का जवाब क्यों नहीं देते?	ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇಕೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ?
मेरे पास आज सिर्फ़ पाँच रुपये हैं।	ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಈ ದಿವಸ ಐದೇ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆ.
तुम्हारे साथी की क्या ख़बर है?	ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಗಾರನ ಸಮಾಚಾರವೇನು?
बहुत दिन से मेरे साथी की कुछ भी ख़बर नहीं।	ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಯಾವ ಸಮಾಚಾರವೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.
यह काम तुम्हारे लिए उचित नहीं है।	ಈ ಕೆಲಸವು ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.
वह बहुत कम काम करता है।	ಅವನು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
क्या तुम्हारा भाई हिन्दी समझता है?	ನಿಮ್ಮ ಸಹೋದರನು ಹಿಂದೀ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ?
जी नहीं, वह हिन्दी नहीं समझता है।	ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೀ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.
राधा मेरा नाम नहीं जानती।	ರಾಧೆಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.
शिवाजी औरंगज़ेब के दुश्मन थे।	ಶಿವಾಜಿಯು ಔರಂಗಜೇಬನ ವೈರಿಯಾಗಿದ್ದನು.
अच्छा, अब बस कीजिये।	ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈಗ ಸಾಕುಮಾಡಿರಿ.

ಪಾಠ 10

ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ

(ಮುಂದುವರಿದುದು)

19. ಸರ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ **वह, यह, कौन, जो** (ಸಂಬಂಧ ವಾಚಕ 'ಯಾರು' ಅಥವಾ 'ಯಾವುದು') ಮತ್ತು **कोई** (ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು, ಯಾವುದೋ ಒಂದು) ಎಂಬವುಗಳಮುಂದೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದರೆ ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ **उस, इस, किस, जिस** ಮತ್ತು **किसी** ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಇವುಗಳ ಬಹುವಚನ ರೂಪಗಳು ಅನು ಕ್ರಮವಾಗಿ **उन, इन, किन, जिन** ಮತ್ತು **किन्हीं** ಎಂದಾಗುವುವು.

ಉದಾ:—**उसमें** ಅದರಲ್ಲಿ, **इसके लिए** ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, **किसमें** ಯಾವುದರಲ್ಲಿ, **किसीसे** ಯಾರಿಂದಲೋ, **उनको** ಅವರಿಗೆ, **किनपर** (ಬಹು ವಚನ) ಯಾರ ಮೇಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

20. **कोई** ಎಂಬುದರ ವಿನಾ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ರೂಪಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳಾವು ವೆಂದರೆ (ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ) **उसको-उसे, इसको-इसे, किसको-किसे, जिसको-जिसे** (ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ) **उनको-उन्हें, इनको-इन्हें, किनको-किन्हें, जिनको-जिन्हें** ಇವೆರಡು ರೂಪಗಳ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ರೂಪವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪ ಯೋಗದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಸೂಚನೆ:—(1) ಈ ರೂಪಗಳು ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರು ವುವು.

(2) **क्या** ಎಂಬುದರಮುಂದೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದರೆ **काहे** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಗ್ರಾಮ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ:—**काहे को** ಅಥವಾ **काहे के लिए** ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಏತಕ್ಕೆ, **काहे में** ಏತರಲ್ಲಿ, **काहे से** ಏತರಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ.

(3) **वह, यह, कौन, जो** ಮತ್ತು **कोई** ಎಂಬವುಗಳ ಬಹುವಚನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಗೌರವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕವಚನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ:—**तनको** ಆತನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ, **तनसे** ಆತನಿಂದ, ಅವರಿಂದ, **किनके लिए** ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ (ಏಕವಚನ ಮತ್ತು ಬಹುವಚನ), **किन्हें** ಯಾರಿಗೆ (ಏಕವಚನ ಮತ್ತು ಬಹುವಚನ)

ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮ **आप**

21. **आप** ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷದಲ್ಲಿ (ಗೌರವಾರ್ಥಕವಾಗಿ (ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, (ನಿಯಮ 18; ನೋಡಿ) ಕನ್ನಡದ 'ಸ್ವ' ಎಂಬ ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ ವಾಚಕದಂತೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಯಾವ ನಾಮವಾಚಕದೊಂದಿಗೆ (ಯಾವ ವಚನದಲ್ಲಿಯಾದರೂ) ಸೇರಿಸಿದರೂ ಅದು ಆ ನಾಮವಾಚಕ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವುದು.

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಅದು **अपना** ಅಥವಾ **अपने** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು.

ಪ್ರ. **आप** ತಾನು, ತಾವು
ದ್ವಿ. **अपने को** ತನ್ನನ್ನು, ತಮ್ಮನ್ನು
ತೃ. **अपने से** ತನ್ನಿಂದ, ತಮ್ಮಿಂದ
ಚ. **अपने को, अपने लिए, अपने वास्ते** ತನಗೆ, ತನಗೋಸ್ಕರ, ತಮಗೆ, ತಮಗೋಸ್ಕರ
ಪ. **अपने से** ತನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ತಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ
ಷ. **अपना, अपने, अपनी** ತನ್ನ, ತಮ್ಮ
ಸ. **अपने में, अपने पर** ತನ್ನಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ

ಸೂಚನೆ :—(1) ख़ुद ಎಂಬುದನ್ನು आप ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ :—मैं ख़ुद वहाँ जाता हूँ ನಾನೇ ಸ್ವತಃ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

(2) ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಪುನರುಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ अपना ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಆಗ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—

मैं मेरे घर जाता हूँ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ मैं अपने घर जाता हूँ ।

तुम तुम्हारा पाठ पढ़ो	,,	तुम अपना पाठ पढ़ो ।
वह उसकी किताब पढ़ता है	,,	वह अपनी किताब पढ़ता है ।
वे उनके लिए यह काम करती हैं	,,	वे अपने लिए यह काम करती हैं ।

ವಿಶೇಷಣ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣಗಳು

सब ಎಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ	कई ಅನೇಕ
इतना ಇಷ್ಟು	उतना ಅಷ್ಟು
जब ಯಾವಾಗ (ಸಂಬಂಧವಾಚಕ)	तब ಆಗ
जितना, जितने ಎಷ್ಟು	ऐसा ಇಂತಹ, ಈ ರೀತಿಯ
अच्छी तरह ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, [ಚೆನ್ನಾಗಿ	तक ವರೆಗೆ, ತನಕ
से ಕ್ಕಿಂತ, ಗಿಂತ	बुरी तरह ಕೆಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

चाह ಆಶಿಸು, ಅಪೇಕ್ಷಿಸು, ಬಯಸು	पूछ ಕೇಳು, ಪ್ರಶ್ನಿಸು
बेच ಮಾರು	ख़रीद ಕೊಳ್ಳು, ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳು
भेज ಕಳುಹಿಸು	सोच ಯೋಚಿಸು, ಆಲೋಚಿಸು
बुला ಕರೆ, ಕೂಗು	सिखा ಕಲಿಸು, ಹೇಳಿಕೊಡು

नाच ಕುಣಿ
याद ನೆನಪು, ಸ್ಮೃತಿ
प्यार ಪ್ರೀತಿ
वातचीत ಸಂಭಾಷಣೆ

गा ಹಾಡು
याद कर ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊ, ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊ
प्यार कर ಪ್ರೀತಿಸು
वातचीत कर ಮಾತುಕಥೆಯಾಡು

यह किसका घर है?	ಇದು ಯಾರ ಮನೆ?
यह उसके भाई का घर है।	ಇದು ಅವನ ಸಹೋದರನ ಮನೆ.
इस घर में कौन रहता है?	ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ?
इस घर में आजकल कोई नहीं रहता।	ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಾರೂ ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
तुम उसे क्यों बुलाते हो?	ನೀವು ಅವನನ್ನು ಯಾಕೆ ಕರೆಯುತ್ತೀರಿ?
किसीका बुरा मत चाहो।	ಯಾರಿಗೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಬಯಸಬೇಡಿ.
सबको प्यार करो।	ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸು.
मैं जब उनके घर जाती हूँ, तब वे मुझे एक किताब देते हैं।	ನಾನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ನನಗೆ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.
जितना रुपया उनके पास है उतना किसीके पास नहीं है।	ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಇರುವಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಯಾರ ಹತ್ತಿರವೂ ಇಲ್ಲ.
मैं कई दिनों से इनके घर में रहता हूँ।	ನಾನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
उस तालाब के पास एक लड़की बहुत अच्छे फल बेचती है।	ಆ ಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾಳೆ.
इतना मीठा दूध तुम किससे ख़रीदते हो?	ಇಷ್ಟು ಸಿಹಿಯಾದ ಹಾಲನ್ನು ನೀವು ಯಾರಿಂದ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ?

ऐसा घर इस शहर में एक भी नहीं है।
यह चिट्ठी तुम किसे भेजती हो?
मैं यह चिट्ठी तुम्हारे भाई के पास भेजती हूँ।
परसों से मेरी बहिन को कोई हिन्दी नहीं सिखाता।
तुम यहाँ क्या सोच रहे हो?
जो पाठ तुम पढ़ते हो वह बहुत छोटा है।
वह खुद वहाँ जाता है।
आप खुद यह काम कीजिये।
वह कभी अपनी दूकान पर नहीं बैठता।
वह अपने को सबसे बड़ा समझता है।
तुम जो समझते हो वह ठीक नहीं है।
उसको मेरा नाम याद नहीं है।
तुम अपना काम अच्छी तरह नहीं करते।
यहाँ जितने आदमी रहते हैं, मैं उन सबको जानता हूँ।
तुम क्यों उसके घर रोज़ जाते हो?

ಇಂತಹ ಮನೆಯು ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.
ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ನೀವು ಯಾರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೀರಿ?
ನಾನು (ಸ್ತ್ರೀ) ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ನಿನ ಸಹೋದರನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ.
ಮೊನ್ನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಸಹೋದರಿಗೆ ಯಾರೂ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.
ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?
ನೀವು ಓದುವ ಪಾಠವು ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದು.
ಅವನು ತಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.
ತಾವೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.
ಅವನು ಎಂದೂ ತನ್ನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.
ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ.
ನೀವು ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ.
ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ.
ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು.
ನೀವು ಏಕೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?

वह बहुत बुरी तरह गाता है।	ಅವನು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ.
मैं दो बजे से पाँच बजे तक उनके दफ़्तर में रहता हूँ।	ನಾನು ಎರಡು ಗಂಟೆಯಿಂದ ಐದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಅವರ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇನೆ.
गोमती हमेशा हिन्दी में बातचीत करती है।	ಗೋಮತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ.
उसका नाम पूछो।	ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ಪಾಠ 11

ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

22. ಮೂಲಧಾತುವಿಗೆ (ಕರ್ತೃವು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿರುವಾಗ) ಏಕವಚನವಲ್ಲಿ **'एगा'** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನೂ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ **'एँगे'** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. **मैं** ಮತ್ತು **तुम** ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿರುವಾಗ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ **ऊँगा** ಮತ್ತು **ओगे** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮೂಲಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
मैं खाऊँगा ನಾನು ತಿನ್ನುವೆನು	**हम खाएँगे** ನಾವು ತಿನ್ನುವೆವು
तू खाएगा ನೀನು ತಿನ್ನುವೆ	**तुम खाओगे** ನೀವು ತಿನ್ನುವಿರಿ **आप खाएँगे** ತಾವು ತಿನ್ನುವಿರಿ
वह खाएगा ಅವನು ತಿನ್ನುವನು	**वे खाएँगे** ಅವರು ತಿನ್ನುವರು

ಸೂಚನೆ:—ಮೂಲಧಾತುವು ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ **एगा, एँगे** ಮತ್ತು **ओगे** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ **वेगा, वेँगे** ಮತ್ತು **वोगे** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ **यगा** ಮತ್ತು **यँगे** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಉದಾ :—जाएगा ಅಥವಾ जावेगा ಅಥವಾ जायगा
जाएँगे ಅಥವಾ जावेंगे ಅಥವಾ जायंगे
जाओगे ಅಥವಾ जावोगे

23. ಧಾತುವು ವ್ಯಂಜನಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು.

मैं करूँगा ನಾನು ಮಾಡುವೆನು	हम करेंगे ನಾವು ಮಾಡುವೆವು
तू करेगा ನೀನು ಮಾಡುವೆ	तुम करोगे ನೀವು ಮಾಡುವಿರಿ आप करेंगे ತಾವು ಮಾಡುವಿರಿ
वह करेगा ಅವನು ಮಾಡುವನು	वे करेंगे ಅವರು ಮಾಡುವರು

ले, दे ಮತ್ತು हो ಎಂಬ ಧಾತುಗಳ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಯಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುವು.

मैं लूँगा ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು	हम लेंगे ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು
तू लेगा ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ	तुम लोगे ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿರಿ आप लेंगे ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿರಿ
वह लेगा ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು	वे लेंगे ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು

24. ಕರ್ತೃವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುವಾಗ **गा** ಮತ್ತು **गे** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ **गी** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವುದು (**आ, ए, ई** ನಿಯಮ ನೋಡಿ.)

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು

मिल ಸೇರು, ಕೂಡು, ದೊರಕು	**कह** ಹೇಳು
साफ़ कर ಶುಚಿಮಾಡು	**विचार कर** ಯೋಜನೆಮಾಡು
नहा ಸ್ನಾನಮಾಡು	**धो** ತೊಳೆ, ಒಗೆ
बजा ಬಾರಿಸು, ಗಂಟೆ ಹೊಡಿ	**पा** ಹೊಂದು

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು

और ಮತ್ತು, ಇತರ	**ज़रूर** ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ
जल्दी ಬೇಗ, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ	**धीरे-धीरे** ನಿಧಾನವಾಗಿ
देर (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೊತ್ತು, ತಡ	**देर से** ತಡವಾಗಿ, ಹೊತ್ತಾಗಿ
क़रीब ಸುಮಾರು, ಹತ್ತಹತ್ತಿರ	**ज़रा** ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೊಂಚ

लोग ಜನರು

भैया, तुम आज शाम को क्या करोगे ?	ಸಹೋದರನೆ, ಇವತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ನೀನು ಏನು ಮಾಡುವೆ ?
मैं आज कैलास के घर जाऊँगा।	ನಾನು ಇವತ್ತು ಕೈಲಾಸನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು.
वहाँ आज क्या है ? वहाँ क्यों जाओगे ?	ಅಲ್ಲಿ ಇಂದು ಏನು ? ಅಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಹೋಗುವೆ ?
आज कैलास की वहिन गाएगी।	ಇಂದು ಕೈಲಾಸನ ತಂಗಿಯು ಹಾಡುವಳು.
क्या वह वहुत अच्छा गाती है ?	ಅವಳು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವಳೇನು?
हाँ, तुम भी चलोगी ?	ಹೌದು, ನೀವೂ ಬರುವಿರಾ ?
हाँ, मैं ज़रूर चलूँगी, हमारे साथ और कौन-कौन चलेंगे ?	ಹೌದು, ನಾನೂ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು, ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನು ಯಾರು ಯಾರು ಬರುವರು ?
नहीं, और कोई नहीं जाएगा, सिर्फ़ तुम और हम जाएँगे।	ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತಾರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ನೀವು ಮತ್ತು ನಾನು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವೆವು.
आप यह किताव खरीदेंगे ?	ತಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಿರೇನು ?
नहीं, यह किताव उतनी अच्छी नहीं है, मैं इसे नहीं ख़रीदूँगा।	ಇಲ್ಲ, ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ; ನಾನು ಇದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

तुम उनसे कब मिलोगे ?	ನೀವು ಅವರನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಾಣು (ಸಂಧಿಸು) ವಿರಿ ?
मैं आज थोड़ी देर में उनसे उनके घर पर मिलूँगा ।	ನಾನು ಇವತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವೆನು.
वह मुझे बहुत प्यार करेगी ।	ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವಳು.
वे हमसे यह बात नहीं कहेंगे ।	ಅವರು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಈ ವಿಷಯುವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.
आज कमरा कौन साफ़ करेगा ?	ಇಂದು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಯಾರು ಗುಡಿಸು (ಶುಚಿಮಾಡು) ವರು ?
यह आदमी तुम्हारे कपड़े नहीं धोएगा ।	ಈ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಶುಚಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಒಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ).
वह कभी उस आदमी के साथ बातचीत नहीं करेगा ।	ಅವನು ಎಂದೂ ಆ ಮನುಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕಥೆಯಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
तुम जल्दी जाओ, मैं आज देर से जाऊँगा ।	ನೀವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ನಾನು ಈ ದಿನ ತಡವಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು.
जल्दी करो, थोड़ी देर में दस बजेंगे ।	ಜಾಗ್ರತೆಮಾಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು.
तुम इतना धीरे-धीरे क्यों बोलते हो ?	ನೀವು ಇಷ್ಟು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಏಕೆ ಮಾತನಾಡುವಿರಿ ?
मैं आज नहीं नहाऊँगा ।	ನಾನು ಈ ದಿನ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
क़रीब दो घंटे में वे यहाँ अपने भाई के साथ आएँगे ।	ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಹೋದರನ ಸಂಗಡ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು.
वह मेरी बात ज़रा भी नहीं सुनेगा ।	ಅವನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.
तुम खुद विचार करो और देखो यह कहाँ तक ठीक है ।	ನೀವೇ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿ, ಇದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿದೆ.

मैं और पाँच रुपये तुमको दूँगा।	ನಾನು ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವೆನು.
मैं दो दिन और यहाँ ठहरूँगा।	ನಾನು ಇನ್ನೂ ಎರಡು ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವೆನು.
और लोग इसे नहीं चाहेंगे।	ಇತರ ಜನರು ಇದನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಾಠ 12

ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮ

25. ಮೂಲಧಾತುವಿಗೆ **ना** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮದ ರೂಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—**खाना** ಊಟಮಾಡುವುದು

पढ़ना ಓದುವುದು

देखना ನೋಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ.

26. ಈ ರೂಪಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಉಪಯೋಗಗಳುಂಟು :—(1) ವಿಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು (2) ಕ್ರಿಯಾ ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ.

(1) ವಿಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು **तुम** ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮದೊಂದಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ :—**यह काम मत करना** ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು (ಇನ್ನುಮುಂದೆ) ನೀವು ಮಾಡಬಾರದು.

वहाँ कभी मत जाना ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಹೋಗಬಾರದು.

(2) ಕ್ರಿಯಾ ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳಂತೆ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು.

ಉದಾ :—**देर से जागना बुरा है** ಹೊತ್ತಾಗಿ ಏಳುವುದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು.

क्या उसका जाना ज़रूरी है? ಅವನು ಹೋಗಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯವೇ ?

27. ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮದ ಮುಂದೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದಾಗ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ **ना** ಎಂಬುದು **ने** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. (आ, ए, ई ನಿಯಮ ನೋಡಿ).

ಉದಾ:—वह पढ़ने के लिए यहाँ आता है ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ख़ूब पढ़ने से परीक्षा पास करोगे ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದುವುದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವೆ.

वहाँ जाने में देर मत करो ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ತಡಮಾಡಬೇಡ.

ಸೂಚನೆ:—'के लिए' ಎಂಬುದನ್ನು जा ಅಥವಾ आ ಎಂಬವುಗಳ ಕೃದಂತ ಭಾವರೂಪಗಳಮುಂದೆ ಲೋಪಮಾಡುವುದುಂಟು.

ಉದಾ:—मैं खाने जाता हूँ ನಾನು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

वह रोज़ यहाँ सोने आता है ಅವನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ನಾಮಪದಗಳು

आँख (ಸ್ತ್ರೀ) ಕಣ್ಣು	**कान** ಕಿವಿ
बाल ಕೂದಲು	**बदन, शरीर** ದೇಹ
सूरज ಸೂರ್ಯ	**चाँद** ಚಂದ್ರ
छुट्टी (ಸ್ತ್ರೀ) ರಜೆ	**चीज़** (ಸ್ತ್ರೀ) ವಸ್ತು
बेवक़ूफ़ ಮೂರ್ಖ	**अक़्लमंद** ಬುದ್ಧಿವಂತ
वक़्त, समय ಕಾಲ, ಸಮಯ	**बार** (ಸ್ತ್ರೀ) ಸಲ, ಬಾರಿ
तबीयत ದೇಹಸ್ಥಿತಿ, ಆರೋಗ್ಯ	**प्याला** ಬಟ್ಟಲು, ಕಪ್

ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕಾವ್ಯಯಗಳು

और, व ಮತ್ತು	**या** ಅಥವಾ
लेकिन, पर ಆದರೆ	**अगर** ರೆ

क्योंकि ಏಕೆಂದರೆ | कि ಎಂದು, ಏನೆಂದರೆ
इसलिए ಆದ್ದರಿಂದ | तो भी ಆದಾಗ್ಗೂ, ಆದರೂ

ವಿಶೇಷಣಗಳು

ठंडा ತಣ್ಣಗಿರುವ | गरम ಬಿಸಿಯಾದ
तेज़ ಚುರುಕಾದ, ವೇಗವಾದ | सुस्त ಸೋಮಾರಿಯಾದ, ಬಳಲಿದ
मुलायम ಮೃದುವಾದ | कड़ा, सख़्त ಗಟ್ಟಿ, ಕಠಿಣ
ख़ूबसूरत, सुन्दर ಸುಂದರವಾದ ಚೆಲುವಾದ | उमदा ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಒಳ್ಳೆಯ
मुश्किल ಕಷ್ಟವಾದ | आसान ಸುಲಭ
| ताज़ा ಆಗತಾನೆ ತಯಾರಾದ, ಹಸನಾದ

कल छुट्टी है, इसलिए तुम स्कूल मत जाना।	ನಾಳೆ ರಜಾ ಇವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದು.
ताज़े फल खाना अच्छा है।	ಹೊಸ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಒಳ್ಳೆಯುದು.
हमारी आँखें देखने के लिए और कान सुनने के लिए हैं।	ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಕಿವಿಗಳು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಇವೆ.
सूरज निकलने में अभी देर है।	ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿದೆ.
जल्दी उठो, यह सोने का वक़्त (समय) नहीं है।	ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಏಳು, ಇದು ನಿದ್ರಿಸುವ ಸಮಯುವಲ್ಲ.
ठंडे पानी से नहाना शरीर के लिए बहुत अच्छा है।	ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯುದು.
यह काम करना उनके लिए बहुत मुश्किल नहीं है।	ಈ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ.
यह उनके लिए बहुत आसान है।	ಇದು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಸುಲಭ.
किसी काम को मुश्किल मत समझो।	ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕಷ್ಟವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಡ.

उसका लड़का पढ़ने-लिखने में वड़ा तेज़ है।	ಅವನ ಮಗನು ಓದುಬರಹದಲ್ಲಿ ಬಹು ಚುರುಕು.
उसके वाल वहुत मुलायम और लंवे हैं।	ಅವನ ಕೂದಲು ಬಹು ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇವೆ.
कल से वे दफ़्तर नहीं जाते, क्योंकि उनकी तवीयत अच्छी नहीं है।	ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಅವರು ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ.
तुम रोज़ दो वार मेरे घर के पास आते हो, लेकिन मुझसे एक वार भी नहीं मिलते।	ನೀವು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಎರಡುಸಲ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತೀರಿ, ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದುಸಲವೂ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
राम कहता है कि उसकी वहिन वड़ी अक़्लमन्द है।	ರಾಮನು ಅವನ ಸಹೋದರಿಯು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.
उनका कहना है कि वाज़ार की किसी दूकान में यह चीज़ नहीं है।	ಪೇಟೆಯ ಯಾವ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
वह वेवकूफ़ है, तो भी इस वात को अच्छी तरह समझता है।	ಅವನು ಮೂರ್ಖ, ಆದರೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
अगर तुम अभी वहाँ जाओगे तो वे तुमसे ज़रूर मिलेंगे।	ನೀವು ಈಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಅವರು ನಿಮಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಿಗುವರು.
मैं अपना पाठ रोज़ याद करता हूँ, इसलिए अध्यापकजी मुझे प्यार करते हैं।	ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನ ಪಾಠವನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ.
यह लड़का वड़ा सुस्त है, यह कभी अपना काम नहीं करता।	ಈ ಹುಡುಗನು ಬಹು ಸೋಮಾರಿ, ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂದೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

यह कपड़ा बहुत उमदा है, तुम इसे अपने साथ रखो।	ಈ ಬಟ್ಟೆಯು ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ, ಇದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ.
यह तस्वीर बड़ी ख़ूबसूरत है।	ಈ ಚಿತ್ರವು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.
तुम बड़ी सख्त बात कहते हो।	ನೀವು ಬಹು ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತೀರಿ.
तुम इस छुट्टी में बेंगलोर जाओगे या मद्रास में रहोगे?	ನೀವು ಈ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೋ ಅಥವಾ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿರುತ್ತೀರೋ?
मैं कुछ दिन मद्रास में रहूँगा और कुछ दिनों के लिए ऊटी जाऊँगा।	ನಾನು ಕೆಲವುದಿನ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿರುವೆನು ಅನಂತರ ಕೆಲವುದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಊಟಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.
वह आदमी देखने में बड़ा ख़ूबसूरत है, पर उसमें विद्या नहीं है।	ಆ ಮನುಷ್ಯನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಚೆಲುವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲ.
मैं अक्सर अपने दोस्तों से मिलने वहाँ जाता हूँ।	ನಾನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
तुम मेरे आने तक वहाँ ठहरो।	ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ನೀವು ಅಲ್ಲಿರಿ.
एक प्याला गरम चाय लाओ।	ಒಂದು ಕಪ್ ಬಿಸಿ ಚಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

ಪಾಠ 13

ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ವಚನ

ಲಿಂಗ

28. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಲಿಂಗಗಳಿರುವುವು; ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿಯೂ

ಇರುವುವು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಇತರ ಶಬ್ದಗಳು ರೂಢಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

29. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪುರುಷರ ಹೆಸರುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು.

30. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಪವಾದ (exception) ಗಳಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರು ಸಂಶಯ ಬಂದಾಗ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿಘಂಟುವಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪದವು ಯಾವುದಾದರೂ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಪದದ ವಿಶೇಷಣ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಪದದ ಲಿಂಗವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೀ ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಸ್ಥೂಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

(1) अ ಮತ್ತು आ ಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—फल, घर, कमरा, रास्ता ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸೂಚನೆ :—ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಅಪವಾದಗಳಿವೆ. ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ (ಸ್ತ್ರೀ) ಎಂಬಕ್ಷರದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ದಿನ, ತಿಂಗಳು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗುತ್ತವೆ.

(3) 'इ', 'ई' ಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—कुर्सी, घड़ी ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ पानी (ನೀರು), दही (ಮೊಸರು), मोती (ಮುತ್ತು), जी (ಮನಸ್ಸು), घी (ತುಪ್ಪ), ಇವುಗಳು ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

(4) ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—गंगा, यमुना, कृष्णा, कावेरी, हिन्दी, तमिल ।

ಅಪವಾದಗಳು—सिंधु, ब्रह्मपुत्रा ।

31. ನಪುಂಸಕ ಪದಗಳ ಲಿಂಗವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ.

ವಚನ

32. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳೆಂದು ಎರಡೇ ವಚನಗಳಿರುವುವು.

33. ಶಬ್ದದ ಬಹುವಚನರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಲು ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತವೆ.

(1) आ ಕಾರಾಂತವಲ್ಲದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪದಗಳು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ರೂಪಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—घर ಮನೆ ಅಥವಾ ಮನೆಗಳು.

ಸೂಚನೆ :—ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷಣದ ರೂಪದಿಂದಾಗಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದಾಗಲಿ ನಾಮಪದದ ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

(2) आ ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪದಗಳ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯದ आ ಕಾರವು ए ಕಾರವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—लड़का - लड़के ; घोड़ा - घोड़े ।

(3) ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ 'अ' ಕಾರವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪದಗಳ ಬಹುವಚನವು 'अ' ಕಾರವನ್ನು 'एँ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸುವುದರಿಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**पुस्तक - पुस्तकें, आँख - आँखें ।**

(4) इ, ई ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪದಗಳ ಬಹುವಚನವು **याँ** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಬಹುವಚನಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—**तिथि** (ತಾರೀಖು) **तिथियाँ, लड़की लड़कियाँ ।**

(5) ಇತರ ಸ್ವರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ 'एँ' ಅಥವಾ 'यँ' ಪ್ರತ್ಯಯುಗಳು ಸೇರುವುವು.

ಉದಾ :—**माता - मातायें** ಅಥವಾ **माताएँ, वस्तु - वस्तुएँ ।**

ಸೂಚನೆ :—ई ಮತ್ತು ऊ ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪದಗಳ ಅಂತ್ಯ ಸ್ವರಗಳು ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯುಗಳು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹ್ರಸ್ವವಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—**लड़की - लड़कियाँ ।**

34. (1) ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳ ಮುಂದೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯುವು ಬಂದಿರುವಾಗ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೂ, ನಾಮ ಪದಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ **ओं** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯುವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮೇಲಿನ ನಿಯಮಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—**घर - घरों में । लड़का - लड़कों के । पुस्तक - पुस्तकों से ।**
कमरा - कमरों में । आँख - आँखों पर ।

ಸೂಚನೆ :—'इ' ಮತ್ತು 'ई' ಕಾರಾಂತವುಳ್ಳ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯುಗಳು ಸೇರಿದರೆ **ओं** ವಿನ ಬದಲು **यों** ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—**स्त्री - स्त्रियों से ; कुर्सी - कुर्सियों पर ।**

(2) ನಾಮವಾಚಕಗಳಿಗೆ 'ಓ' ಸೇರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧನಾತ್ಮಕ ಬಹುವಚನವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—हे बालको ! ऐ लड़को ! ओ स्त्रियो !

(3) हम, तुम, आप, ये ಮತ್ತು वे ಈ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನೇ ಬಹುವಚನದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಮುಂದೆ लोग ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—हम लोग ನಾವುಗಳು   तुम लोग ನೀವುಗಳು
आप लोग ತಾವುಗಳು   वे लोग ಅವರುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ

ಪಾಠ 14

वर्ष, साल ವರ್ಷ, ಸಂವತ್ಸರ	महीना, मास ತಿಂಗಳು
जगह ಸ್ಥಳ	किनारा ದಂಡೆ, ತೀರ, ದಡ
बिजली ವಿದ್ಯುತ್, ಮಿಂಚು	बिजली की गाड़ी ಟ್ರಾಮ್‌ಗಾಡಿ
किराया ಬಾಡಿಗೆ	अकेले ಒಂಟಿಗ
बढ़िया ಉತ್ತಮ	कम से कम ಕಡೇಪಕ್ಷ, ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ
होकर ಮಾರ್ಗವಾಗಿ (via)	लग ತಗಲು *
लायक़ ಯೋಗ್ಯ	ठहर ನಿಲ್ಲು, ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳು
खोल ತೆರೆ	रवाना हो ಹೊರಡು
पहुँच ಸೇರು	बजा ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸು
बाजा ವಾದ್ಯ	निकल ಹೊರಡು

* "लग" ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು 29 ನೇ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ.

गंगा हिमालय से निकलती है।
ಗಂಗೆಯು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ.

मैं रोज़ गाय का दही खाता हूँ।
ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹಸುವಿನ ಮೊಸರನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ.

मेरे मामा के दो लड़के बंबई में रहते हैं।
ನನ್ನ ಮಾವನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

उसकी आँखें बड़ी सुंदर हैं।
ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಹಳ ಅಂದವಾಗಿವೆ.

हमारे क्लास में दस लड़कियाँ हिन्दी सीखती हैं।
ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಹುಡುಗಿಯರು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

मुझे सब लड़कियों के नाम याद है।
ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹುಡುಗಿಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಗೊತ್ತು (ನೆನಪಿದೆ).

आजकल आप कहाँ रहते हैं?
ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತಾವು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತೀರಿ?

मैं दो वर्ष से काशी में रहता हूँ।
ನಾನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

काशी कैसी जगह है?
ಕಾಶಿಯು ಎಂತಹ ಸ್ಥಳ.

काशी गंगा नदी के किनारे पर एक बहुत बढ़िया शहर है।
ಕಾಶಿಯು ಗಂಗಾತೀರದ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪಟ್ಟಣ.

यहाँ से काशी जाने का रास्ता किधर से है?
ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯು ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

यहाँ से कलकत्ता होकर हम वहाँ जाते हैं।
ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಮುಖಾಂತರ (ಮಾರ್ಗವಾಗಿ) ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

वहाँ पहुँचने में कितने दिन लगते हैं और वहाँ तक का किराया क्या है?
ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಚಾರ್ಜು ಏನು?

यहाँ से काशी पहुँचने में तीन दिन लगते हैं और मद्रास से वहाँ तक का किराया क़रीव चालीस रुपया है।	ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಶಿಗೆ ತಲುಪಲು, ಮೂರು ದಿನಗಳು ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿವರೆಗಿನ ಚಾರ್ಜು ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ.
आप फिर काशी के लिए कव रवाना होंगे?	ತಾವು ಕಾಶಿಗೆ (ಪುನಃ) ಯಾವಾಗ ಹೊರಡುವಿರಿ?
मैं दस दिन में रवाना होऊँगा।	ನಾನು ಹತ್ತು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಹೊರಡುವೆನು.
अच्छा, इस वार मैं भी आपके साथ चलूँगा, मैं काशी में कुछ दिन रहना चाहता हूँ।	ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈಬಾರಿ ನಾನೂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವೆನು, ನಾನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವುದಿನ ಇರಲು ಅಪೇಕ್ಷೆಪಡುತ್ತೇನೆ (ಬಯಸುತ್ತೇನೆ).
तुम अकेले चलोगे या तुम्हारे साथ तुम्हारी माँ और वाप भी आएँगे?	ನೀವು ಒಬ್ಬರೇ ಬರುವಿರೋ ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ತಂದೆಯವರೂ ಬರುವರೋ?
पिताजी के वारे में मैं नहीं जानता; लेकिन माँ ज़रूर मेरे साथ आएँगी, मैं अकेले वहाँ नहीं जाना चाहता।	ತಂದೆಯವರ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ (ನನ್ನ) ತಾಯಿಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬರುವರು, ನಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.
तुम काशी में कितने दिन ठहरोगे?	ನೀವು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುದಿನ ನಿಲ್ಲುವಿರಿ?
अभी कुछ ठीक नहीं है, लेकिन कम से कम दो महीने मैं वहाँ ज़रूर ठहरूँगा।	ಇನ್ನೂ ಏನೂ ಖಂಡಿತವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕಡೇ ಪಕ್ಷ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
काशी में और उसके नज़दीक क्या-क्या चीज़ें और जगहें देखने लायक़ हैं?	ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳಗಳು ನೋಡತಕ್ಕವಾಗಿವೆ?

काशी में विश्वनाथजी का मंदिर, हिन्दू-विश्वविद्यालय और गंगा का किनारा देखने लायक़ हैं।	ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯ, ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಗಂಗಾ ನದಿಯತೀರ (ಇವು) ನೋಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.
काशी से थोड़ी दूर पर सारनाथ का मंदिर है।	ಕಾಶಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಾರನಾಥನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ.
क्या काशी में बिजली की गाड़ियाँ भी हैं?	ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಟ್ರಾಮ್ ಗಾಡಿಗಳೂ ಇವೆಯೇನು?
नहीं, वहाँ बिजली की गाड़ियाँ नहीं हैं, लेकिन घोड़ा-गाड़ियाँ मिलती हैं।	ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಟ್ರಾಮ್ ಗಾಡಿಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.
रघुनाथराव की दो लड़कियाँ काशी में संस्कृत और अंग्रेज़ी पढ़ती हैं।	ರಘುನಾಥರಾಯರ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗಿಯರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
लड़कियों के पिता भी वहीं रहते हैं।	ಹುಡುಗಿಯರ ತಂದೆಯೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.
वे लोग गंगा के किनारे एक बड़े सुन्दर मकान में रहते हैं।	ಅವರುಗಳು ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.
वे दो महीने में मद्रास आएँगे।	ಅವರು ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಬರುವರು.
कौन बाजा बजा रहा है?	ಯಾರು ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.

ಪಾಠ 15

ಭೂತಕಾಲ

35. ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಮೂಲಧಾತುವಿಗೆ **आ** ಅಥವಾ **या** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಭೂತಕಾಲ ರೂಪವಾಗುವುದು.

(1) '**अ**' ಕಾರಾಂತ ಧಾತುವಿನ ಕೊನೆಯ '**अ**' ಎಂಬ ಸ್ವರವನ್ನು '**आ**' ಎಂದು ಮಾಡಿದರೆ ಭೂತಕಾಲ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**बोल-बोला, पढ़-पढ़ा, पहचान-पहचाना ।**

(2) **आ, ए** ಅಥವಾ **ओ** ಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳಮುಂದೆ **या** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಭೂತಕಾಲ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**सो-सोया, ला-लाया, धो-धोया ।**

(3) ಮೂಲಧಾತುವು **ई** ಕಾರಾಂತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ **ई** ಯು **या** ಪ್ರತ್ಯಯದ ಹಿಂದೆ ಹ್ರಸ್ವವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—**पी-पिया, जी-जिया ।** ಈ ನಿಯಮಗಳು ಮುಂದಿನ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. **दे-दिया, ले-लिया, जा-गया, कर-किया, हो** (ಆಗು, ಇರು) **हुआ, छू-**(ಮುಟ್ಟು) **छुआ ।**

36. ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನರೂಪವೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನರೂಪವೂ **आ, ए, ई** ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

ಉದಾ :—**पढ़ा-पढ़े-पढ़ी, खाया-खाये-खायी, गया-गये-गयी, सोया-सोये-सोयी** ಇತ್ಯಾದಿ.

पिया, दिया, लिया, किया ಎಂಬವುಗಳ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ **पी, दी, ली, की** ಎಂಬವುಗಳು.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದ ಏಕವಚನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದ ಬಹುವಚನ ರೂಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—खायीं, गयीं, सोयीं, पीं, दीं, लीं, कीं ಇತ್ಯಾದಿ.

37. ಅಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ತನ್ನ ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗ ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—मैं सोया, हम सोये, कृष्ण सोया, राधा सोयी ।

ಸೂಚನೆ :—ला ತರು, बोल ಮಾತಾಡು, भूल ಮರಿ—ಎಂಬವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ :—मैं लाया ನಾನು ತಂದೆನು, वह बोली ಅವಳು ಮಾತನಾಡಿದಳು, तुम भूले ನೀವು ಮರೆತಿರಿ, सीता लायी ಸೀತೆಯು ತಂದಳು.

38. ಭೂತಕಾಲಿಕ ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಕರ್ತೃವಿನ ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ने ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—राम ने खाया, मैंने देखा, उसने सुना, किसने यह किया ।

39. ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಲಿಂಗವಚನಗಳು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕರ್ಮಪದವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಅದರೊಡನೆ को ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಲಿಂಗವಚನಗಳು ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—मैंने एक घोड़ा देखा ನಾನು ಒಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ.

मैंने दस घोड़े देखे ನಾನು ಹತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

मैंने एक घोड़ी देखी ನಾನು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

मैंने दस घोड़ियाँ देखीं ನಾನು ಹತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

ಕರ್ಮಪದವು ಅಧ್ಯಾಹೃತ (understood) ವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ **को** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದ್ದರೆ ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ತೃ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅದು ಪ್ರಥಮಪುರುಷದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**मैंने देखा, हमने देखा, आपने देखा, उसने देखा, सीता ने देखा, मैंने उस स्त्री को देखा, उसने मेरी बहन को देखा।**

40. **वे, ये** ಮತ್ತು (ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಬರುವ) **कौन, जो** ಎಂಬವುಗಳಿಗೆ **ने** ಪ್ರತ್ಯಯುವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಉದಾ:—**उन्होंने, इन्होंने, किन्होंने, जिन्होंने**

उन्होंने आपसे क्या कहा? ಅವರು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಿದರು?

यह काम किन्होंने किया? ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಿದರು?

इन्होंने बहुत ठीक कहा ಇವರು ಬಹು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

रवाना होना ಹೊರಡುವದು	**रवाना हो** ಹೊರಡು (ಅಕರ್ಮಕ) **रवाना कर** ಹೊರಡಿಸು (ಸಕರ್ಮಕ)
शुरू ಪ್ರಾರಂಭ	**शुरू हो** ಪ್ರಾರಂಭವಾಗು (ಅಕ.) **शुरू कर** ಪ್ರಾರಂಭಿಸು (ಸಕ.)
ख़तम ಕೊನೆ, ಅಂತ್ಯ	**ख़तम हो** ಮುಗಿ, ಕೊನೆಗಾಣು (ಅಕ.) **ख़तम कर** ಮುಗಿಸು, ಕೊನೆಗಾಣಿಸು (ಸಕ.)
पूरा ಸಂಪೂರ್ಣ	**पूरा हो** ಪೂರ್ಣವಾಗು (ಅಕ.) **पूरा कर** ಪೂರ್ತಿಮಾಡು, ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು (ಸಕ.)

कोशिश ಪ್ರಯತ್ನ, ಯತ್ನ (ಸ್ತ್ರೀ)	कोशिश कर ಪ್ರಯತ್ನಿಸು
आशा ಭರವಸೆ, ಆಸೆ (ಸ್ತ್ರೀ)	आशा कर ಭರವಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊ
मदद ಸಹಾಯ (ಸ್ತ್ರೀ)	मदद कर ಸಹಾಯಮಾಡು
माफ़ी ಕ್ಷಮೆ	माफ़ कर ಕ್ಷಮಿಸು
देर ತಡ, ಹೊತ್ತು (ಸ್ತ್ರೀ)	देर कर ತಡಮಾಡು
खुश ಸಂತೋಷವಾಗಿ	खुश हो ಸಂತೋಷಪಡು
पकड़ ಹಿಡಿ	बना ಮಾಡು
था (थी ಸ್ತ್ರೀ) ಇದ್ದನು, ಇದ್ದಿತು	थे (थीं ಸ್ತ್ರೀ) ಇದ್ದರು, ಇದ್ದವು
सभा (ಸ್ತ್ರೀ) ಸಭೆ, ಸಂಘ	अदालत (ಸ್ತ್ರೀ) ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನ
इनाम ಬಹುಮಾನ, ಪಾರಿತೋಷಿಕ	लाभ ಲಾಭ, ಪ್ರಯೋಜನ
समझ (ಸ್ತ್ರೀ) ತಿಳುವಳಿಕೆ	लेख ಲೇಖನ, ಬರವಣಿಗೆ
शायद ಬಹುಶಃ, ಪ್ರಾಯಶಃ	सवेरा ಪ್ರಾತಃಕಾಲ

कभी ಯಾವಾಗಲೂ, ಎಂದಿಗೂ

आज तुमने क्या खाया ?	ಇವತ್ತು ನೀನು ಏನು ಊಟಮಾಡಿದೆ?
मैंने आज भात खाया।	ನಾನು ಇವತ್ತು ಅನ್ನ ಊಟಮಾಡಿದೆ?
तुमने रोटी क्यों नहीं खायी?	ನೀನೇಕೆ ಈದಿನ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ?
अम्मा ने घर में आज रोटियाँ नहीं बनायीं।	ಅಮ್ಮನು (ತಾಯಿಯು) ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ?
तुम इतनी देर से क्यों आये?	ನೀನು ಅದೇಕೆ ಇಷ್ಟು ತಡಮಾಡಿಬಂದೆ?
कल कृष्ण कहाँ थे, वे दफ़्तर क्यों नहीं आये?	ನಿನ್ನೆ ಕೃಷ್ಣರವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರು, ಅವರು ಆಫೀಸಿಗೆ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ?
कल उनकी तवीयत ठीक नहीं थी, इसलिए वे दफ़्तर नहीं गये।	ನಿನ್ನೆ ಅವರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವರು ಆಫೀಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

आज मैं एक सभा में गया और वहाँ से लौटने में देर हुई; माफ़ कीजिये।	ಇವತ್ತು ನಾನು ಒಂದು ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವುದರೊಳಗೆ ತಡವಾಯಿತು; ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.
आज पाँच बजे की गाड़ी से आपके भाई के दोस्त यहाँ आये, लेकिन आपके भाई अभी तक अदालत से नहीं लौटे।	ಈ ದಿನ ಐದು ಗಂಟೆಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಮಿತ್ರರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು, ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಇದುವರೆಗೆ ಕೋರ್ಟಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ.
जब मैंने उनको उनके दोस्त के आने की ख़बर दी तब उन्होंने कहा, "चलो, मैं थोड़ी देर में आऊँगा।"	ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರ ಬರುವಿಕೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರು "ನಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಬರುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.
जिन्होंने यह लेख लिखा उन्होंने पचास रुपये इनाम पाये।	ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಯಾರು ಬರೆದರೋ ಅವರು ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಇನಾಮನ್ನು ಪಡೆದರು.
मैं कल मैसूर में आपकी बहिन से मिला; उन्होंने कहा कि वे कल सबेरे यहाँ आएँगी।	ನಿನ್ನೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಹೋದರಿಯನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದೆನು, ಅವರು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದರು.
उनकी समझ में यह बात ज़रा भी नहीं आयी कि यह काम कैसे हुआ।	ಈ ಕೆಲಸವು ಹೇಗೆ ಆಯಿತೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.
जब सूरज निकला तब मैं रवाना हुआ, इसलिए आपके यहाँ बड़ी देर से पहुँचा।	ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಹೊರಟೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ತಡವಾಗಿ ತಲುಪಿದೆ.

उन्होंने कल जो काम शुरू किया वह अभी तक ख़तम नहीं हुआ। मैं आशा करता हूँ कि वह अब जल्दी पूरा होगा।	ನಿನ್ನೆ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕೆಲಸವು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಈಗ ಬೇಗನೆ ಪೂರೈಸೀತೆಂದು ನಾನು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.
पुलिस ने उसे पकड़ने की बहुत कोशिश की, पर कोई लाभ नहीं हुआ।	ಪೋಲೀಸಿನವರು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು, ಆದರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.
जिस समय कलकत्ते की गाड़ी रवाना हुई उस समय मैं स्टेशन पर था।	ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಗಾಡಿಯು ಹೊರಟಾಗ ನಾನು ನಿಲ್ದಾಣ (ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ) ದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ.
जिस काम को तुमने शुरू किया उसे ज़रूर पूरा करो।	ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಪೂರೈಸು.
जब हमने श्री वसन्ती देवी के यहाँ आने की ख़बर सुनी, तब हम बहुत खुश हुए।	ಶ್ರೀ ವಸಂತೀದೇವಿಯವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾವು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟೆವು.

ಪಾಠ 16

ಭೂತಕಾಲ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

41. ಆಸನ್ನಭೂತ, ಪೂರ್ಣಭೂತ ಮತ್ತು ಸಂದಿಗ್ಧ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಗಳು ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಧಾತುಗಳ ಭೂತರೂಪಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ನಿಯಮಗಳು ಇವುಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುವು.

42. ಆಸನ್ನಭೂತ :—

ಧಾತುವು ಅಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಪುರುಷ, ವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ **हूँ, हो, है, हैं**

ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಆಸನ್ನಭೂತಕಾಲ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—

ಪುಲ್ಲಿಂಗ :— मैं सोया हूँ, तुम सोये हो, वह सोया है, वे सोये हैं ।

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ— मैं सोयी हूँ, लड़कियाँ सोयी हैं ।

ಧಾತುವು ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದಾಗ (ಕರ್ತೃವಿಗೆ ने ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ) ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ಮದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, है, हैं ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :— मैंने घोड़ा देखा है, मैंने घोड़े देखे हैं, मैंने रोटी खायी है ।

43. ಪೂರ್ಣಭೂತ :—

ಧಾತುವು ಅಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭೂತಕಾಲಿಕ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ था, थे, थी, थीं ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :— मैं गया था, हम गये थे, सीता गयी थी, लड़कियाँ गयी थीं ।

ಧಾತುವು ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ने ಸೇರಿಸಿ, ಕರ್ಮದ ಲಿಂಗ ವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ था, थे, थी, थीं ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :— मैंने एक घोड़ा देखा था, मैंने कई घोड़े देखे थे, राम ने एक घोड़ी देखी थी ।

44. ಸಂದಿಗ್ಧಭೂತಕಾಲ :—

ಧಾತುವು ಅಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ हूँगा,

होगा, होंगे, होगे, होगी, होंगी ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸಂದಿಗ್ಧ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मैं गया हूँगा, आप गये होंगे, तू गया होगा, मैं गयी हूँगी** ಇತ್ಯಾದಿ.

ಧಾತುವು ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೆ (ಕರ್ತೃವಿಗೆ **ने** ಸೇರಿಸಿ) ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ಮದ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ **होगा, होंगे, होगी, होंगी** ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸಂದಿಗ್ಧ ಭೂತಕಾಲರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मैंने घोड़ा देखा होगा, मैंने घोड़े देखे होंगे, मैंने घोड़ी देखी होगी, मैंने घोड़ियाँ देखी होंगी ।**

45. (ಅ) ಆಸನ್ನಭೂತಕಾಲ, ಪೂರ್ಣಭೂತಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಂದಿಗ್ಧ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದವು ಅಧ್ಯಾಹೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ **को** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದರೆ, ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ತೃ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅದು ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ.

उपन्यास ಕಾದಂಬರಿ (ಕಟ್ಟುಕಥೆ)

पता ವಿಳಾಸ, ಪತ್ತೆ

दान ದಾನ, ಧರ್ಮ

पायख़ाना (टट्टी) ಬಹಿರ್ದೇಶ

स्वदेशी ಸ್ವದೇಶಿ

फूल ಹೂವು

इस्तेमाल कर ಉಪಯೋಗಿಸು

नाटक ನಾಟಕ

सामान ಸಾಮಾನು, ವಸ್ತುಗಳು

मेहरबानी ದಯೆ (ಸ್ತ್ರೀ)

मदद ಸಹಾಯ (ಸ್ತ್ರೀ)

खुशबू ಪರಿಮಳ, ಸುಗಂಧ (ಸ್ತ್ರೀ)

बदबू ನಾತ, ದುರ್ಗಂಧ (ಸ್ತ್ರೀ)

विदेशी ಪರದೇಶಿ

पसंद कर ಇಷ್ಟಪಡು (ಮೆಚ್ಚು)

वत्ती ಬತ್ತಿ, ದೀಪ (ಸ್ತ್ರೀ)

आराम ವಿಶ್ರಾಂತಿ, ಸುಖ

कली ಮೊಗ್ಗು, ಮುಗುಳು (ಸ್ತ್ರೀ)

तकलीफ़, कष्ट ತೊಂದರೆ (ಸ್ತ್ರೀ)

जला ದೀಪಹಚ್ಚು, ಉರಿಸು

आज तुम्हारे पिता कहाँ गये हैं?	ಈ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.
वे कुछ सामान ख़रीदने वाज़ार गये हैं।	ಅವರು ಕೆಲವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.
तुमने यह उपन्यास कभी पढ़ा है?	ನೀವು ಎಂದಾದರೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದ್ದೀರಾ?
हाँ, दो वर्ष पहले मैंने एक वार यह पुस्तक पढ़ी थी।	ಹೌದು, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ.
कल जब मैं तुम्हारे घर तुमसे मिलने आया था, तब तुम कहाँ गये थे?	ನಿನ್ನೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಭೇಟಿಗಾಗಿ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದಾಗ ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ?
मैं वाहर नहीं गया था, उस समय मैं सो रहा था।	ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದೆ.
जो आदमी कल अपके घर आया था उसका पता क्या है?	ನಿನ್ನೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಳಾಸವೇನು?
मैंने उस आदमी को पहले कभी. नहीं देखा था, इसलिए मैं उसका पता नहीं जानता।	ನಾನು ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಎಂದೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಅವನ ವಿಳಾಸವು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.
मैं सोचती हूँ कि वे अपने साथ तुम्हारे लिए कुछ दवा लाये होंगे।	ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಸ್ವಲ್ಪ ಔಷಧಿ ತಂದಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನು (ಸ್ತ್ರೀ) ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

उन्होंने आपसे यह बात कही होगी, पर मुझसे किसीने नहीं कही।	ಅವರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.
रामचन्द्र ने यह नाटक देखा होगा, पर अब उसे याद नहीं।	ರಾಮಚಂದ್ರನು ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಈಗ ನೆನಪಿಲ್ಲ.
आपकी मेहरबानी से मैंने वहाँ बहुत आराम पाया था।	ತಮ್ಮ ದಯೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸುಖವು ದೊರೆತಿತ್ತು.
एण्डू कारनेगी ने लाखों रुपये दान में दिये थे।	ಆಂಡ್ರ್ಯೂ ಕಾರ್ನೆಗಿಯವರು ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.
मैंने उनकी मदद से ही यह काम किया है।	ನಾನು ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.
आप थोड़ी देर बैठिये, रामनाथ पायखाने गये हैं, जल्दी आएँगे।	ತಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕೂಡಿ, ರಾಮನಾಥರು ಬಹಿರ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಬೇಗನೆ ಬರುವರು.
इस फूल की खुशबू मैं बहुत पसन्द करता हूँ।	ಈ ಹೂವಿನ ಪರಿಮಳವನ್ನು ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ.
गुलाब का फूल सुन्दर भी है और खुशबूदार भी।	ಗುಲಾಬಿ ಹೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸುಗಂಧ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇದೆ.
मुझे उसकी बात बहुत पसन्द आयी।	ನನಗೆ ಅವನ ಮಾತು ಬಹಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ.
इस घर में पायखाने की बदबू आती है, इसमें मत रहो।	ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ದೇಶದ ನಾತ ಬರುತ್ತದೆ, ಇದರೊಳಗೆ ವಾಸಿಸಬೇಡ.
यह बदबू कहाँ से आ रही है?	ಈ ನಾತವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ?

आप स्वदेशी चीज़ें इस्तेमाल करते हैं या विदेशी?

ನೀವು ಸ್ವದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೀರೋ ಅಥವಾ ಪರದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೋ?

मैं कुछ स्वदेशी और कुछ विदेशी चीज़ें इस्तेमाल करता हूँ।

ನಾನು ಕೆಲವು ಸ್ವದೇಶೀ, ಕೆಲವು ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

किसने वत्ती जलायी?

ದೀಪವನ್ನು ಯಾರು ಹಚ್ಚಿದರು?

इस मकान में विजली की वत्तियाँ नहीं हैं।

ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ದೀಪವಿಲ್ಲ.

ಪಾಠ 17

ಭೂತಕಾಲ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

46. ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತ :—

(1) "ಅವನು ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೆನು." ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವು ಕಾರಣವಾಕ್ಯ, ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವು ಕಾರ್ಯವಾಕ್ಯ. ಇಂತಹ ಕಾರಣ-ಕಾರ್ಯ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ **ता** ಎಂದೂ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ **ते** ಎಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ **ती** ಎಂದೂ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ **तीं** ಎಂದೂ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಕಾರಣವಾಕ್ಯವನ್ನು **अगर** ಅಥವಾ **यदि** ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಕಾರ್ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು **तो** ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತಕಾಲವಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—**अगर वह आता तो मैं निकलता।**

अगर राम आता तो जानकी जाती।

अगर वे आते तो लड़कियाँ आतीं। ಇತ್ಯಾದಿ.

(2) ಕಾರಣವಾಕ್ಯದ ಮೊದಲಿರುವ **अगर** ಶಬ್ದದ ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥಕ ವನ್ನು ಕಾರ್ಯವಾಕ್ಯದ ಮೊದಲಿನ **तो** ಎಂಬುದೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಕೆಲವುವೇಳೆ **अगर** ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದುಂಟು. ಆದರೆ **तो** ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—**राम आता तो सीता जाती** ರಾಮನು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಸೀತೆಯು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

तुम आते तो मैं भी तुम्हारे साथ चलता ನೀವು ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಜತೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

(3) ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತ ರೂಪವೂ ಸಂಭಾವ್ಯ ರೂಪವಾಗಿರು ವುದು. ಆದರೆ ಅದರ ರೂಪವು ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಹೋಲುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಭೂತಕಾಲದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪಾಠ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯದ್ರೂಪದೊಂದಿಗೂ ಓದಬಹುದು.

47. ಅಪೂರ್ಣಭೂತ :—

ಧಾತುವಿನ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕೆ **ता** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು (**आ, ए, ई** ನಿಯ ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ) ಸೇರಿಸಿ, **हो** ಧಾತುವಿನ ಭೂತಕಾಲರೂಪಗಳಾದ **था, थे, थी, थीं** ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿಗೆ **ने** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವು ದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मैं खाता था, हम खाते थे, सीता खाती थी, लड़कियाँ खाती थीं** ಇತ್ಯಾದಿ.

48. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭೂತಕಾಲ.

ಇವುಗಳು, ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ **आ, ए, ई** ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ **रहा** ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ.

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನದ ರೂಪಗಳನ್ನು 5 ನೆಯ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಉದಾ :—**वह आ रहा था** ಅವನು ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.
सीता पढ़ रही थी ಸೀತೆಯು ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು.
लड़के जा रहे थे ಹುಡುಗರು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.
लड़कियाँ गा रही थीं ಹುಡುಗಿಯರು ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.
आप जा रही थीं ತಾವು (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಿರಿ.
वे आ रहे थे ಅವರು ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಸೂಚನೆ :—ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತ, ಅಪೂರ್ಣಭೂತ ಮತ್ತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭೂತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನೊಡನೆ "ने" ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

49. ಸಂದಿಗ್ಧವರ್ತಮಾನಕಾಲ.

ಧಾತುವಿನ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪದವನ್ನನುಸರಿಸಿ **ता** ಅಥವಾ **ते** ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಆ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪದದ ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ **हूँगा, होंगे, होगा, होगे** ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ **ता, ते** ಗೆ ಬದಲಾಗಿ **ती** ಯನ್ನೂ **हूँगा, होंगे, होगा, होगे** ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ **हूँगी, होंगी, होगी** ಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—**मैं खाता हूँगा** ಅಥವಾ **मैं खाती हूँगी**
आप खाते होंगे ಅಥವಾ **आप खाती होंगी** ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸೂಚನೆ :—**हूँगा, हूँगी** ಎಂಬುದನ್ನು **होऊँगा, होऊँगी** ಎಂದೂ ಬರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು.

चावल ಅಕ್ಕಿ	**आटा** ಹಿಟ್ಟು
शराब ಮದ್ಯ, ಶರಾಬು	**शक्कर** ಸಕ್ಕರೆ
नक़द ನಗದು, ರೊಕ್ಕ	**उधार** ಸಾಲ, ಕಡ

साबुन ಸಾಬೂನು, ಸೋಪು
रिश्तेदार ಸಂಬಂಧಿಕ, ನೆಂಟ
चाचा ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ
गेहूँ ಗೋಧಿ
सस्ता ಅಗ್ಗ
नया ಹೊಸ
कई ಅನೇಕ, ಹಲವು
ज़रूरी ಅವಶ್ಯಕ, ಮುಖ್ಯವಾದ
तैयार ಸಿದ್ಧ, ಸನ್ನದ್ಧ
बिकना ಮಾರಿಹೋಗುವುದು
फटा ಹರಿದ
बताना ಹೇಳಿ ತೋರಿಸುವುದು
पहचानना ಗುರುತು ಹಿಡಿಯುವುದು
बाल बनाना ಕ್ಷೌರಮಾಡುವುದು
हुकूमत करना ಆಳುವುದು

ज़ोर से ಬಲವಂತವಾಗಿ, ಜೋರಾಗಿ
शादी (स्त्री) विवाह ಮದುವೆ
मामा ಮಾವ [ಭಾಷಣೆ
बातचीत (स्त्री) ಮಾತುಕಥೆ, ಸಂ
महँगा ತುಟ್ಟಿ, ಪ್ರಿಯವಾದ
पुराना ಹಳೆಯ
हर ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ
पहले ಮೊದಲು
सब कुछ ಎಲ್ಲಾ
बंद करना ಮುಚ್ಚುವುದು, ನಿಲ್ಲಿಸು
सड़ा ಕೊಳೆತ [ವುದು
छूना ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದು, ಮುಟ್ಟುವುದು
बरसाना ಮಳೆಗೆರೆಯುವುದು
मना करना ತಡೆಯುವುದು, ನಿಷೇಧಿಸುವುದು

आप कल यहाँ आते तो मैं भी आपके साथ समुद्र चलता।
ತಾವು ನಿನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಕೂಡಾ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

तुम अपनी बात मुझे बताते तो अच्छा होता।
ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೇದಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

जब तुम्हारे रिश्तेदार मेरे घर आये थे तब मैं आटा और शक्कर ख़रीदने बाज़ार जा रहा था।
ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಹಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ.

वे पहले इस साबुन का इस्तेमाल करते थे, पर आजकल नहीं करते।
ಅವರು ಮೊದಲು ಈ ಸಾಬೂನನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

मेरे चाचा दो वर्ष तक उस पुराने मकान में रहते थे और उसके लिए वे पच्चीस रुपये किराया देते थे।

ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಆ ಹಳೆಯ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

कल ख़ूब ज़ोर से पानी बरस रहा था, इसलिए मैं बाहर नहीं गया।

ನಿನ್ನೆ ಬಹಳ ಜೋರಾಗಿ ಮಳೆ ಹುಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

गोपाल की शादी की बातचीत हो रही है, लेकिन वह अभी शादी नहीं करना चाहता।

ಗೋಪಾಲನ ಮದುವೆಯ ಮಾತುಕಥೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇವೆ, ಆದರೆ ಅವನು ಈವಾಗಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

उसके कपड़े फटे पुराने थे, इसलिए मैंने उसे नहीं पहचाना।

ಅವನ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಹರಕು ಮತ್ತು ಹಳೆಯವಾಗಿದ್ದುವು, ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ.

वह कभी किसीसे कोई चीज़ उधार नहीं लेता।

ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

वह पहले बहुत शराब पीता था, लेकिन जब से मैंने उसे मना किया तब से वह शराब छूता भी नहीं।

ಅವನು ಮೊದಲು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದನು, ಆದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.

मुझे आज कई ज़रूरी काम थे, इसलिए बाल नहीं बनाये।

ನನಗೆ ಈ ದಿನ ಅನೇಕ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಕೆಲಸಗಳಿದ್ದುವು, ಆದುದರಿಂದ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

वह हर रोज़ हमारी दूकान से कुछ चीज़ें उधार लेता है।

ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

उसके मामा के पास नक़द रुपये बहुत हैं।	ಅವನ ಸೋದರ ಮಾವನ ಹತ್ತಿರ ನಗದು ಹಣ ಬಹಳ ಇದೆ.
यहाँ चावल बहुत सस्ता बिकता है, लेकिन गेहूँ बहुत महँगा है।	ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಬಹಳ ಅಗ್ಗವಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಗೋಧಿಯು ಬಹಳ ತುಟ್ಟಿ.
वे लोग गाँवों और शहरों में शराब का पीना बंद करने की कोशिश कर रहे हैं।	ಅವರು ಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
हम अपने देश के लिए सब कुछ करने को तैयार हैं।	ನಾವು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೇವೆ.
आप ज़ोर से हमारे ऊपर हुकूमत करना चाहते हैं।	ನೀವು ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳ ಬಯಸುತ್ತೀರಿ.
सिर्फ़ स्वदेशी चीज़ों का इस्तेमाल करना हमारे लिए बहुत ज़रूरी है।	ಕೇವಲ ಸ್ವದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.
जो लोग उसे पहचानते थे, वे जानते थे कि वह कितना बड़ा बेवकूफ़ था।	ಅವನು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮೂರ್ಖನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.
जब मैं दफ़्तर से लौट रहा था, तब रास्ते में वे मिले।	ಕಚೇರಿಯಿಂದ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ ಅವರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದರು.
अगर मैं उनको पहचानता, तो ज़रूर उनसे बातचीत करता।	ನಾನು ಅವರನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.
वे रामनाथजी के साथ बातचीत करते होंगे।	ಅವರು ರಾಮನಾಥರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು.

वह अब आता होगा।	ಅವನು ಈಗ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು.
आप रामनाथ को पहचानते होंगे।	ತಮಗೆ ರಾಮನಾಥನ ಪರಿಚಯವಿರಬಹುದು (ತಾವು ರಾಮನಾಥರನ್ನು ಅರಿತಿರಬಹುದು).
अब दो बज रहे होंगे।	ಈಗ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಪಾಠ 18
ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

50. ಇದು ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಒಂದು ಭೇದ. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವ ಕೇವಲ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕೆಲಸವು ಆಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಗದೇ ಇರಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲರೂಪಗಳ ಕೊನೆಯ **गा, गे, गी, गीं** ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುಂಲಿಂಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—मैं खाऊँ	हम खाएँ
तू खाए	तुम खाओ, आप खाएँ
वह खाए	वे खाएँ
मैं लूँ	हम लें
तू ले	तुम लो, आप लें
वह ले	वे लें

51. ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯದ್ರೂಪದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು.

ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯದ್ರೂಪವು ಉದ್ದೇಶ, ಅಭಿಲಾಷೆ, ಆಜ್ಞೆ, ಅನುಮತಿ, ಷರತ್ತು, ಸಂದೇಹ ಮತ್ತು ಊಹೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

(1) ಉದ್ದೇಶ—ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಾಕ್ಯವು **कि** ಅಥವಾ **जिससे** ಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**तुम उसको यहाँ बुलाओ जिससे वह मैसूर न जाए** ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆ (ಯಾವುದರಿಂದ), ಅವನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗದಿರಲಿ. (ಅವನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗದಿರುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆ.)

(2) ಅಭಿಲಾಷೆ ಮತ್ತು ಆಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಅನುಮತಿ—

मैं जाऊँ ನಾನು ಹೋಗಲೇ? (ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಯೆ?)

मैं बोलूँ ನಾನು ಮಾತಾಡಲೇ? (ಮಾತಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯೆ?)

वह आज घर न जाए ಅವನು ಇಂದು ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಿರಲಿ.

भारतवासियों के सब दुख दूर हों ಭಾರತೀಯರ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲಾ ದೂರವಾಗಲಿ!

(3) ಷರತ್ತು—ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು **तो** ಎಂಬ ಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೇ ಕಾರಣವಾಕ್ಯವು **यदि** ಅಥವಾ **अगर** ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. **अगर** ಅಥವಾ **यदि** ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಕಾರ್ಯವಾಕ್ಯದ **तो** ಪದವು ಎಂದಿಗೂ ಲೋಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಹಿಂದಿನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತ ರೂಪವನ್ನೂ ನೋಡಿರಿ).

ಉದಾ:—**अगर वह ऐसा कहे तो तुम यहीं रहो** ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ.

यदि तुम वहाँ जाओ तो उनसे ज़रूर मिलो ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅವರನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಭೇಟಿಯಾಗು.

ಸೂಚನೆ:—ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ **तुम** ಕರ್ತೃವಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಯ ರೂಪವೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ ರೂಪವನ್ನು ಹೋಲುವುದು.

ಉದಾ :—तुम कहो तो मैं रहूँगा ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ನಾನು ಇರುವೆನು.

तुम नहीं समझो तो मैं क्या करूँ? ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?

(4) ಸಂದೇಹ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನ—

कौन जाने? ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?

मैं क्या जानूँ? ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ?

तुम सुनो या न सुनो मैं यह कहता हूँ ನೀವು ಕೇಳಿ ಅಥವಾ ಕೇಳದಿರಿ, ನಾನು ಇದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

जब तक वह न आए तब तक मैं नहीं निकलूँगा ಅವನು ಬರುವವರೆಗೂ ನಾನು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ.

ऐसा हो तो ಹಾಗಾದರೆ.

वे वहाँ हों तो ಅವರು ಅಲ್ಲಿರುವುದಾದರೆ.

मेरे पास पाँच रुपये हों तो ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಗಳಿದ್ದರೆ.

ಸೂಚನೆ :—साईस से कहो कि वह मेरा घोड़ा लाये ಕುದುರೆಯಾಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳು.

उससे कहो कि वह बाज़ार जाये ಅವನು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳು.

नौकर को आज्ञा दो कि वह मिठाई लाये ಮಿಠಾಯಿ ತರ ಬೇಕೆಂದು ಸೇವಕನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡು.

धोबी ಅಗಸ

क़सूर ತಪ್ಪು, ಅಪರಾಧ

फ़ायदा ಲಾಭ, ಪ್ರಯೋಜನ

कसरत (ಸ್ತ್ರೀ) ವ್ಯಾಯಾಮ

दया (ಸ್ತ್ರೀ) ಕರುಣೆ, ದಯೆ

चेहरा ಮೋರೆ, ಮುಖ

दवा (ಸ್ತ್ರೀ) ಔಷಧಿ

नुक़सान ನಷ್ಟ

हवा (ಸ್ತ್ರೀ) ಗಾಳಿ

सेब ಸೇಬು

खुदा, भगवान् ದೇವರು

मेहनत ಪರಿಶ್ರಮ, ಕೆಲಸ

सर्दी (ಸ್ತ್ರೀ), जुकाम (ಪು.) ಶೀತ, [ನೆಗಡಿ

कमज़ोर ನಿಶ್ಶಕ್ತ

साफ़ ಸ್ವಚ್ಛ, ಶುದ್ಧ

माफ़ करना ಕ್ಷಮಿಸುವುದು

मालूम होना ಗೊತ್ತಾಗುವುದು

मानना ಒಪ್ಪುವುದು

बनना ಆಗುವುದು

इच्छा (ಸ್ತ್ರೀ) ಇಚ್ಛೆ, ಅಪೇಕ್ಷೆ

बुखार ಜ್ವರ

जो ಯಾವ, ಯಾವುದಾದರೂ

दूसरा ಬೇರೆ

अंगूर ದ್ರಾಕ್ಷಿ

मज़बूत ಬಲವುಳ್ಳ, ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ

गंदा ಕೊಳೆ, ಹೊಲಸು

मदद करना ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು

वापस आना ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದು

मेहनत करना ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡುವುದು (ಕಷ್ಟಪಡುವುದು)

टहलना ಓಡಾಡುವುದು

अगर धोबी मेरे कपड़े लाये, तो मैं आज ज़रूर रवाना होऊँगा ।	ಅಗಸನು ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದರೆ ನಾನು ಈ ದಿನ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಹೊರಡುವೆನು.
उसकी तकलीफ़ देखो, तो उसपर दया आएगी ।	ಅವನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರವುಂಟಾಗುವುದು.
तुम अपना क़सूर मानो, तो मैं तुमको माफ़ करूँगा ।	ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆನು.
आप उनके साथ न जायें, तो भी कोई नुक़सान नहीं है ।	ತಾವು ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಏನೂ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲ.
इस काम में कोई फ़ायदा न हो, तो भी वह इसे ज़रूर करेगा ।	ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವನು.

क्या आपकी यह इच्छा है कि मैं मदद करूँ?	ನಾನು ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಾ?
मैं जाऊँ और आपके लिए कुछ सेब और अंगूर लाऊँ?	ನಾನು ಹೋಗಿ ತಮಗೋಸ್ಕರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇಬು ಮತ್ತು ದ್ರಾಕ್ಷಿ ತರಲೋ?
जब तक मैं वापस न आऊँ तब तक आप यहीं ठहरें।	ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ.
आप कल आएँ और इस काम को ख़तम करने में मेरी मदद करें।	ತಾವು ನಾಳೆ ಬಂದು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರಿ.
ख़ूब कसरत करो जिससे मज़बूत बनो।	ಬಲಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿ.
आप उस लड़के को कुछ इनाम दीजिये, जिससे वह ख़ूब मेहनत करे।	ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಲೆಂದು ತಾವು ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಿರಿ.
उनको बुख़ार आए, तो उन्हें मेरी दवा खाने को कहिये।	ಅವರಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರಿ.
रोज़ सुबह साफ़ हवा में टहलो, तो तुम्हारी तबीयत अच्छी रहेगी।	ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯವು ಒಳ್ಳೆದಾಗಿರುವುದು.
उसका चेहरा देखो, तो वह कमज़ोर मालूम होगा।	ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಬಲಹೀನನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.
ख़ुदा जाने, वे क्या करना चाहते हैं!	ಅವರು ಏನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೊ, ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ!
तुम यह काम करना पसन्द नहीं करते, तो मैं तुमको दूसरा काम देता।	ನೀವು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

गंदा पानी पीने से जुकाम होता है।	ಅಶುದ್ಧವಾದ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ನೆಗಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
मुझे उसका नाम मालूम था, लेकिन अभी याद नहीं।	ನನಗೆ ಅವನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಆದರೆ ಈಗ ನೆನಪಿಲ್ಲ.
अगर वहाँ उमदा और मीठे आम मिलें, तो मेरे लिए ज़रूर ख़रीदो।	ಅಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾದ ಮತ್ತು ಸಿಹಿಯಾದ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ನನಗಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಿರಿ.
मैंने सुना है कि कल पंडितजी का व्याख्यान है; अगर ऐसा हो तो हम वहाँ ज़रूर चलेंगे।	ನಾಳೆ ಪಂಡಿತಜೀಯವರ ಭಾಷಣವಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ, ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗೋಣ.
अगर वे वहाँ न हों, तो तुम वापस चले आना।	ಅವರು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ನೀವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುಬಿಡಿರಿ.
कहूँ तो क्या कहूँ?	ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ?
जाऊँ तो कहाँ जाऊँ?	ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ?
करूँ तो क्या करूँ?	ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ?
हो न हो।	ಇರಲಿ-ಇಲ್ಲದಿರಲಿ.
पण्डित हो या मूर्ख।	ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿರಲಿ-ಮೂರ್ಖನಾಗಿರಲಿ.
दोस्त हो या दुश्मन।	ಮಿತ್ರನಾಗಿರಲಿ-ಶತ್ರುವಾಗಿರಲಿ.
जो करो।	ನೀನು ಮಾಡಿದಂತೆ.
जो कहो।	ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ.
जो चाहो।	ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸಿದಂತೆ.

ಪಾಠ 19

ಕೃದಂತ

52. ಧಾತುವಿಗೆ '**ता**' ಅಥವಾ '**ता हुआ**' ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ವರ್ತಮಾನಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತ (Present participle) ವಾಗುವುದು.

(ಅ) ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಶೇಷಣದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಮತ್ತು ಆಗ ಇದು ಆಕಾರಾಂತ ವಿಶೇಷಣದಂತೆ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. (आ, ए, ई ನಿಯಮ)

ಉದಾ:—**चलती (हुई) गाड़ी** ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಗಾಡಿ.
सोता (हुआ) लड़का ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗ.

(ಆ) ಇದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಾಮಪದದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದುಂಟು. ಮತ್ತು ಆಗ ಇದು ಆಕಾರಾಂತ ಪುಂಲಿಂಗ ನಾಮಪದದಂತೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**डूबते को तिनके का सहारा काफी है** ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯ ಆಧಾರವೇ ಸಾಕು.
गिरे हुओं का उद्धार करना चाहिए ಪತಿತರಾದವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು.

(ಇ) ಇದು ವಿಧೇಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕರ್ತೃ ಅಥವಾ ಕರ್ಮದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**वह गाता (हुआ) आता है** ಅವನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾನೆ.
स्त्रियाँ गीत गाती हुई गयीं ಹೆಂಗಸರು ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋದರು.
सिपाही ने कई चोरों को भागते हुए देखा ಸಿಪಾಯಿಯು ಅನೇಕ ಕಳ್ಳರು ಓಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಇವೆರಡೂ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗ ಇದು ವಿಕೃತ ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಉದಾ :—मैंने जानकी को आते हुए देखा ನಾನು ಜಾನಕಿಯು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

तुमने हम लोगों को कभी गाते हुए सुना है? ನಾವು ಹಾಡುವುದನ್ನು ನೀವು ಎಂದಾದರೂ ಕೇಳಿರುವಿರಾ?

ಸೂಚನೆ :—ಕೃದಂತಕ್ಕೆ समय, वक़्त ಎಂಬುವು ಪರವಾದರೆ ता ಎಂಬುದು ते ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃವು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—मेरे जाते समय ನಾನು ಹೋಗುವಾಗ.

उसके पढ़ते समय ಅವಳು ಓದುವಾಗ.

तोते के बोलते समय ಗಿಳಿಯು ಮಾತಾಡುವಾಗ.

हमारे काम करते समय ನಾವು ಕೆಲಸಮಾಡುವಾಗ.

(ಈ) ವರ್ತಮಾನಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತದ ಅಂತ್ಯದ 'ता' ಅಥವಾ 'ता हुआ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ते' ಅಥವಾ 'ते हुए' ಎಂದು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ :—यह कहते हुए मुझे बड़ी खुशी होती है ಇದನ್ನು ಹೇಳಲು ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

वहाँ से लौटते-लौटते रात हो जाएगी ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

काम करते-करते वह बहुत थक गया है ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಅವನು ಬಹಳ ಬಳಲಿದ್ದಾನೆ.

53. "ಕೃದಂತ ಭೂತಕಾಲ" ದಲ್ಲಿ आ, ए, ई ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ 'हुआ' ಎಂಬುದನ್ನು ಧಾತುವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ

ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವನ್ನೇ ಕೃದಂತ ಭೂತಕಾಲವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ:—**खिला** (ಅಥವಾ **खिला हुआ**) **फूल** ಅರಳಿದ ಪುಷ್ಪ.
सोयी (ಅಥವಾ **सोयी हुई**) **औरत** ನಿದ್ರಿಸಿದ ಹೆಂಗಸು.
पढ़ा-लिखा आदमी ಓದುಬರಹ ಬಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯ.
वह सोया (**हुआ**) **है** ಅವನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ.

54. ಪೂರ್ವಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತದಲ್ಲಿ **कर** ಎಂಬುದನ್ನು ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ:—**खाकर** ತಿಂದು **सुनकर** ಕೇಳಿ
देखकर ನೋಡಿ **सोकर** ಮಲಗಿ

ಸೂಚನೆ:—ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ಪೂರ್ವಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತಕ್ಕೆ **आना** ಮತ್ತು **जाना** ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು ಪರವಾದರೆ **कर** ಎಂಬುದು ಲೋಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ:—**सुन जाओ** ಕೇಳಿ ಹೋಗು.
देख आता है ನೋಡಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.
कर गया ಮಾಡಿಹೋದ.

ಸೂಚನೆ:—'**कर**' ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ವಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತವು **करकर** ಎಂಬುವುದರಬದಲು '**करके**' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

55. (ಅ) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಗೆ **कर** ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕೃದಂತರೂಢ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪವಾಗುವುದು.

ಉದಾ:—**आया कर** ಬರುತ್ತಾ ಇರು.
पढ़ा कर ಓದುತ್ತಾ ಇರು.

वह रोज़ आया करता है ಅವನು ನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸೂಚನೆ:—(1) जा ಎಂಬುದರ ರೂಪವು गया कर ಎಂದಾಗಿದೆ जाया कर (ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರು) ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

(2) ಕೃದಂತ ರೂಢ್ಯಾತ್ಮಕದ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ने' ಯ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ. वह बहुत दिनों तक पढ़ा किया ಅವನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. सीता बहुत दिनों तक पढ़ा की ಸೀತೆಯು ಬಹಳ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು.

(ಅ) ಹೇತುಹೇತುಮದ್ಭೂತ ರೂಪವನ್ನೂ ಅಪೂರ್ಣಭೂತ ರೂಪವನ್ನೂ ಕೆಲವುವೇಳೆ ರೂಢ್ಯಾತ್ಮಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು.

ಉದಾ:—वह मेरे यहाँ आता और घंटों बैठता ಅವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ಘಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

वह रोज़ मेरे खाने के लिए कुछ फल भेजता ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅವನು ನನಗೆ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

दयानंदजी संस्कृत में ही बोलते थे ದಯಾನಂದರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

परवाह (ಸ್ತ್ರೀ) ಗಣನೆ, ಪರವಾ	**खड़ा** ನಿಂತ
परवाह करना ಲಕ್ಷಿಸುವುದು	**खड़ा होना** ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದು
बीतना ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು (ಕಾಲ)	**खोना** ಕಳಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು
चबाना ಅಗಿಯುವುದು	**पचना** ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು
इज़्ज़त (ಸ್ತ್ರೀ) ಗೌರವ, ಮರ್ಯಾದೆ	**इज़्ज़त करना** ಗೌರವಿಸುವುದು

दुनिया (ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರಪಂಚ
सवेरे ಬೆಳಗ್ಗೆ
अमीर ಶ್ರೀಮಂತ
ईमानदार ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರ
तन्दुरुस्ती ಆರೋಗ್ಯ
अन्न ಅನ್ನ, ಆಹಾರ
वूढ़ा ಮುದುಕ, ಮುದಿ
ग़रीब ಬಡವ
वेईमान ಅವಿಶ್ವಾಸೀ
समुद्र का किनारा ಸಮುದ್ರತೀರ
किनारा ದಡ, ದಂಡೆ, ತೀರ

मैंने कल आपको रामनाथ के साथ वातचीत करते देखा।	ನಾನು ನಿನ್ನೆ ನೀವು ರಾಮನಾಥನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ.
वे हँसते हुए कुछ कह रहे थे।	ಅವರು ನಗುತ್ತಾ ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.
आपकी छोटी वहन भी आपकी बातें सुनती (हुई) वहाँ खड़ी थी।	ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯೂ ಕೂಡಾ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು.
आज मैं उनके घर जाकर उनसे मिला।	ಈ ದಿನ ನಾನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದೆನು.
वे मुझे देखकर वहुत खुश हुए।	ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.
वह वूढ़ा आदमी अभी अपना काम करके वाहर गया है।	ಆ ಮುದುಕನು ಈಗತಾನೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ.
जाओ, उसे एक वार देख आओ।	ಹೋಗು, ಅವನನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ನೋಡಿ ಬಾ.
यह काम कर जाओ।	ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಗು.
वीते हुए दिन कभी वापस नहीं आते।	ಕಳೆದು ಹೋದ ದಿನಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಪುನಃ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.
खूव चवाकर खाया हुआ अन्न जल्दी पचता है।	ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೆದ್ದು ತಿಂದ ಅನ್ನ ಬೇಗನೆ ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

कही हुई बात को फिर कहना ठीक नहीं है।	ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.
उनकी दी हुई पुस्तक कहाँ है?	ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕವೆಲ್ಲಿದೆ?
दुनिया में जितनी चीज़ें हैं सब ईश्वर की दी हुई हैं।	ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲಾ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿವೆ.
तुम रोज़ सबेरे पाँच बजे उठा करो, तो तुम्हारी तबीयत ठीक रहेगी।	ನೀವು ನಿತ್ಯವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಘಂಟೆಗೆ ಏಳುತ್ತಿರುವುದಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು.
आपके दोस्त कभी-कभी यहाँ आया करते हैं।	ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರು ಆಗಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.
अमीर आदमी की सब लोग इज़्ज़त करते हैं, पर ग़रीब को कोई नहीं पूछता।	ಶ್ರೀಮಂತನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಬಡವನನ್ನು ಯಾರೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.
इस शहर में ईमानदार आदमी बहुत ज़्यादा और बेईमान बहुत कम मालूम होते हैं।	ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರರು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.
वे कभी किसी बात की परवाह नहीं करते।	ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಗಣಿಸು (ಲಕ್ಷಿಸು) ವುದಿಲ್ಲ.
सोये हुए सिंह को जगाना ठीक नहीं।	ನಿದ್ರಿಸುವ ಸಿಂಹವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ.
वे रोज़ बड़े सबेरे उठकर समुद्र पर टहलने जाते थे।	ನಿತ್ಯವೂ ಅವರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎದ್ದು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪಾಠ 20

ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು

56. ಪ್ರಧಾನ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ **सक, चुक, लग, दे, पा** ಮತ್ತು **चाह** ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ (ಸಹಾಯಾರ್ಥ) ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಕಾಲ, ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ ವಚನಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಭೇದಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಧಾನ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

(1) **सक** ಎಂಬುದು 'ಶಕ್ಯತೆ' ಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**मैं खा सकता हूँ** ನಾನು ತಿನ್ನಲು ಶಕ್ಯನು (ನಾನು ತಿನ್ನಬಲ್ಲೆನು).

वे हिन्दी पढ़ सकते हैं ಅವರು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಓದಬಲ್ಲರು.

आप जा सकेंगे ತಾವು ಹೋಗಬಲ್ಲಿರಿ.

तुम बोल सकते थे ನೀವು ಮಾತಾಡ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದಿರಿ.

कमला वहाँ नहीं जा सकी ಕಮಲೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

(2) **चुक** ಎಂಬುದನ್ನು ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ 'ಮುಕ್ತಾಯವು' ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಉದಾ:—**वह पढ़ चुका** ಅವನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದನು.

मैं सो चुकी ನಾನು ನಿದ್ದೆಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದೆ.

मैं कह चुका हूँ ನಾನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದೇನೆ.

वे बोल चुके थे ಅವರು ಮಾತಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದರು.

वे कह चुके थे ಅವರು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

वे कर चुके होंगे ಅವರು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿರಬಹುದು.

(3) **दे** ಯನ್ನು ಅನುಮತ್ಯರ್ಥಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

ಮೊದಲು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕ ಸಂಜ್ಞೆಯ (ಭಾವನಾಮ) ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರ **ना** ವನ್ನು **ने** ಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ **दे** ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. **दे** ಯು ಕರ್ತೃವಿನ ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**तुम मुझे जाने दो** ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಹೋಗಗೊಡಿರಿ.

उसको बोलने दीजिये ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಗೊಡಿರಿ.

मैंने उसको जाने दिया ನಾನು ಅವನನ್ನು ಹೋಗಗೊಟ್ಟೆನು.

(4) **लग** ಎಂಬುದು '**दे**' ಯಂತೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ಭಾವನಾಮದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭವು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಉದಾ :—**मैं बोलने लगा** ನಾನು ಮಾತನಾಡ ತೊಡಗಿದೆ.

प्रमीला सोने लगी ಪ್ರಮೀಳೆ ನಿದ್ರಿಸತೊಡಗಿದಳು.

हम देखने लगे ನಾವು ನೋಡ ತೊಡಗಿದೆವು.

(5) **पा** ಎಂಬುದನ್ನು ಶಕ್ಯತಾ ಬೋಧಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. '**पा**' ಎಂಬುದು ಧಾತುವಿಗೆ ಅಥವಾ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ಭಾವನಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**कर पाना** ಅಥವಾ **करने पाना** ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

मैं वहाँ नहीं जा पाया ಅಥವಾ **जाने पाया** ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದಾದೆ.

तुम नहीं सुन पाओगे ಅಥವಾ **सुनने पाओगे** ನೀನು ಕೇಳಲಾರೆ.

(6) **चाह** ಎಂಬುದನ್ನು 'ಅಪೇಕ್ಷೆ' ಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಭಾವನಾಮದ ಸಂಗಡ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ:—**मैं जाना चाहता हूँ** ನಾನು ಹೋಗಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

तुम क्या करना चाहते हो? ನೀವು ಏನು ಮಾಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ?

मैंने सीखना चाहा ನಾನು ಕಲಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದೆ.

57. **चाह** ಮತ್ತು **दे** ಇವುಗಳು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ **ने** ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಕರ್ತೃವಿಗೆ, ಪ್ರಧಾನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ:—**मैंने उसे जाने दिया** ನಾನು ಅವನನ್ನು ಹೋಗಗೊಟ್ಟೆ.

उसने सोना चाहा ಅವನು ನಿದ್ರಿಸಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

लड़ाई ಯುದ್ಧ
गाड़ी ಗಾಡಿ
ख़्याल ವಿಚಾರ, ಭಾವನೆ
रिश्तेदार ಸಂಬಂಧಿಕ
माता, माँ ತಾಯಿ
दूकान (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಂಗಡಿ
हफ़्ता ವಾರ, ಸಪ್ತಾಹ
वार ಸರ್ತಿ, ಬಾರಿ
जीतना ಜಯಿಸುವುದು
भागना ಓಡುವುದು
पिछला ಹಿಂದಿನ
झगड़ा ಜಗಳ
सवारी ವಾಹನ
ज़ायदाद (ಸ್ತ್ರೀ) ಆಸ್ತಿ, ಸಂಪತ್ತು
चोर ಕಳ್ಳ
पिता, बाप ತಂದೆ
दूकानदार ಅಂಗಡಿಕಾರ, ಅಂಗಡಿಯವನು
ग़ौर ಲಕ್ಷ್ಯ, ಧ್ಯಾನ
दर्शन ದರ್ಶನ, ಭೇಟಿ
ज़ब्त होना ಜಪ್ತಿಯಾಗುವುದು (ಮುಟ್ಟುಕೋಲು ಹಾಕುವುದು)
वसूल करना ವಸೂಲಿಮಾಡುವುದು
सारा ಸಮಸ್ತ, ಯಾವತ್ತು

क्या अब आप हिन्दी समझ सकते हैं?	ಈಗ ತಾವು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಿರಾ?
हाँ, अब मैं थोड़ी-थोड़ी हिन्दी समझ सकता हूँ।	ಹೌದು, ಈಗ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ.
जो काम दस आदमी मिलकर नहीं कर सकते, उसे वह अकेले कर सकता है।	ಹತ್ತು ಜನರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಮಾಡಲಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವನು ಒಬ್ಬನೇ ಮಾಡಬಲ್ಲನು.
पिछली लड़ाई में जर्मनी नहीं जीत सका।	ಹಿಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯು ಜಯಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು.
वे आपना काम कर चुके।	ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದರು.
जब हम गाड़ी में बैठे चुके तब 'फक-फक' करती हुई गाड़ी रवाना हुई।	ನಾವು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಮೇಲೆ ಗಾಡಿಯು 'ಫಫ್, ಫಫ್' ಎಂದು (ಶಬ್ದ) ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು.
मेरा ख्याल है कि अब तक आपके रिश्तेदार कलकत्ते पहुँच चुके होंगे।	ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ತಲಪಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.
वहाँ पहुँचने पर मैंने सुना कि उनकी सारी जायदाद ज़ब्त हो चुकी है।	ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ತಲಪಿದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಜಪ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು.
विद्यार्थी ने मास्टर से कहा, "मुझे दो हफ़्ते के लिए घर जाने दीजिये।"	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೊಡನೆ—"ನನ್ನನ್ನು ಎರಡು ವಾರಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಗೊಡಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.
बहुत कोशिश करनें पर भी पुलिस ने चोरों को भागने नहीं दिया।	ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ಪೋಲೀಸರು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಓಡಿ ಹೋಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

छोटे बच्चे जब बोलने लगते हैं तब उनके माता-पिता उन्हें देखकर बहुत ख़ुश होते हैं।	ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾರೆ.
जब वह मेरी ओर ग़ौर से देखने लगा तब मैंने उससे पूछा—"तुम क्या कहना चाहते हो?"	ಅವನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ನೋಡತೊಡಗಿದಾಗ, "ನೀನು ಏನು ಹೇಳಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀ?" ಎಂದು ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು.
उसने जबाब दिया—"मैं कुछ नहीं चाहता।"	"ನಾನೇನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಅವನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು.
मैंने एक बार वहाँ जाकर उनके दर्शन करना चाहा, पर समय नहीं पा सका।	ನಾನು ಒಂದು ಬಾರಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆ, ಆದರೆ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.
अगर पानी बरसने लगेगा, तो मैं वहाँ नहीं जा पाऊँगा।	ಮಳೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರೆ.
यदि मैं उसे देख पाता, तो अपने सारे रुपये उससे वसूल करता।	ನಾನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅವನಿಂದ ವಸೂಲಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.
स्टेशन जाने के लिए कोई सवारी नहीं मिली, इसलिए मैं गाड़ी पकड़ न सका।	ಸ್ಟೇಶನಿಗೆ ಹೋಗಲು ವಾಹನವು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ನಾನು ಗಾಡಿ ಹಿಡಿಯಲಾರದಾದೆ (ನನಗೆ ರೈಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ).
आज तुम वहाँ किसी तरह न जाने पाओगे।	ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಈ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರೆ.
इस बाज़ार में सब दूकानदार सिर्फ़ स्वदेशी कपड़े बेचते हैं।	ಈ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಡಿಯವರೂ ಸ್ವದೇಶಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ಪಾಠ 21

ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳು

58. ಹೇಳತಕ್ಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ (ಎರಡು) ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಜೋಡಣೆಯೇ ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಯು. ಇಂತಹ ಜೋಡಣೆಯು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಧಾತುವು ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವು ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ಪುರುಷಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜೋಡಣೆಯ ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವಿನ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನ ಅರ್ಥದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಶ ಮಾತ್ರ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಉದಾ :—ಬಂದುಬಿಡು, ಬಿದ್ದುಹೋಗು, ತಿಂದುಹಾಕು, ಕೂತುಕೊಳ್ಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

59. **जाना, देना, लेना, डालना, पड़ना, उठना, बैठना, छोड़ना, रखना** ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

(1) (ಅ) **जाना** ಇದು ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಕಾರ್ಯದ ಪೂರ್ಣತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—

आ जाना ಬಂದು ಬಿಡುವುದು — **सो जाना** ನಿದ್ರಿಸಿಬಿಡುವುದು
हो जाना ಆಗಿಹೋಗುವುದು — **मर जाना** ಸತ್ತುಹೋಗುವುದು
खा जाना ತಿಂದು ಹಾಕುವುದು — **घबड़ा जाना** ಗಾಬರಿಪಡುವುದು
भूल जाना ಮರೆತುಹೋಗುವುದು — **ले जाना** ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು
जान जाना ತಿಳಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು — **मिल जाना** ಸೇರುವುದು, ಭೇಟಿಯಾಗುವುದು

(ಅ) चला जाना (ಹೊರಟುಹೋಗುವುದು) चला आना (ಬಂದು ಬಿಡುವುದು) ಎಂಬವು ಅಪವಾದವಾಗಿರುವುವು. ಈ ಜೋಡಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಧಾತುಗಳೂ ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗವಚನಗಳನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—चला गया (ಪು) चला आया (ಪು) चले गये
चली गयी (ಸ್ತ್ರೀ) चली आयी (ಸ್ತ್ರೀ) चली आयीं

(2) देना ಮತ್ತು लेना ಎಂಬವುಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.*

ಉದಾ :—

दे देना ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದು	खा लेना ತಿಂದುಬಿಡುವುದು
खोल देना ತೆರೆದುಬಿಡುವುದು	सुन लेना ಕೇಳಿಬಿಡುವುದು
कह देना ಹೇಳಿಬಿಡುವುದು	छीन लेना ಎಳಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು
डाल देना ಹಾಕಿ ಬಿಡುವುದು	पहचान लेना ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು
छोड़ देना ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು	लूट लेना ಸುಲಿಗೆಮಾಡಿಬಿಡುವುದು
खो देना ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು	बना लेना ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು
चल देना ಹೊರಟುಬಿಡುವುದು	ले लेना ತೆಕ್ಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು
गिरा देना ಬೀಳಿಸಿಬಿಡುವುದು	मान लेना ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು
भेज देना ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವುದು	पकड़ लेना ಹಿಡಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು
खिला देना ತಿನ್ನಿಸಿಬಿಡುವುದು	समझ लेना ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು
हटा देना ತೊಲಗಿಸಿಬಿಡುವುದು	लौटा लेना ವಾಪಸು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಬಿಡುವುದು

* देना ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಿಯಾಧಾತುವಿನೊಡನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಆಕಾರವು ತನ್ನ ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ಕರ್ಮದ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆಯೂ, लेना ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರಿಯಾಧಾತುವಿನೊಡನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದು ತನ್ನ ಕರ್ತನೆಡೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಂತೆಯೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

मिटा देना ಅಳಿಸಿಬಿಡುವುದು **लौटा देना** ವಾಪಸು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದು
जला देना ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವುದು

(3) **डालना** ಎಂಬುದು 'ಹಾಕುವುದು' 'ಬಿಡುವುದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**मार डालना** ಕೊಂದು ಹಾಕುವುದು
उखाड़ डालना ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವುದು
तोड़ डालना ಮುರಿದು ಹಾಕುವುದು
काट डालना ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವುದು
दे डालना ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವುದು
खा डालना ತಿಂದು ಬಿಡುವುದು, ತಿಂದು ಹಾಕುವುದು.

(4) (ಅ) **पड़ना** 'ಬೀಳುವುದು' ಎಂಬುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಯು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**गिर पड़ना** ಬಿದ್ದುಬಿಡುವುದು
चौंक पड़ना ಬೆಚ್ಚಿ (ಅಳುಕಿ) ಬೀಳುವುದು.
निकल पड़ना ಹೊರಟು ಬಿಡುವುದು

(ಆ) ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಧಾತುಗಳಿಗೆ **पड़ना** ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಆಗ ಅದು ಕರ್ಮಪದದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**देख पड़ना** ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು
जान पड़ना ಗೊತ್ತಾಗುವುದು
समझ पड़ना ತಿಳಿದು ಬರುವುದು
सुन पड़ना ಕೇಳಿ ಬರುವುದು

(5) **तडना** ಇದು ಕಾರ್ಯದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**बोल तडना** ಮಾತಾಡಿ ಬಿಡುವುದು (ಹಠಾತ್ತಾಗಿ)
कह तडना ಕೂಗಿ ಹೇಳುವುದು (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ)
जाग तडना ಎಚ್ಚರವಾಗುವುದು
चिल्ला तडना ಕಿರಚಾಡುವುದು
काँप तडना ಥರಥರನೆ ನಡುಗುವುದು

(6) **बैठना** ಇದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ಶೀಘ್ರತೆಯು (ಅವಸರವು) ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मार बैठना** ಹೊಡದೇ ಬಿಡುವುದು (ಹಿಂದುಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸದೆ)
कर बैठना ಮಾಡಿಯೇ ಬಿಡುವುದು (ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ಮತ್ತು ಬಹಳ ಅವಸರವಾಗಿ)
बिगड़ बैठना ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು
पूछ बैठना ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಬಿಡುವುದು

(7) **छोड़ना** ಮತ್ತು **रखना** ಇವುಗಳು "ಬಿಡುವಿಕೆ" ಮತ್ತು "ಭದ್ರದೆ" ಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—**रख छोड़ना** ಇಟ್ಟುಬಿಡುವುದು
कर छोड़ना ಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು
कह रखना ಹೇಳಿ ಇಟ್ಟಿರುವುದು
दे रखना ಕೊಟ್ಟಿಟ್ಟಿರುವುದು
रोक रखना ತಡೆದಿರುವುದು

60. ಸಂಯುಕ್ತ ಧಾತುವಿನ ಎರಡನೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು 'ने' ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕು.

ಸೂಚನೆ :—ನಿಷೇಧಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—वह नहीं खा गया ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪು.

उसने नहीं खाया ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

सूरज ಸೂರ್ಯ

तारा ನಕ್ಷತ್ರ

आसमान ಆಕಾಶ

दर्ज़ी ದರ್ಜಿ, ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಯುವವ

बिस्तर ಹಾಸಿಗೆ

मिज़ाज ದೇಹಸ್ಥಿತಿ

नौकर ಸೇವಕ

मुसाफ़िर ಪ್ರಯಾಣಿಕ

चोर ಕಳ್ಳ

चिंता करना ಚಿಂತಿಸುವುದು, ಯೋಚನೆಮಾಡುವುದು

तोड़ना ಮುರಿಯುವುದು

रखना ಇಡುವುದು

छोड़ना ಬಿಡುವುದು

दूर होना ದೂರವಾಗುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು

साफ़-साफ़ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ

चाँद ಚಂದ್ರ ; **चाँदनी** ಬೆಳದಿಂಗಳು

अँधेरा ಕತ್ತಲು, ಅಂಧಕಾರ

क़सूर ಅಪರಾಧ, ದೋಷ

कुर्ता ಶರಟು, ಒಳಅಂಗಿ

छड़ी ಬೆತ್ತ

क़र्ज़ ಸಾಲ

व्यापार ವ್ಯಾಪಾರ

मुसाफ़िरख़ाना ಛತ್ರ, ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳ

अदा करना ಸಲ್ಲಿಸುವುದು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಾವತಿಮಾಡುವುದು

मारना ಹೊಡೆಯುವುದು

चौंकना ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವುದು

सीना ಹೊಲಿಯುವುದು

दूर करना ದೂರೀಕರಿಸುವುದು.

एकदम ಒಂದೇ ಸಮನೆ

छः वज गये, सूरज निकल आया, अंधेरा दूर हो गया, चलो, अव हम अपना काम करने चलें।

ಆರು ತಾಸು ಹೊಡೆಯಿತು, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದ, ಕತ್ತಲು ದೂರವಾಯಿತು, ನಡೆಯಿರಿ, ಈಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಡೋಣ.

तुम्हें वहाँ कोई तकलीफ़ हो तो तुम मेरे घर चले आओ।

ನಿಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ ನೀವು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದುಬಿಡಿರಿ.

मैं तुम्हारी वातें सुनकर एकदम घवड़ा गया।

ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಗಾಬರಿಯಾದೆನು.

मैंने उनको तुम्हारे वारे में कुछ नहीं वताया; लेकिन वे सव वातें खुद जान गये।

ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರು.

कल तुम्हारी वहिन का मिज़ाज ठीक नहीं था, डाक्टर उसे देख गये थे।

ನಿನ್ನೆ ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಿದ್ದರು.

तुम अपना विस्तर कव ले गये?

ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಿರಿ?

वह अपना काम करके चला गया।

ಅವನು ತನ್ನ ಕೆಲಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು.

मैंने उसके सव कर्ज़ अदा कर दिया है।

ನಾನು ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು.

दर्ज़ी ने मेरे दो कुर्ते सी दिये हैं।

ದರ್ಜಿಯು ನನ್ನ ಎರಡು ಷರಟುಗಳನ್ನು ಹೊಲೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

राम का नौकर मेरे वहुत काम कर देता है।

ರಾಮನ ಸೇವಕನು ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

उन्होंने अपनी घड़ी ले ली।

ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು.

तुम चिन्ता मत करो, मैं यह काम ख़ुद कर लूँगा।	ನೀವು ಯೋಚಿಸಬೇಡಿ, ನಾನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು.
कुछ चोरों ने मिलकर दो मुसाफ़िरों को मार डाला।	ಕೆಲವು ಕಳ್ಳರು ಸೇರಿ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರು.
उस शैतान लड़के ने मेरी छड़ी तोड़ डाली।	ಆ ತುಂಟ ಹುಡುಗನು ನನ್ನ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು.
मैं उस बूढ़े आदमी को देखकर एकदम चौंक पड़ा।	ನಾನು ಆ ಮುದುಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆನು.
देखो, आसमान में तारे देख पड़ते हैं।	ನೋಡು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ.
वे बूढ़े हो गये हैं, इसलिए उन्हें साफ़-साफ़ सुन नहीं पड़ता।	ಅವರು ಮುದುಕರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವರು, ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
मुझे जान पड़ा कि वह इस देश का आदमी नहीं है।	ಅವನು ಈ ದೇಶದ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.
हमने तुमसे कुछ नहीं पूछा, तुम क्यों बोल उठे?	ನಾವು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಏನನ್ನೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನೀವೇಕೆ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ?
वह मुझे बिना क़सूर मार बैठा।	ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟ.
मैंने आपके लिए बीस आम रख छोड़े हैं।	ನಾನು ನಿಮಗಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.
इस व्यापार में उसने बहुत नुक़सान उठाया।	ಅವನು ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಷ್ಟ ಹೊಂದಿದನು.
इस व्यापार में उसने बहुत-से रुपये कमा रखे।	ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಹಳ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಪಾಠ 22

ही ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗ

61. ही ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಮಾತ್ರವೇ' ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥ. ಇದು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅವಧಾರಣಾಂಶವು. ಇದನ್ನು ಅನೇಕವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು. ಇದು ಯಾವ ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ 'ಅವಧಾರಣೆ' ಅಂದರೆ ಸ್ವರಭಾರವನ್ನಿಡಬೇಕೋ ಅದರ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ.

(1) ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಾರ್ಥವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ 'ಮಾತ್ರ' ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—मैं ही ನಾನೇ, ನಾನುಮಾತ್ರ
एक ही ಒಂದೇ, ಒಬ್ಬಮಾತ್ರ

ಸೂಚನೆ:—ಕೆಲವು ಸರ್ವನಾಮ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳ ಮುಂದೆ ही ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರತು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

तुम + ही = तुम्हीं ನೀವೇ	वह + ही = वही ಅವನೇ ಅಥವಾ ಅದೇ
हम + ही = हमीं ನಾವೇ	यह + ही = यही ಇವನೇ ಅಥವಾ ಇದೇ
उस + ही = उसी ಅದೇ	उन + ही = उन्हीं ಅವೇ ಅಥವಾ ಅವರೇ
इस + ही = इसी ಇದೇ	इन + ही = इन्हीं ಇವೇ ಅಥವಾ ಇವರೇ
किस + ही = किसी ಯಾವುದಾದರೂ	सब + ही = सभी ಎಲ್ಲರೂ
यहाँ + ही = यहीं ಇಲ್ಲೇ	वहाँ + ही = वहीं ಅಲ್ಲೇ
कहाँ + ही = कहीं ಎಲ್ಲೋ	तब + ही = तभी ಆಗಲೇ

(2) ವರ್ತಮಾನಕಾಲಿಕ ಕೃದಂತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ "ತಕ್ಷಣವೇ" ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—मेरे पहुँचते ही वह चला गया ನಾನು ತಲಪಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

उसके आते ही मैं चुप हो गया ಅವನು ಬಂದಕೂಡಲೇ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆನು.

ಇಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

(3) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇದನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯು ದೃಢೀಕರಿಸ (emphasise) ಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—मैं गया ही ನಾನು ಹೋಗೇ ಹೋದೆ.
वे जाएँगे ही ಅವರು ಹೋಗೇ ಹೋಗುವರು.

(4) ಸಂಬಂಧವಾಚಕ (relative) ಸರ್ವನಾಮದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ही ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ 'ಅದೇ' ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ಉದಾ:—यह वही आदमी है जिसे तुमने कल देखा ನಿನ್ನೆ ಯಾರನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದಿರೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಇವನು.

(5) ही ಎಂಬುದನ್ನು "ಆಗ" "ಆಗಲೇ" ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂಬಂಧವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಉದಾ:—मैं स्टेशन जा ही रहा था कि गाड़ी निकल गयी ನಾನು ಸ್ಟೇಶನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗಾಡಿಯು ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು.

वे बोल ही रहे थे कि लोग उठकर चले गये ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ (ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ) ಜನರು ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋದರು.

लोग खा ही रहे थे कि पानी बरसने लगा ಜನರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮಳೆ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು.

गरमी (ಸ್ತ್ರೀ) ಉಷ್ಣ
बरसात (ಸ್ತ್ರೀ) ಮಳೆಗಾಲ
पहाड़ ಬೆಟ್ಟ
मुँह ಬಾಯಿ
अंग्रेज़ ಆಂಗ್ಲೇಯ
अंग्रेज़ी ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆ
संतान (ಸ್ತ್ರೀ) ಮಕ್ಕಳು
कम ಕಡಿಮೆ
मनुष्य ಮನುಷ್ಯ
खुलना (ಅಕ.) ತೆರೆ, ಹೊರಡು
बल्कि ಆದರೆ
उड़ ಹಾರು
दर्ज़ी ಸಿಂಪಿಗ, ದರ್ಜಿ
जाड़ा ಚಳಿ, ಚಳಿಗಾಲ
मौसिम ಋತು
बरफ़ (ಸ್ತ್ರೀ) ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ
वाक्य ವಾಕ್ಯ
अछूत ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ
मतलब ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಅರ್ಥ
पक्षी (ಪು) चिड़िया (ಸ್ತ್ರೀ) ಹಕ್ಕಿ
ज़्यादा ಹೆಚ್ಚು
जूता ಜೋಡು
रोकना ತಡೆಯುವುದು
तो भी ಹಾಗಾದರೂ
टोपी ಟೋಪಿ, ಕುಲಾವಿ
पैदा होना ಹುಟ್ಟುವುದು
सादा ಸರಳವಾದ, ಸಾದಾ

आप ही का नाम रामदास है ?	ತಮ್ಮದೇಯೋ ಹೆಸರು 'ರಾಮದಾಸ' ಎಂದು ?
जी हाँ, मेरा ही नाम है।	ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಹೆಸರೇ.
आप आजकल यहीं इसी शहर में रहते हैं?	ಪ್ರಸ್ತುತ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯೋ ಇದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೀರೊ ?
हाँ, मैं क़रीब छः महीने से यहीं रहता हूँ।	ಹೌದು, ನಾನು ಸುಮಾರು ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೋ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
गरमी के मौसिम में सभी लोग पहाड़ों पर जाकर रहते हैं।	ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜನರೂ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

जाड़े में कहीं-कहीं बरफ़ भी गिरती है।	ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ (ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ) ಮಂಜೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ.
मैं अपने को किसी तरह उनसे कम मज़बूत नहीं समझता।	ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಗಿಂತ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿಮೆ ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.
वह आजकल उसी मकान में रहता है, जिसमें मैं दो वर्ष पहले रहता था।	ನಾನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
मेरा ख़याल है कि वे दस दिन के अंदर ही लौट आएँगे।	ಅವರು ಇನ್ನು ಹತ್ತು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.
मेरे स्टेशन पर पहुँचते ही गाड़ी खुल गयी।	ನಾನು ಸ್ಟೇಷನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಲೇ (ರೈಲು) ಗಾಡಿಯು ಹೊರಟಿತು.
उसके मुँह से बात निकलते ही मैंने उसे रोक दिया।	ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ನಾನು ಅವನನ್ನು ತಡೆದುಬಿಟ್ಟೆನು.
अगर अंग्रेज़ हिन्दुस्तान में न आते, तो हिन्दुस्तान की हालत कुछ और ही होती।	ಆಂಗ್ಲೇಯರು ಹಿಂದೂದೇಶಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.
इस वाक्य का मतलब वह नहीं है जो तुम समझते हो, बल्कि कुछ और ही है।	ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದು ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದೆ.
यह काम ही वह नहीं कर सकता, तुम उसे ज़्यादा काम क्यों देते हो?	ಈ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಅವನು ಮಾಡಲಾರನು, ನೀವು ಏತಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸವನು ಕೊಡುತ್ತೀರಿ?

यह वही घर है जिसमें मैं कई वर्ष पहले आया करता था।	ನಾನು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮನೆಯೇ ಇದಾಗಿದೆ.
अछूत भी उसी ईश्वर की संतान हैं, जिसकी संतान ब्राह्मण हैं।	ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳೋ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೂ ಅದೇ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.
मैंने उसे बहुत मना किया, तो भी वह लड़ाई पर गया ही।	ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಹಳ ತಡೆದೆನು, ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಯೇ ಹೋದನು.
तुम जाओ या नहीं, मैं जाऊँगा ही।	ನೀವು ಬಂದರೂ ಬಾರದೆ ಇದ್ದರೂ ನಾನು ಹೋಗಿಯೇ ಹೋಗುವೆನು.
उसी दर्ज़ी ने यह टोपी सी है जो तुम्हारे कपड़े सीता है।	ನಿಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಯುವ ಸಿಂಪಿಗನೇ ಈ ಟೋಪಿಯನ್ನೂ ಹೊಲಿದಿರುವನು.
पक्षी ही उड़ सकते हैं, मनुष्य नहीं उड़ सकते।	ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಹಾರಬಲ್ಲವು, ಮನುಷ್ಯ ಹಾರಲಾರ.
यह वही देश है जिसमें श्रीराम और श्रीकृष्ण पैदा हुए।	ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ನಾಡೇ ಇದಾಗಿದೆ.
ईश्वरचन्द्र विद्यासागर हमेशा सादे कपड़े ही पहनते थे।	ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಧಾರಣ ಉಡುಪನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪಾಠ 23

ಆವಶ್ಯಕತಾಬೋಧಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು

ಒತ್ತಾಯ, ಆವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಹಂಗು

62. 'ಒತ್ತಾಯ' ವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಧಾತುವಿನ ಭಾವರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ 'पड़ना' ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಕರ್ತೃವು ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಕರ್ಮಪದದ, ವಚನ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—मुझे कलकत्ता जाना पड़ा ನಾನು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

उसे रोटियाँ खानी पड़ीं ಅವನು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಯಿತು.

मुझे दस रुपये दंड देने पड़े ನಾನು ಹತ್ತುರೂಪಾಯಿ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

63. ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಾವರೂಪದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ (ಕಾಲಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ) 'होगा' 'है', ಮತ್ತು 'था' ಇವುಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಕರ್ತೃಪದವು ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೂ ಇರಬೇಕು.

ಉದಾ :—मुझे जाना होगा ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು.

मुझे जाना है ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

मुझे पाँच रुपये देने हैं ನಾನು ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

मुझे जाना था ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

मुझे एक चिट्ठी लिखनी थी ನಾನು ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸೂಚನೆ :—'पढ़ना' ಎಂಬುದು 'होगा' ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಾಯ ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

64. 'ಬೇಕು' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ 'चाहिए' 'ಬೇಕಾಗಿತ್ತು' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ 'चाहिए था' ಎಂಬವುಗಳನ್ನು ಭಾವರೂಪದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲೂ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಕರ್ಮಪದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ :—तुमको यह काम करना चाहिए ನೀವು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು.

तुमको वहाँ जाना चाहिए था ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

उसको वह पुस्तक ज़रूर पढ़नी चाहिए थी ಅವನು ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಓದಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

उसे दवा खानी चाहिए ಅವನು ಔಷಧಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

हवा ಗಾಳಿ (ಸ್ತ್ರೀ)
ज़बान (ಸ್ತ್ರೀ) ಮಾತು, ಭಾಷೆ
तक्लीफ़ ಕಷ್ಟ
मेहमान ಅತಿಥಿ
देश, मुल्क ದೇಶ
मौत (ಸ್ತ್ರೀ) ಮರಣ
विषय ವಿಷಯ
विषय में ವಿಷಯವಾಗಿ
जीवन ಜೀವನ
परवाह करना ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡುವುದು
ग़लती करना ತಪ್ಪುಮಾಡುವುದು
बादल ಮೋಡ
कारण ಕಾರಣ
मैदान ಮೈದಾನ
दावत (ಸ್ತ್ರೀ) ಔತಣ
धर्म ಧರ್ಮ, ಕರ್ತವ್ಯ
सभा (ಸ್ತ್ರೀ) ಸಭೆ
भूल, ग़लती (ಸ್ತ್ರೀ) ತಪ್ಪು
सहना ಸಹಿಸುವುದು
बनना ತಯಾರಾಗುವುದು, ಮಾಡಲಾಗುವುದು
मर मिटना ಸತ್ತುಹೋಗುವುದು
शामिल होना ಸೇರು, ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು

मुझे हफ़्ते में दो बार वहाँ जाना पड़ता है।	ನಾನು ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
मुझे उसके साथ तेलुगु में बोलना पड़ा; क्योंकि वह दूसरी कोई ज़बान नहीं जानता था।	ನಾನು ಅವನ ಸಂಗಡ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು, ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಇತರ ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.
उसको मेरे कारण बहुत तकलीफ़ें सहनी पड़ीं।	ಅವನು ನನಗೋಸ್ಕರ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು.
तुम्हें किसी बात की परवाह न करके लड़ाई में शामिल होना पड़ेगा।	ನೀವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗುವುದು.
आज मुझे अपने एक मेहमान को दावत देनी है।	ಇವತ್ತು ನಾನು ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಅತಿಥಿಗೆ ಔತಣ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
हमें अपने देश और धर्म के लिए मर मिटना होगा।	ನಾವು ನಮ್ಮ ದೇಶ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಯಬೇಕಾಗುವುದು.
उन्हें अपने जीवन में बड़े-बड़े काम करने थे, लेकिन मौत ने ऐसा होने न दिया।	ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಮರಣವು ಹಾಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.
हमें अपने देश की बनी हुई चीज़ों का ही इस्तेमाल करना चाहिए।	ನಾವು ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
हर एक हिन्दुस्तानी को हिन्दी जाननी चाहिए।	ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತೀಯನೂ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.
तुम्हें भी उस सभा में इस विषय पर ज़रूर कुछ बोलना चाहिए था।	ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೀವುಕೂಡ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

मैंने ग़लती की, मुझे पहले से ही उनके विषय में सब बातें समझ लेनी चाहिए थीं।	ನಾನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದೆ; ನಾನು ಮೊದಲೇ ಅವನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.
क्या करूँ? अपनी इच्छा के विरुद्ध ही यह काम करना पड़ता है।	ಏನುಮಾಡಲಿ! ನಾನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
मैंने बिलकुल सोचा ही नहीं कि ये सभी काम मुझको ही करने पड़ेंगे।	ನಾನೇ ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ನಾನು ಖಂಡಿತ ಯೋಚಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಪಾಠ 24

ಕರ್ತರಿನಾಮಪದ; ಗುಣವಾಚಕಗಳ ತಾರತಮ್ಯ

65. 'वाला' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಪದಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಅರ್ಥವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುವುದು. ಅದರ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:—

(1) ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ಭಾವರೂಪದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ:—

(ಅ) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ "ಅವ" ಎಂಬ ಪದಾಂತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದದ್ದು.

ಉದಾ:—बोलनेवाला ಮಾತಾಡುವವ

(ಆ) ಆಸನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—वह आज आनेवाला है ಅವನು ಇಂದು ಬರುವವನಿದ್ದಾನೆ.

(2) ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅದರ ಅರ್ಥವು—

(ಅ) ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—मकानवाला ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ
गाड़ीवाला ಗಾಡಿಯ ಯಜಮಾನ
पैसेवाला ಧನಿಕ

(ಆ) ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—पाँच रुपयेवाली किताब ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಯ ಪುಸ್ತಕ

(ಇ) ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಮಾಡಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—पत्थरवाला घर ಕಲ್ಲಿನ ಮನೆ

(ಈ) ಮಾರುವವನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—दूधवाला ಹಾಲುಮಾರುವವ
रोटीवाला ರೊಟ್ಟಿಮಾರುವವ
तस्वीरवाली ಭಾವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ಮಾರುವವಳು

(3) ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಸೇರಿದರೆ "ಸ್ಥಾನ" ಅಥವಾ "ವಾಸ" ವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು—

ಉದಾ :—ऊपरवाला कमरा ಮೇಲಿನ ಕೋಣೆ
मद्रासवाला आदमी ಮದ್ರಾಸಿನ ಮನುಷ್ಯ

66. 'वाला' ಎಂಬುದು ಗುಣವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ್ದರಿಂದ "आ, ए, ई" ನಿಯಮದಂತೆ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—बोलनेवाला आदमी ಮಾತಾಡುವ ಮನುಷ್ಯ
बोलनेवाली औरत ಮಾತಾಡುವ ಹೆಂಗಸು
बोलनेवाले आदमी ಮಾತಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರು

ಗುಣವಾಚಕಗಳ ತರ-ತಮ ರೂಪ

67. ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ನಾಮ ಪದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಬೇಕೋ ಅದಕ್ಕೆ "से (ಗಿಂತ)" ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೇರಿಸ ಬೇಕು. "ತಮ" ಸೂಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಲು "सब से (ಎಲ್ಲ ಕ್ಕಿಂತ)" ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ:—यह घर उस घर से बड़ा है ಈ ಮನೆ ಆ ಮನೆಗಿಂತ ದೊಡ್ಡದು.

यह घर सब से बड़ा है ಈ ಮನೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದು.

68. ಹೋಲಿಸಲ್ಪಡುವ ನಾಮಪದವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದಿದ್ದಾಗ "ತಮ" ಅಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾದರೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಎರಡಾವರ್ತಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಮಧ್ಯೆ से ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ಉದಾ:—अच्छे से अच्छा आदमी ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮನುಷ್ಯನು.

कठिन से कठिन काम ಬಹು ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸ.

बड़े से बड़े ಅತಿ ದೊಡ್ಡದು.

'बढ़कर' ಎಂಬುದು ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ವಾಗ್ಧಾರೆ ಯಾಗಿದೆ.

ಉದಾ:—यह मुझसे बहुत बढ़कर है ಇವನು ನನಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ತಮನು.

सूरदास से बढ़कर हिन्दी में कोई कवि नहीं है ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರದಾಸನಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಕವಿ ಇಲ್ಲ.

इससे बढ़कर बुरा काम कोई नहीं ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

'ज़्यादा' ಮತ್ತು 'कम' ಎಂಬುವು ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ವಿಶೇಷಣ ಪದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—कम सुन्दर ಕಡಿಮೆ ಸುಂದರವಾದ

ज़्यादा मज़बूत ಹೆಚ್ಚು ಬಲವುಳ್ಳ

यह उससे ज़्यादा अच्छा है ಇದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒಳ್ಳೆಯದು.

गाना ಹಾಡುವುದು
उड़ना ಹಾರುವುದು
बिकना ಮಾರಿಹೋಗುವುದು
बेचना ಮಾರುವುದು
विश्वास, यक़ीन करना ನಂಬುವುದು
शिकायत करना ದೂರು ಹೇಳುವುದು
तारीफ़ करना ಹೊಗಳುವುದು
होशियार रहना ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವುದು
प्रांत, सूबा ಪ್ರಾಂತ್ಯ
अंग्रेज़ी ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆ
संख्या ಸಂಖ್ಯೆ
व्याख्यान ಭಾಷಣ
मौक़ा ಸಂದರ್ಭ, ಅವಕಾಶ
पार ದಡ, ಆಚೆದಡ
सौ ನೂರು
पचास ಐವತ್ತು
पुस्तकालय ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
पत्थर ಕಲ್ಲು
पड़ोसी ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವನು, ನೆರೆಯವನು
मालिक ಯಜಮಾನ, ಮಾಲಿಕ
टोपी ಟೋಪಿ
गली ಬೀದಿ
अंगूठी ಉಂಗುರ
सोना ಬಂಗಾರ
विश्वास, यकीन ನಂಬಿಕೆ
तारीफ़ ಹೊಗಳಿಕೆ
रेलगाड़ी ರೈಲುಬಂಡಿ
मुसाफ़िर ಪ್ರಯಾಣಿಕ
हवाई जहाज़ ವಾಯು ವಿಮಾನ
पैरगाड़ी ಬೈಸಿಕಲ್
इमारत ಕಟ್ಟಡ, ಬಂಗಲೆ

नाव ದೋಣಿ	बग़ल ಪಕ್ಕ, ನೆರೆ
सच्चा ನಿಜವಾದ	जहाज़ ಹಡಗು
बढ़कर ಹೆಚ್ಚಾಗಿ	झूठा ಸುಳ್ಳಾದ
बेहतर ಉತ್ತಮ	खट्टा ಹುಳಿಯಾದ

इस प्रांत में अंग्रेज़ी जाननेवालों की संख्या बहुत कम है।	ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ತಿಳಿದಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.
मैं ख़ूब जानता हूँ कि वह बड़ा खानेवाला है।	ಅವನು ದೊಡ್ಡ ತಿಂಡಿಪೋತನೆಂದು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ.
आज उनके यहाँ दो गानेवाले आये हैं।	ಈದಿನ ಇಬ್ಬರು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.
कलवाली सभा में मैं भी व्याख्यान देनेवाला था, लेकिन मुझे मौक़ा नहीं मिला।	ನಿನ್ನೆಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕೂಡ ಮಾತಾಡುವವನಿದ್ದೆ, ಆದರೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.
पचास रुपयेवाली घड़ी उतना ही काम देती है जितना सौ रुपयेवाली।	ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಗಡಿಯಾರವು ಕೂಡ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಗಡಿಯಾರದಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.
नदी के उस पारवाला मकान अडयार का पुस्तकालय है।	ನದಿಯ ಆಚೆ ದಡದ ಮೇಲಿರುವ ಮನೆಯು ಅಡಯಾರಿನ ಪುಸ್ತಕಾಲಯವಾಗಿದೆ.
उस पत्थरवाले मकान का मालिक मेरा पड़ोसी है।	ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನು ನನ್ನ ನೆರೆಯವನು.
हम बग़लवाली गली में रहते हैं।	ನಾವು ಪಕ್ಕದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತೇವೆ.
वह टोपीवाला मुसाफ़िर दिल्ली का रहनेवाला है।	ಟೋಪಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಆ ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ದಿಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

उस सोनेवाली अंगूठी की क्या क़ीमत है?	ಆ ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರದ ಬೆಲೆ ಏನು?
हमें झूठी तारीफ़ करनेवालों की बात का कभी यक़ीन नहीं करना चाहिए।	ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಹೊಗಳುವವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಂದಿಗೂ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡಬಾರದು.
लखनऊवाले बिना टोपी के कभी बाहर नहीं जाते।	ಲಖ್ನೋವಿನವರು ಟೋಪಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.
हमें दूसरों की शिकायत करनेवालों से सदा होशियार रहना चाहिए।	ಇತರರನ್ನು ದೂಷಿಸುವವರೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು.
लक्ष्मण राम से छोटा था।	ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದನು.
महाराज दशरथ के पुत्रों में राम सबसे बड़े थे।	ದಶರಥರಾಜನ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹಿರಿಯವನಾಗಿದ್ದನು.
शहर में रहने से गाँव में रहना बेहतर है।	ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ.
मोटर-गाड़ियाँ रेल-गाड़ियों से ज़्यादा तेज़ दौड़ सकती हैं।	ಮೋಟರ್ ಗಾಡಿಗಳು ರೈಲು ಗಾಡಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಬಲ್ಲವು.
हवाई जहाज़ घंटे में दो सौ मील से भी अधिक उड़ते हैं।	ವಾಯು ವಿಮಾನಗಳು ಘಂಟೆಗೆ ನೂರು ಮೈಲಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾರಬಲ್ಲವು.
कलकत्ता की इमारतें बंबई की इमारतों से कम ऊँची हैं।	ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಬೊಂಬಾಯಿಯ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗಿಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ.
मेरे अच्छे से अच्छे दिन निकल गये।	ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದು ಹೋದವು.

मीठे से मीठे फल इस शहर में विकते हैं।	ಬಹಳ ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳು ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಾರಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.
मेरी समझ में ये फल सबसे बढ़कर खट्टे हैं।	ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹಣ್ಣುಗಳು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಹುಳಿಯಾಗಿವೆ.
मैं इस बात में उनको सबसे बढ़कर समझता हूँ।	ನಾನು ಅವರನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪಾಠ 25

ಕರ್ಮಣಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ ಕ್ರಿಯೆ

ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗವು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿರಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು.

69. ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಕ್ಕೆ "**जाना**" ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಣಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**खाया जाना** ತಿನ್ನಲ್ಪಡುವುದು
दिया जाना ಕೊಡಲ್ಪಡುವುದು

70. ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗದ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳಂತೆಯೇ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಕರ್ತೃವಿನ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಗಳೂ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯದ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಕರ್ಮವಾಚ್ಯದಲ್ಲಿ "**से**" ಸೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**मुझसे फल खाये जाते हैं** ನನ್ನಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳು ತಿನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

कृष्ण से रोटी खायी जाती है ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಯು ತಿನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

71. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಷಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ:—ಅದು "ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ" ವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು ಕೂಡ ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಉದಾ:—मुझसे इतनी दूर चला नहीं जाएगा ನನ್ನಿಂದ ಇಷ್ಟುದೂರ ನಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

इससे इतना भात नहीं खाया गया ಇವನಿಂದ ಇಷ್ಟು ಅನ್ನ ಊಟ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸೂಚನೆ:—"जाया जाना" ಎಂಬುದು "जा" ಧಾತುವಿನ ಕರ್ಮಣಿ ರೂಪ.

72. ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ:—

धुलना ತೊಳೆಯಲ್ಪಡುವುದು　　**छूटना** ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದು

खुलना ತೆರೆಯಲ್ಪಡುವುದು　　**फूटना** ಒಡೆಯಲ್ಪಡುವುದು

खपना ಮಾರಲ್ಪಡುವುದು　　**टूटना** ಮುರಿಯಲ್ಪಡುವುದು

बजना ಗಂಟೆ ಹೊಡಿಯಲ್ಪಡುವುದು

ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ ರೂಪಗಳು

73. ಅಕರ್ಮಕಧಾತುವು ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರೂಪಾಂತರಗಳ

ರಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಕರ್ಮಕ	ಸಕರ್ಮಕ	ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ
उठ ಏಳು	उठा ಏಳಿಸು, ಎತ್ತು	उठवा
गिर ಬೀಳು	गिरा ಬೀಳಿಸು	गिरवा
डर ಹೆದರು	डरा ಹೆದರಿಸು	डरवा
दौड़ ಓಡು	दौड़ा ಓಡಿಸು	दौड़वा
जल ಉರಿಯು, ಸುಡು	जला ಉರಿಸು	जलवा
उड़ ಹಾರು	उड़ा ಹಾರಿಸು	उड़वा
लग ತಗಲು	लगा ತಗಲಿಸು	लगवा
लेट ಮಲಗು	लिटा ಮಲಗಿಸು	लिटवा
खेल ಆಡು	खिला ಆಡಿಸು	खिलवा
डूब ಮುಳುಗು	डुबा ಮುಳುಗಿಸು	डुबवा
जाग ಎಚ್ಚರವಾಗು	जगा ಎಚ್ಚರಿಸು	जगवा
जी ಬದುಕು	जिला ಬದುಕಿಸು	जिलवा
सो ನಿದ್ರಿಸು	सुला ಮಲಗಿಸು	सुलवा
रो ಅಳು	रुला ಅಳಿಸು	रुलवा
कट ಕಡಿದು ಹೋಗು	काट ಕಡಿದು ಹಾಕು	कटवा
मर ಸಾಯು	मार ಕೊಲ್ಲು, ಹೊಡೆ	मरवा
लद ಹೇರು	लाद ಹೇರಿಸು, ಹೊರಿಸು	लदवा
खुल ತೆರೆದುಹೋಗು	खोल ತೆರೆ	खुलवा
रुक ತಡೆದುಹೋಗು	रोक ತಡೆ	रुकवा
लुट ಕೊಳ್ಳೆಹೋಗು	लूट ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡಿ	लुटवा
निकल ಹೊರಡು	निकाल ಹೊರಡಿಸು	निकलवा
बिगड़ ಕೆಡು	बिगाड़ ಕೆಡಿಸು	बिगड़वा
पहुँच ಸೇರು	पहुँचा ತಲಪಿಸು	पहुँचवा

ಅಕರ್ಮಕ	ಸಕರ್ಮಕ	ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ
लटक ತೂಗಾಡು	लटका ತೂಗಾಡಿಸು	लटकवा
छूट ಬಿಟ್ಟುಹೋಗು	छोड़ ಬಿಡು	छुड़वा
टूट ಒಡೆದುಹೋಗು	तोड़ ಮುರಿಯು	तुड़वा
फट ಹರಿದುಹೋಗು	फाड़ ಹರಿದುಹಾಕು	फड़वा
बिक ಮಾರಿಹೋಗು	बेच ಮಾರು	बिकवा

ಸೂಚನೆ:—"जा, आ, पा ಮತ್ತು हो" ಇವುಗಳು ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

74. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ ಮತ್ತು ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಕರ್ಮಕ	ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ	ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ
बोल ಮಾತಾಡು	बुला ಮಾತಾಡಿಸು	बुलवा
खा ತಿನ್ನು	खिला ತಿನ್ನಿಸು	खिलवा
पी ಕುಡಿ	पिला ಕುಡಿಸು	पिलवा
दे ಕೊಡು	दिला ಕೊಡಿಸು	दिलवा
धो ಒಗೆ	धुला ಒಗೆಯಿಸು	धुलवा
कर ಮಾಡು	करा ಮಾಡಿಸು	करवा
पढ़ ಓದು	पढ़ा ಓದಿಸು	पढ़वा
सुन ಕೇಳು	सुना ಕೇಳಿಸು	सुनवा
लिख ಬರೆ	लिखा ಬರೆಯಿಸು	लिखवा
समझ ತಿಳಿ	समझा ತಿಳಿಯಿಸು	समझवा
देख ನೋಡು	दिखा ತೋರಿಸು	दिखवा
सीख ಕಲಿ	सिखा ಕಲಿಸು	सिखवा

ಪಾಠ 26

चंद्रमा ಚಂದ್ರ	पौधा ಸಸ್ಯ
पूँछ (ಸ್ತ್ರೀ) ಬಾಲ	राय (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಭಿಪ್ರಾಯ
क़िस्मत (ಸ್ತ್ರೀ) ದೂರ	कष्ट ಕಷ್ಟ, ತೊಂದರೆ, ನೋವು
दूर (ಸ್ತ್ರೀ) ದೂರ	संस्करण ಆವೃತ್ತಿ, ಸಂಸ್ಕರಣ
नाई ಕ್ಷೌರಕ, ನಾಯಿಂದ	उस्तरा ಕ್ಷೌರದ ಕತ್ತಿ
सेना (ಸ್ತ್ರೀ) ಸೈನ್ಯ	फ़क़ीर ಭಿಕ್ಷುಕ
कुर्ता ಸಣ್ಣ ತೋಳಿನ ಜುಬ್ಬ	कमीज़ ಷರಟು
माल ಸಾಮಾನು	सामान ಸಾಮಾನು, ಮೂಟೆ
वीमार ಕಾಯಿಲೆ, ರೋಗಿ	अमीर ಧನಿಕ
तमाम, सारा ಎಲ್ಲಾ, ಸಂಪೂರ್ಣ	मुफ़्त ಉಚಿತವಾಗಿ
ज़वरदस्त ಬಲವಂತ, ಪ್ರಬಲ	कि ಏನೆಂದರೆ

ज़वरदस्ती ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ

कहा जाता कि चन्द्रमा पर पेड़-पौधे नहीं हैं।	ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಮರಗಿಡಗಳು ಇಲ್ಲವಂತೆ.
कई वार आसमान पर पूँछवाले तारे देखे गये हैं।	ಅನೇಕಸಾರಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಾಲಚುಕ್ಕಿಗಳು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
उनको सव वातें लिखी गयी हैं, पर उनसे अभी तक कोई जवाव नहीं आया है।	ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಆದರೆ ಅವರಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ.
मेरी राय है कि उनको ये वातें इतनी जल्दी न वतायी जाएँ।	ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೇಳಬಾರದೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.
क्या किया जाए, मेरी क़िस्मत ही वुरी है।	ಏನು ಮಾಡುವುದು, ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವೇ ಕೆಟ್ಟದು.

यह आदमी बड़ा कमज़ोर है, इससे चला नहीं जाता।	ಈ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹಳ ಅಶಕ್ತನು, ಇವನಿಂದ ನಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
मुझसे तुम्हारे कष्ट सहे नहीं जाते।	ನನ್ನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
इस बीमार आदमी से इतनी दूर न जाया जाएगा।	ಈ ಕಾಯಿಲೆ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಇಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
इस संस्करण की तमाम पुस्तकें बहुत जल्दी खप जाएँगी।	ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಖರ್ಚಾಗಿಬಿಡುವುವು.
रास्ते में मेरी छड़ी टूट गयी।	ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬೆತ್ತವು ಮುರಿದು ಹೋಯಿತು.
मेरे पास उस्तरा नहीं है, इसलिए मैं नाई से बाल बनवाता हूँ।	ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕ್ಷೌರದ ಕತ್ತಿಯಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಾಯಿಂದನಿಂದ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.
अमीर लोग अपने हाथ से कुछ नहीं करते, सब काम नौकरों से करवाते हैं।	ಧನವಂತರು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನೌಕರರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
ज़बरदस्त दुश्मन को देखकर राजा ने अपनी सेना हटा ली।	ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದನು.
रोम के बादशाह नीरो ने बहुत लोगों के घर जलवा दिये थे।	ರೋಮ್ ದೇಶದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೀರೋವು ಅನೇಕ ಜನರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸುಡಿಸಿಬಿಟ್ಟದ್ದನು.
बहुत लोगों को मोटर चलाना नहीं आता।	ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಮೋಟಾರ್ ನಡೆಯಿಸುವುದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

जो बात तुम खुद नहीं समझते हो वह दूसरों को कैसे समझा सकते हो?	ನೀವೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವ ವಿಷಯುಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಬಲ್ಲಿರಿ?
मैंने उस दर्जी से चार कुर्ते और दो कमीज़ सिलवाये।	ನಾನು ಆ ದರ್ಜಿಯುವನಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜುಬ್ಬಗಳನ್ನೂ ಎರಡು ಷರಟುಗಳನ್ನೂ ಹೊಲಿಸಿದೆನು.
उन्होंने मेरे सारे माल जहाज़ में मुफ़्त लदवा दिये।	ಅವರು ನನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಹೇರಿಸಿದರು.
कहा जाता है कि औरंगज़ेब ने जसवन्तसिंह को मरवा डाला था।	ಔರಂಗಜೇಬನು ಜಸವಂತಸಿಂಹನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ್ದನಂತೆ.
उन्होंने उस फ़क़ीर को घर से वाहर निकलवा दिया।	ಅವನು ಆ ಭಿಕ್ಷುಕನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಟ್ಟಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.
मैं खुद नहीं लिख सकता था, इसलिए यह चिट्ठी उनसे लिखवा ली थी।	ನಾನು ಸ್ವತಃ ಬರೆಯಲಾರದವನಾಗಿದ್ದೆನು, ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ಅವನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದೆ.
आजकल मुझे कोई हिन्दी नहीं सिखाता, मैं खुद सीखता हूँ।	ನನಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಾರೂ ಹಿಂದೀ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಸ್ವತಃ ಕಲಿಯುತ್ತೇನೆ.
जो काम करो सो ठीक से करो।	ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ.
तुम जो कहो सो करूँगा।	ನೀವು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

ಪಾಠ 27

ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ

ಇತರ ಭಾಷಾ ಭಾಗಗಳಿಂದ (ಶಬ್ದಗಳಿಂದ) ಏರ್ಪಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು

75. ನಾಮಪದ, ಗುಣವಾಚಕ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೆ **करना** ಅಥವಾ **होना** ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸಗಳಾಗುವುವು.

होना ಎನ್ನುವುದು ಅಕರ್ಮಕವನ್ನೂ **करना** ಎನ್ನುವುದು ಸಕರ್ಮಕವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲೇ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

(ಅ) ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ **होना** ಅಥವಾ **करना** ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು:—**शुरू** ಪ್ರಾರಂಭ, **शुरू होना** ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು (ಅಕರ್ಮಕ), **शुरू करना** ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುವುದು (ಸಕರ್ಮಕ); **याद** ಜ್ಞಾಪಕ, **याद होना** ಜ್ಞಾಪಕವಾಗುವುದು, **याद करना** ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡುವುದು; **तैयार** ಸಿದ್ಧ, **तैयार होना** ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, **तैयार करना** ಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು; **पूजा** ಪೂಜೆ, **पूजा करना** ಪೂಜಿಸುವುದು.

(ಆ) ಗುಣವಾಚಕಗಳಿಂದ:—**मीठा** ಸಿಹಿ, **मीठा होना** ಸಿಹಿಯಾಗುವುದು, **मीठा करना** ಸಿಹಿಮಾಡುವುದು; **छोटा** ಚಿಕ್ಕ, **छोटा होना** ಚಿಕ್ಕದಾಗುವುದು, **छोटा करना** ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡುವುದು; **चिकना** ನುಣ್ಣಗೆ, **चिकना होना** ನುಣ್ಣಗಾಗುವುದು, **चिकना करना** ನುಣ್ಣಗೆ ಮಾಡುವುದು; **ख़राब** ಕೆಟ್ಟ, **ख़राब होना** ಕೆಡುವುದು, **ख़राब करना** ಕೆಡಿಸುವುದು; **अच्छा** ಒಳ್ಳೆಯ, **अच्छा होना** ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು, **अच्छा करना** ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುವುದು; **खड़ा** ನಿಂತಿರುವ, **खड़ा होना** ನಿಲ್ಲುವುದು, **खड़ा करना** ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು.

(ಇ) ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ:—**नीचा** ಕೆಳಗೆ, **नीचा होना** ಕೆಳಗಾಗುವುದು, **नीचा करना** ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುವುದು; **ऊँचा** ಎತ್ತರ, **ऊँचा होना** ಎತ್ತರವಾಗುವುದು, **ऊँचा करना** ಎತ್ತರಿಸುವುದು; **ऊपर** ಮೇಲೆ, **ऊपर होना** ಮೇಲಾಗುವುದು, **ऊपर करना** ಮೇಲೆ ಎತ್ತುವುದು; **आगे** ಮುಂದೆ, **आगे होना** ಮುಂದಾಗುವುದು, **आगे करना** ಮುಂದಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು; **पीछा करना** ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದು, ಬೆನ್ನಟ್ಟುವುದು.

76. ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ **देना, खाना, उड़ाना, लड़ाना, मचाना, उठाना, झेलना** ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಇವು ಭಾಷಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನ ರೂಪಗಳಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

जवाब ಉತ್ತರ	**जवाब देना** ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು
धोखा ಮೋಸ	**धोखा देना** ಮೋಸಮಾಡುವುದು
सज़ा (ಸ್ತ್ರೀ) ಶಿಕ್ಷೆ	**सज़ा देना** ಶಿಕ್ಷೆಕೊಡುವುದು
क़सम (ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರಮಾಣ	**क़सम खाना** ಪ್ರಮಾಣಮಾಡುವುದು
हवा ವಾಯು, ಹವೆ	**हवा खाना** ವಾಯು ಸೇವಿಸುವುದು
मज़ा ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಸುಖಾನುಭವ	**मज़ा उड़ाना** ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವುದು
माल ಸಾಮಾನು, ವಸ್ತು	**माल उड़ाना** ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡಿ, ರುಚಿಕರವಾದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು
दिमाग़ ಮೆದುಳು, ಬುದ್ಧಿ	**दिमाग़ लड़ाना** ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು
गप ಪೊಳ್ಳುಹರಟೆ	**गप लड़ाना** ಹರಟೆ ಹೊಡಿಯುವುದು
झगड़ा ಜಗಳ	**झगड़ा मचाना** ಜಗಳ ಕಾಯುವುದು
गुस्सा ಕೋಪ	**गुस्से में आना** ಕೋಪಿಸುವುದು

ख़बर (ಸ್ತ್ರೀ) ಸಮಾಚಾರ
धक्का ನೂಕಲು
मार (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೊಡೆತ, ಏಟು
ग़म ವ್ಯಸನ
रुपये ಹಣ

ख़बर देना ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸುವುದು
धक्का देना ನೂಕುವುದು
मार खाना ಏಟು ತಿನ್ನುವುದು
ग़म खाना ವ್ಯಸನಪಡುವುದು
रुपये उड़ाना ದುಂದುಗಾರಿಕೆ ಮಾಡುವುದು

अक़्ल (ಸ್ತ್ರೀ) ಬುದ್ಧಿ
अक़्ल लड़ाना ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು

शोर ಧ್ವನಿ, ಗುಲ್ಲು
अचंभा ಆಶ್ಚರ್ಯ
तकलीफ़ ಕಷ್ಟ
मुसीवत ಆಪತ್ತು

शोर मचाना ಗುಲ್ಲುಮಾಡುವುದು
अचंभे में आना ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವುದು
तकलीफ़ उठाना ಕಷ್ಟಸಹಿಸುವುದು
मुसीवत झेलना ಆಪತ್ತು ಅನುಭವಿಸುವುದು

होश ಸ್ಮೃತಿ
तलाक़ ದಾಂಪತ್ಯವಿಚ್ಛೇದನ
कष्ट ದುಃಖ, ನೋವು

होश उड़ना ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪುವುದು
तलाक़ देना ದಾಂಪತ್ಯವಿಚ್ಛೇದಿಸುವುದು
कष्ट सहना ಕಷ್ಟ, ಅಥವಾ ನೋವು ಅನುಭವಿಸುವುದು

दुख, कष्ट ತೊಂದರೆ
दुख या कष्ट उठाना ತೊಂದರೆಪಡು, ಕಷ್ಟವನ್ನನುಭವಿಸು

जी ಮನಸ್ಸು
गड़बड़ ಗಡಿಬಿಡಿ, ಗೊಂದಲ
वाल ಕೂದಲು
जलपान, नाश्ता ಉಪಾಹಾರ
झंडा ಬಾವುಟ
मौजूद ಹಾಜರು, ಉಪಸ್ಥಿತಿ

जान (ಸ್ತ್ರೀ) ಜೀವ, ಪ್ರಾಣ
गाना ಸಂಗೀತ
ज़िन्दगी ಜೀವಮಾನ
शेर ಸಿಂಹ
डाकू ದರೋಡೆಗಾರ
नाराज़ ಕೋಪ

घवड़ाना ಹೆದರುವುದು, ಗಾಬರಿ ಗೊಳ್ಳುವುದು

क़बूल करना ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು

डाँटना ಹೆದರಿಸುವುದು, ಬೈಯ್ಯುವುದು

भोजन, खाना ಊಟ

कमाना ಸಂಪಾದಿಸುವುದು

पार पाना ಪಾರಾಗುವುದು

वेकार ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ, ಸುಮ್ಮನೆ

वह जी-जान से मुझे प्यार करता है।	ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ.
उनका गाना शुरू होते समय मैं वहाँ मौजूद नहीं था।	ಅವರ ಗಾಯನ ಆರಂಭವಾದಾಗ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರಲಿಲ್ಲ.
तुमने सव गड़वड़ कर दी।	ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ.
उसने मेरा सव काम ख़राव कर दिया, यह सुनकर मैं घवड़ा गया।	ಅವನು ನನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿ ನಾನು ಗಾಬರಿ ಗೊಂಡೆನು.
वेकार क्यों इतने नाराज़ होते हो?	ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಏಕೆ ಅಷ್ಟು ಕೋಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ?
उसने अपनी ज़िन्दगी में कभी किसीकी मदद नहीं की।	ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಹಾಯಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
शेर को देखते ही मेरे होश उड़ गये।	ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾರಿಹೋಯಿತು.
नाई ने मेरे वाल वहुत छोटे कर दिये।	ಕ್ಷೌರಕನು ನನ್ನ ಕೂದಲನ್ನು ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದನು.
अध्यापक ने विद्यार्थी को वेंच पर खड़ा कर दिया।	ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಬೆಂಚಿನಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.
झंडे को और थोड़ा ऊँचा कर दो।	ಬಾವುಟವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಬಿಡು.

मैं क़सम खाकर कहता हूँ कि मुझे इस बात का बिलकुल पता नहीं था।

ನಾನು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

मार खाने पर भी उसने अपना क़सूर क़बूल नहीं किया।

ಏಟು ತಿಂದಮೇಲೂ ಅವನು ತನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

बहुत देर तक दिमाग़ लड़ाने पर भी यह बात उसकी समझ में नहीं आयी।

ಅವನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೂ ಈ ವಿಷಯವು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಯಿತು.

तुमने तो व्यर्थ का झगड़ा खड़ा कर दिया।

ನೀವು ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಜಗಳವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದೀರಿ.

जज ने डाकुओं को कड़ी सज़ा दी।

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ದರೋಡೆಗಾರರಿಗೆ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದನು.

इस क्लास के लड़के बहुत शोर मचाते हैं।

ಈ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹಳ ಗುಲ್ಲುಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

तुम तो इतने ख़राब निकले कि तुमसे पार पाना मुश्किल है।

ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವಷ್ಟು (ನೀವು) ಕೆಟ್ಟವರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರಿ.

तुमको क्या है, तुम बैठे-बैठे मज़ा उड़ाओ।

ನಿಮಗೇನಾಗಬೇಕು, ನೀವು ಕೂತು ಕೂತು ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿರಿ.

मालिक ने नौकर को बहुत डाँटा, लेकिन नौकर ग़म खा गया।

ಯಜಮಾನನು ನೌಕರನನ್ನು ಬಹಳ ಬೈದನು, ಆದರೆ ನೌಕರನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡನು.

चलो, आज समुद्र पर हवा खाने चलें।

ನಡೆಯಿರಿ, ಸಮುದ್ರದಬಳಿಗೆ ವಾಯುಸೇವನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ.

मैं आपका भोजन तैयार कर दूँ?

ನಾನು ನಿಮಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಲೆ?

रामचन्द्र, घर जाओ, नाश्ता तैयार है।	ರಾಮಚಂದ್ರಾ, ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಫಲಾಹಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
उन्होंने वहुत कष्ट झेलकर रुपये कमाये हैं।	ಅವರು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.
वह दो घंटे से यहाँ खड़ा है।	ಅವನು ಎರಡು ಘಂಟೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.
गाड़ी की आवाज़ सुनकर सव मुसाफ़िर खड़े हो गये।	ಗಾಡಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲಾ ಯಾತ್ರಿಕರು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು.
जव वह गाड़ी खड़ी करता है तव उसमें वैठो।	ಅವನು ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.
खड़े रहो, मैं भी तुम्हारे साथ चलता हूँ।	ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬರುತ್ತೇನೆ.
मैं खड़ा होता हूँ, तुम जल्दी आओ।	ನಾನು (ಕಾದು) ನಿಲ್ಲುತ್ತೇನೆ, ನೀವು ಬೇಗನೆ ಬನ್ನಿರಿ.

ಪಾಠ 28

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗಾಧೀನ ರೂಪಗಳು

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಉಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

77. ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಧಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ **से** ಎನ್ನುವುದು ಬರುತ್ತದೆ. **कहना** ಹೇಳುವುದು, **पूछना** ಕೇಳುವುದು, **वोलना** ಮಾತನಾಡುವುದು, **माँगना** ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದು, **डरना** ಹೆದರುವುದು, **प्रार्थना करना** ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು, **वात करना** ಮಾತನಾಡುವುದು, **पाला पड़ना** ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು, **मिलना** ಅಥವಾ **मुलाक़ात करना**

ಭೇಟಿಯಾಗುವುದು, **वादा करना** ವಾಗ್ದಾನಮಾಡುವುದು, **इनकार करना** ಅಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದು, **मुहब्बत करना** ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, **तंग आना** ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವುದು, **शादी करना** ಮದುವೆಯಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—**उससे कहो, राम से पूछो, ईश्वर से प्रार्थना करो, राम से मिलो, देने से इनकार मत करो, रामराव की लड़की से शादी करो।**

ಸೂಚನೆ :—(1) '**मिलना**' ಎಂಬುದರ ಹಿಂದೆ **से** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ "ಬೇಕೆಂತಲೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆನು" "ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭೇಟಿಯಾದೆನು" ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಹಿಂದೆ **को** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ 'ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡಿದೆನು.' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—**मैं अध्यापक से मिला** ನಾನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು (ಅವರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ) ನೋಡಿದೆನು.

मैं अध्यापक को मिला ನಾನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಂಡೆನು.

(2) ಕೆಲವುವೇಳೆ '**से**' ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೂ ಉಂಟು.

ಉದಾ :—**आँखों देखना, कानों सुनना, भूखों मरना** ಇವುಗಳನ್ನು **आँखों से देखना** ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

78. ಸಂಬಂಧಕಾರಕ (ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗ).

(1) ನಾಮಪದಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮಪದವು ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದರ ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಗೆ ಬದಲು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವುದು.

ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು:—**याद करना** ನೆನಪುಮಾಡುವುದು, **भरोसा रखना** ಭರವಸೆ ಇಡುವುದು, **यक़ीन करना** ನಂಬುವುದು, **तारीफ़ करना** ಹೊಗಳುವುದು. **शिकायत करना** ದೂರು ಹೇಳುವುದು, **गले लगना** ಆಲಿಂಗಿಸುವುದು, **इज़्ज़त करना** ಗೌರವಿಸುವುದು, **इंतज़ार करना** ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು, **परवाह करना** ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತರುವುದು, **हँसी उड़ाना** ಗೇಲಿ ಎಬ್ಬಿಸುವುದು, ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡುವುದು, **अपराध करना** ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

ಉದಾ:—**वह मेरी मदद करता है** ಅವನು ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

हम उनकी इज़्ज़त करते हैं ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಗೌರವ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

मैं आपका इंतज़ार करता था ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

इस बात की परवाह नहीं करता ನಾನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ.

तुम उनकी हँसी मत उड़ाओ ನೀವು ಅವರನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಬೇಡಿ.

(2) ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯು (ಸಂಬಂಧಕಾರಕ) ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**दो रुपये की पुस्तक** ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಯ ಪುಸ್ತಕ.

सौ रुपये का घोड़ा ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಕುದುರೆ.

(3) ಯಾವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ—

ಉದಾ :—पत्थर का मकान ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಡ.

सोने का प्याला ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲು.

तुलसीदास की रामायण ತುಲಸೀದಾಸರ ರಾಮಾಯಣ.

(4) ವಾಸಸ್ಥಲವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ:

ಉದಾ :—कलकत्ता का व्यापारी ಕಲಕತ್ತೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ.

गाँव का आदमी ಹಳ್ಳಿಯ ಮನುಷ್ಯ.

(5) ಕಾಲ ಅಥವಾ ವಯಸ್ಸಿನ ನಿರೂಪಣಕ್ಕೆ:

ಉದಾ :—दो बरस का बालक ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗು.

दस बरस की लड़की ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ.

(6) ಸಂಬಂಧಿಗಳು, ದೇಹದ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರಸ್ವತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ के ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—उसके दो भाई हैं ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರಿದ್ದಾರೆ.

राम के एक लड़की है ರಾಮನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಾಳೆ.

हाथी के चार पैर होते हैं ಆನೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳಿವೆ.

उसके दो घर हैं ಅವನಿಗೆ ಎರಡು ಮನೆಗಳಿವೆ.

79. ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಹಿಂದೆ 'पर' ಎಂಬುದು ಬರುತ್ತದೆ.

भरोसा करना ಭರವಸೆಯನ್ನಿಡುವುದು, **यक़ीन (विश्वास) करना** ನಂಬಿಕೆಯಿಡುವುದು, **मेहरबानी (रहम) करना** ದಯೆ ತೋರುವುದು, **ज़बरदस्ती करना** ಬಲವಂತಪಡಿಸುವುದು, **हमला करना** ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವುದು, **शक करना** ಸಂದೇಹಪಡುವುದು, **ज़ुल्म करना**

ಪೀಡಿಸುವುದು, **इलज़ाम लगाना** ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವುದು, **नाराज़ (गुस्सा) होना** ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಉದಾ:—**उसपर भरोसा मत करो** ಅವನನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಡಿ.

वह लोगों पर ज़बरदस्ती करता है ಅವನು ಜನರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

यह इलज़ाम मुझपर क्यों लगाते हो? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಈ ಆರೋಪವನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೊರಿಸುತ್ತೀರಿ?

वे मुझपर नाराज़ हैं ಅವರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

80. ಚತುರ್ಥಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು:—

(ಅ) ಕೆಳಗಿನ ನಾಮಪದಗಳು ಬಂದಾಗ ಕರ್ತೃಪದವು ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ:—**याद** ಜ್ಞಾಪಕ, **परवाह** ಲಕ್ಷ್ಯ, **डर** ಭಯ, **ज़रूरत** ಆವಶ್ಯಕತೆ, **खेद** ದುಃಖ, **खुशी** ಸಂತೋಷ, **रंज** ಚಿಂತೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಉದಾ:—**मुझे याद है** ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ.

उसको डर है ಅವನಿಗೆ ಭಯವಿದೆ.

मुझे खुशी है ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಿದೆ.

(ಆ) **पसंद** ಇಷ್ಟಪಡು; ಮೆಚ್ಚು, **मंजूर** ಒಪ್ಪು, **मालूम** ತಿಳಿದ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವುದು.

ಉದಾ:—**मुझे पसंद है** ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

उसको मंजूर है ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ.

मुझे मालूम है ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.

(ಇ) **मिलना** ಹೊಂದು ಮತ್ತು **चाहिए** ಬೇಕು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿ ಬರುವುದು.

ಉದಾ :—मुझे एक पुस्तक मिली ನನಗೆ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಸಿಕ್ಕಿತು.

मुझे थोड़ा पानी चाहिए ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಬೇಕು.

राम को एक पुस्तक चाहिए ರಾಮನಿಗೆ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಬೇಕು.

81. "में से" ಮತ್ತು "पर से" ಎಂಬ ದ್ವಿದಳ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು 'ಒಳಗಿಂದ' ಮತ್ತು 'ಇಂದ' ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—दोनों में से ಎರಡರೊಳಗಿಂದ.

समुद्र में से ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿಂದ.

जेब में से ಜೇಬಿನೊಳಗಿಂದ.

पेड़ पर से ಮರದಿಂದ.

आसमान पर से ಆಕಾಶದಿಂದ.

प्रार्थना (ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರಾರ್ಥನೆ	**सलाम** ಸಲಾಮು
कुशल ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ	**वादा** ವಾಗ್ದಾನ
मुलाक़ात (ಸ್ತ್ರೀ) ಭೇಟಿ	**इनकार** ತಿರಸ್ಕಾರ
इलज़ाम ದೋಷಾರೋಪಣೆ	**मरना** ಸಾಯುವುದು
तारीफ़ (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೊಗಳಿಕೆ	**शिकायत** (ಸ್ತ್ರೀ) ದೂರು
नतीजा ಫಲಿತಾಂಶ	**अजनबी** ಅಪರಿಚಿತ

गिरफ़्तार करना ಕೈದುಮಾಡುವುದು

मैं ईश्वर से प्रार्थना करता हूँ कि वह तुम्हें कुशल से रखे।	ನೀವು ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.
तू उससे क्या बातें करता है?	ನೀನು ಅವನ ಸಂಗಡ ಏನು ಮಾತಾಡುತ್ತೀ?

कल जब मैं बाज़ार जा रहा था तब एक अजनबी आदमी ने सलाम कर मुझसे पूछा—"तुम्हारे बाप का क्या नाम है?"

ನಿನ್ನೆ ನಾನು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ—"ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹೆಸರೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

घीवाले को देने के लिए मेरे भाई से दस रुपये माँग लाओ।

ತುಪ್ಪದವನಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸಹೋದರನಿಂದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ.

मैं इस दुनिया में किसीसे नहीं डरता।

ನಾನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ.

वे तुमसे तंग आ गये हैं।

ಅವರು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

मुझे एक ज़बरदस्त आदमी से पाला पड़ा है।

ನನಗೆ ಒಬ್ಬ ಬಲಶಾಲಿ ಮನುಷ್ಯನೊಡನೆ ಕೆಲಸಬಿದ್ದಿದೆ.

मैं कल सबेरे उनसे मुलाक़ात करूँगा।

ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವೆನು.

वह मुझसे वादा कर चुका है; अब रुपये देने से इनकार नहीं कर सकता।

ಅವನು ನನಗೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಈಗ ಹಣ ಕೊಡಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾರನು.

मेरे दोस्त उस लड़की से बहुत खुश हैं, वे ज़रूर उससे शादी करेंगे।

ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

उसपर भरोसा मत रखो, वह बड़ा बेईमान है।

ಅವನನ್ನು ನಂಬಬೇಡಿ, ಅವನು ಮಹಾ ಮೋಸಗಾರ.

तुम मुझपर यह झूठा इलज़ाम मत लगाओ।

ನನ್ನಮೇಲೆ ನೀವು ಈ ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪಣೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಬೇಡಿ.

आप मुझपर नाराज़ न होइये।	ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಬೇಡಿ.
आजकल मुझपर आपकी मेहरबानी नहीं है।	ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ದಯೆ ಇಲ್ಲ.
मुझे कुछ डर नहीं है, मैं अपना काम खुद संभाल लूँगा।	ನನಗೆ ಏನೂ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.
तुम खुश रहो या नाखुश, उसे क्या परवाह है?	ನೀವು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಿ ಇಲ್ಲದಿರಿ ಅವನಿಗೇನು ಚಿಂತೆ?
मुझे उनका पता याद नहीं।	ನನಗೆ ಅವರ ವಿಳಾಸ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ.
तुम्हारी बातें मुझे बिलकुल पसन्द नहीं।	ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.
आपको इतने रुपये कहाँ से मिले?	ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಹಣ ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು?
आजकल मैं बड़ी तकलीफ़ में हूँ। न मालूम खुदा को क्या मंजूर है।	ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಾನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ದೇವರಿಗೆ ಯಾವುದು ಸಮ್ಮತವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.
वह आपकी बड़ी तारीफ़ करता है।	ಅವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ.
मेरी शिकायत उनसे मत करो।	ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವರೊಡನೆ ದೂರು ಹೇಳಬೇಡಿ.
उसको मेरा पता मालूम नहीं है।	ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಳಾಸವು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.
मुझे हिन्दी अच्छी तरह मालूम है।	ನನಗೆ ಹಿಂದೀ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.
तुमको क्या चाहिए?	ನಿಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು?

मुझे आपसे कुछ नहीं चाहिए।	ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.
दोनों में से तुमको जो पसन्द हो ले लो।	ಎರಡರೊಳಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾದುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.
कल उसका भाई पेड़ पर से गिर पड़ा।	ನಿನ್ನೆ ಅವನ ತಮ್ಮನು ಮರದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟ.

ಪಾಠ 29
ಲಗನಾ ಶಬ್ದದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

82. **लगना** ಎಂಬುದು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೂಲಾರ್ಥವು 'ತಗಲುವುದು' ಎಂದು. ಈ ಅರ್ಥದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಭೇದಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಸೂಚನೆ:—**लगना** ಎನ್ನುವುದರ ಸಕರ್ಮಕ ಪ್ರಯೋಗವು **लगाना** ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

(ಅ) ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತಗಲಿರುವುದು—**किनारे लगना** ದಡವನ್ನು ಸೇರುವುದು (ದಡಕ್ಕೆ ತಗಲುವುದು), **गले लगना** ಆಲಿಂಗಿಸುವುದು (ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ತಗಲುವುದು), **दिल लगना** ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸಿಡುವುದು, **कान लगाना** ಕಿವಿಗೊಡುವುದು, **दोस्ती लगाना** ಸ್ನೇಹಮಾಡುವುದು, **दरवाज़ा लगाना** ಬಾಗಿಲು ಹಾಕುವುದು, **टकटकी लगाना** ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ನೋಡುವುದು.

(ಆ) ಜೋರಾಗಿ ತಗಲಿರುವುದು—**चोट लगना** ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನುವುದು, **गोली लगाना** ಗುಂಡು ನಾಟುವುದು, **बात लगना** ಒಬ್ಬರ ಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯಥೆಪಡುವುದು, **ठोकर लगना** ಎಡವಿ ಬೀಳುವುದು.

(ಇ) ಸಾಮೀಪ್ಯ—**उसका घर पाठशाला से लगा है** ಅವನ ಮನೆಯು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಹತ್ತಿರವಿದೆ.

(ಈ) ಕೆಲವು ಗುಣವಾಚಕಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮನೋಭಾವ ಅಥವಾ ರುಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ—**अच्छा लगना** ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿ ತೋರುವುದು, **बुरा लगना** ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ತೋರುವುದು, **मीठा लगना** ಸಿಹಿಯಾಗಿ ತೋರುವುದು.

(ಉ) ಉದ್ಯುಕ್ತತೆ ಅಥವಾ ಮಗ್ನತೆ—**काम में लगना** ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗುವುದು, **पढ़ने में लगना** ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವುದು.

(ಊ) ಪ್ರಾರಂಭ ಸೂಚಕ—ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಕೊನೆಯ **आ** ವನ್ನು **ए** ಮಾಡಿ **लगना** ಸೇರಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**खाने लगना** ತಿನ್ನಲು ಆರಂಭಿಸುವುದು.

(ಋ) ಆರೋಪಣೆ—**दोष लगना** ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವುದು, **पाप लगाना** ಪಾಪವನ್ನು ಹೊರಿಸುವುದು, **पाप लगना** ಪಾಪ ತಟ್ಟುವುದು.

(ಎ) ಇತರ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಶೇಷಗಳು—**प्यास लगना** ಬಾಯಾರುವುದು, **भूख लगना** ಹಸಿವಾಗುವುದು, **ढेर लगाना** ರಾಶಿಮಾಡುವುದು, **छाता लगाना** ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯುವುದು; ತೆರೆಯುವುದು, **पेड़ लगाना** ಗಿಡ ಹಾಕುವುದು, **हिसाब लगाना** ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡುವುದು, **पता लगाना** ಗುರುತು ಹಚ್ಚುವುದು (ಪತ್ತೆಮಾಡುವುದು), **ज़ोर लगाना** ಬಲ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದು, **बाज़ार लगना** ಸಂತೆ ನೆರೆಯುವುದು, **भीड़ लगाना** ಗುಂಪು ಕೂಡುವುದು, **रंग लगाना** ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವುದು, **ताला लगाना** ಬೀಗ ಹಾಕುವುದು, **आग लगाना** ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದು, **तेल लगाना** ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವುದು, **कपड़े लगाना** ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು, **दाम लगाना** ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದು, **काम लगाना** ಕಾರ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸುವುದು, **मतलब लगाना** ಯಥಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುವುದು, **अंदाज़ लगाना** ಊಹಿಸುವುದು.

(ಏ) ಸಂಬಂಧ—चाचा लगना ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾಗುವುದು, वे मेरे मामा लगते हैं ಅವರು ನನಗೆ ಮಾವನಾಗಬೇಕು.

नाव (ಸ್ತ್ರೀ) ನಾವೆ, ದೋಣಿ	**दिल** ಹೃದಯ
तीर ಬಾಣ	**धनुष** ಬಿಲ್ಲು
भूख (ಸ್ತ್ರೀ) ಹಸಿವೆ	**पेट** ಹೊಟ್ಟೆ
प्यास (ಸ್ತ್ರೀ) ಬಾಯಾರಿಕೆ	**धूप** (ಸ್ತ್ರೀ) ಬಿಸಿಲು
छाता ಕೊಡೆ, ಛತ್ರಿ	**भीड़** (ಸ್ತ್ರೀ) ಗುಂಪು
हिसाब ಲೆಕ್ಕ	**उठाना** ಎತ್ತುವುದು
चपत ಏಟು, ಪೆಟ್ಟು, ಘಾಯ	**आग** (ಸ್ತ್ರೀ) ಬೆಂಕಿ
चोट (ಸ್ತ್ರೀ) ಪೆಟ್ಟು, ಘಾಯ	**गाल** ಕೆನ್ನೆ, ಕಪಾಳ

नाक (ಸ್ತ್ರೀ) ಮೂಗು

हे ईश्वर, मेरी नाव पार लगा दे ।	ಓ ಪರಮಾತ್ಮಾ, ನನ್ನನ್ನು ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡು.
मुझे देखते ही उन्होंने गले लगा लिया ।	ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡರು.
वह लड़का ख़ूब दिल लगाकर पढ़ता है ।	ಆ ಹುಡುಗನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಓದುತ್ತಾನೆ.
तुम्हें यह चोट कैसे लगी ?	ನಿಮಗೆ ಈ ಏಟು ಹೇಗೆ ತಗಲಿತು ?
मेरी बातें उनको तीर की तरह लगीं ।	ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬಾಣದಂತೆ ನಾಟಿದುವು.
मेरा घर उसके घर से लगा हुआ है ।	ನನ್ನ ಮನೆಯು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ.
तुमको ये बातें बुरी क्यों लगती हैं ?	ನಿಮಗೇಕೆ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕೆಟ್ಟವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತವೆ ?

तुम्हें कौन फल सबसे मीठा लगता है?	ಯಾವ ಹಣ್ಣು ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರ ವಾಗಿದೆ?
वह काम में लगा है, उसे तंग मत करो।	ಅವನು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಡಿ.
आप कब से यहाँ आने लगे हैं?	ತಾವು ಎಂದಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೀರಿ?
तुम यह दोष मुझपर क्यों लगाते हो?	ನೀವು ಈ ದೋಷವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೇಕೆ ಆರೋಪಿಸುತ್ತೀರಿ?
मुझे बड़ी प्यास लगी है, थोड़ा पानी पिलाओ।	ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಕುಡಿಸಿ.
मेरा पेट ठीक नहीं, आजकल मुझे भूख नहीं लगती।	ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
बड़ी धूप है, अपना छाता लगाओ।	ಬಹಳ ಬಿಸಿಲಾಗಿದೆ, ನಿಮ್ಮ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ (ತೆರೆಯಿರಿ).
आप कब तक हिसाब लगाते रहेंगे?	ಎಂದಿನವರೆಗೆ ನೀವು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಿರಿ?
क्या अभी तक उनका पता नहीं लगा?	ಇನ್ನೂ ಅವರ ಪತ್ತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ?
बहुत ज़ोर लगाने पर भी रावण धनुष को नहीं उठा सका।	ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಾಗ್ಯೂ ರಾವಣನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತಲಾರದೇ ಹೋದನು.
अभी बाज़ार नहीं लगा?	ಸಂತೆಯು ಇನ್ನೂ ನೆರದಿಲ್ಲವೇ?
आपके घर के सामने इतनी भीड़ क्यों लगी है?	ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗುಂಪು ಏಕೆ ಸೇರಿದೆ?
कल उस ग़रीब के घर में आग लग गयी।	ಆ ಬಡವನ ಮನೆಗೆ ನಿನ್ನೆಯದಿನ ಬೆಂಕಿ ಬಿತ್ತು.

मैंने इस वर्ष अपने बाग़ में आम के दस पेड़ लगवाये हैं।	ಈ ವರ್ಷ ನನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹತ್ತು ಮಾವಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.
वे तुम्हारे कौन लगते हैं?	ಅವರು ನಿಮಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು?
वे मेरे साले लगते हैं।	ಅವರು ನನಗೆ ಭಾವಮೈದುನನಾಗಬೇಕು.
कल क्लास में मास्टर ने मेरे गाल पर दो चपत लगाये।	ನಿನ್ನೆ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಏಟು ಕೊಟ್ಟರು.

ಪಾಠ 30

83. **भर, होगा, चाहिए** ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು.

'**भर**' ಎಂಬುದು ಪೂರ್ಣತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**पेट-भर** ಅಥವಾ **भर पेट** ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ.

दिन-भर ಅಥವಾ **भर दिन** ದಿನವೆಲ್ಲಾ.

घर-भर ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ.

गाँव-भर ಗ್ರಾಮವೆಲ್ಲಾ.

मुट्ठी-भर ಮುಷ್ಟಿ ತುಂಬ.

ज़िन्दगी-भर ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲಾ.

84. '**होगा**' ಎಂಬುದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ 'ಇರಬಹುದು, ಆಗಿರಬಹುದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**वह घर में होगा** ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು.

वही होगी ಅವಳೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

कोई कारण होगा ಯಾವುದೋ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು.

वह ग़रीब होगी ಅವಳು ಬಡವಳಾಗಿರಬಹುದು.

ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಆವೇಶದಿಂದ ಉತ್ತರಕೊಡುವಾಗಲೂ ಇದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಉದಾ :—**वे घर में होंगे?** ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದೆ?
होंगे ಇರಬಹುದು.

85. "**चाहिए**" ಪ್ರಯೋಗ—

चाहिए ಎಂಬುದು 'ಬೇಕಾಗಿದೆ', 'ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಕರ್ತೃವು ಸದಾ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು.

ಉದಾ :—**आपको क्या चाहिए?** ನಿಮಗೆ ಏನು ಬೇಕಾಗಿದೆ?
मुझे थोड़ा पानी चाहिए ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಬೇಕು.
उसको कुछ आम चाहिए ಅವನಿಗೆ ಕೆಲವು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣುಗಳು ಬೇಕು.

86. "**विना**" "ಹೊರತು" ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗಾಧೀನ ರೂಪಗಳು—

ಉದಾ :—**खाये विना** ಅಥವಾ **बिना खाये** ತಿನ್ನದೆ.
गये बिना ,, **बिना गये** ಹೋಗದ ಹೊರತು.
पढ़े बिना ,, **बिना पढ़े** ಓದದ ಹೊರತು.
कहे बिना ,, **बिना कहे** ಹೇಳದ ಹೊರತು.

87. "**थोड़े ही**" ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡದ "ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ" ಎಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ವ್ಯತಿರೇಕಾರ್ಥವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मैं थोड़े ही जाता हूँ** ನಾನು ಹೋಗುವುದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ (ಅಂದರೆ—ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ).

मैंने थोड़े ही यह काम किया है ನಾನು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ.

मैं थोड़े ही तुम्हें पहचानता हूँ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಗುರುತು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ.

88. "सा" ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗ—

ಇದು ಗುಣವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ್ದರಿಂದ (ವಿಶೇಷ್ಯ) ನಾಮಪದದ ಲಿಂಗವಚನಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ **सी** ಮತ್ತು **से** ಎಂಬ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

(1) "सा" ಕನ್ನಡದ "ಅಂತೆ" ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ—

ಉದಾ:—वह राम-सा है ಅವನು ರಾಮನಂತೆ ಇದ್ದಾನೆ.

वह गोविन्द-सा दीखता है ಅವನು ಗೋವಿಂದನಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

राम की-सी उसकी सूरत है ಅವನ ರೂಪ ರಾಮನಂತೆ ಇದೆ.

काली-सी लड़की ಕರ್ರಗಿನ ಹುಡುಗಿ.

गोरा-सा चेहरा ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಮುಖ.

(2) बहुत, बड़ा, छोटा, कौन ಮತ್ತು थोड़ा ಎಂಬವುಗಳ ಮುಂದೆ 'सा' ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೇನೂ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ಪ್ರಯೋಗಾಧೀನ ರೂಪವಾಗಿದೆ.

ಉದಾ:—बहुत-सा रुपया ಬಹಳ ಹಣ.

छोटा-सा लड़का ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಹುಡುಗ.

थोड़ी-सी चीनी ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ.

कौन-सा आदमी? ಯಾವ ಮನುಷ್ಯ?

(3) ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ **'सा'** ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ "....ದ ಹಾಗೆ" ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**मैंने उसको कहीं देखा-सा है** ನಾನು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ ಹಾಗಿದೆ.

मैंने यह गीत कहीं सुना-सा है ನಾನು ಈ ಹಾಡನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕೇಳಿದ ಹಾಗಿದೆ.

89. "न" ಮತ್ತು "या" ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಯೋಗಾಧೀನ ರೂಪವೂ ಇದೆ. ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ 'न' ಬಂದರೆ 'ಅಲ್ಲವೇ ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**तुम घर जाते हो न ?** ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಲ್ಲವೇ ?

यह किताब उसकी है न ? ಈ ಪುಸ್ತಕ ಅವನದಲ್ಲವೇ ?

तुम्हीं हो न ? ನೀವೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

"..........................ವೂ ಇಲ್ಲ..........................ವೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ 'न' ವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—**न उसके पास रुपये हैं न कपड़े** ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹಣವೂ ಇಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

या ಎಂಬುದನ್ನು "ಇದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದಾಗಲಿ" ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

ಉದಾ :—**या तो तुम बोलो या मुझे बोलने दो** ನೀವಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿ ಇಲ್ಲವೆ ನನ್ನನ್ನಾದರೂ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡಿ.

90. **है** ಮತ್ತು **होता है** ಗಳ ಪ್ರಯೋಗ—

'**है**' ಎಂಬುದು ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಥಿತಿ (Particular and individual existence) ಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—**वह आदमी अंधा है** ಆ (ನಿರ್ದಿಷ್ಟ) ಮನುಷ್ಯನು ಕುರುಡನು.

वह कौआ काला है ಆ (ನಿರ್ದಿಷ್ಟ) ಕಾಗೆಯು ಕರ್‍ರಗಿದೆ.

'**होता है**' ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—(ಅ) **कौए काले होते हैं** ಕಾಗೆಗಳು ಕಪ್ಪಗಿರುತ್ತವೆ.

आदमी के दो पैर होते हैं ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

(ಆ) ಕಾರ್ಯದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ—

ಉದಾ:—**इस घर में रोज़ नाच होता है** ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ನರ್ತನವು ಆಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ.

(ಇ) ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ—

ಉದಾ:—**कृष्ण तुम्हारा कौन होता है?** ಕೃಷ್ಣನು ನಿಮಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು?

वह मेरी चाची होती है ಆಕೆಯು ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕತಾಯಿ ಆಗಬೇಕು.

91. "**कि**" ಎಂಬುದರ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗಗಳು—

ಇದರ ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕಾವ್ಯಯ ರೂಪದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು 'ಅಥವಾ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉದಾ :—तुम जाओगे कि नहीं ? ನೀವು ಹೋಗುತ್ತೀರೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೊ ?

तुम दिल्ली जाओगे कि कलकत्ता ? ನೀವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೋ ಅಥವಾ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೋ ?

है कि नहीं ? ಅಲ್ಲವೇ ?

92. "जो" ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು—

ಇದನ್ನು ಸರ್ವನಾಮವಾಗಿಯೂ, ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕಾವ್ಯಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

(1) ಸರ್ವನಾಮ—जो आदमी यहाँ रहता है वह मेरा बड़ा दोस्त है ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ನನ್ನ ಪರಮ ಮಿತ್ರನು. तुम जो कहो ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ (17 ನೆಯ ಪಾಠವನ್ನು ನೋಡಿ). अच्छा हुआ जो तुम आ गये ನೀವು ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. तुम कहाँ थे जो उसको आते नहीं देखा? ಅವನು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡದಿರಲು (ಕಾಣದಂತೆ) ನೀವು ಎಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ ?

(2) ಸಮುಚ್ಚಯಬೋಧಕಾವ್ಯಯ 'ರೆ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ तुम जो अच्छा बनना चाहते हो तो अच्छे लोगों के साथ रहो ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ.

ಇಲ್ಲಿ जो ಎಂಬುದು अगर, यदि ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

गोरा ಬೆಳ್ಳಗೆ	सफ़ेद ಬಿಳಿ
भोला ನಿಷ್ಕಪಟ, ಭೋಳೆ	काला ಕರಿ
केला ಬಾಳೆ	नारियल ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ
पैर ಪಾದ, ಕಾಲು	इंतज़ारी करना ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು, ಎದಿರು ನೋಡುವುದು
चेहरा ಮುಖ	

जूता ಪಾದರಕ್ಷೆ
घूमना ಸುತ್ತಾಡುವುದು, ಅಲೆದಾಡುವುದು
सत्य ನಿಜ, ಸತ್ಯ
बदन, शरीर ದೇಹ
आराम ವಿಶ್ರಾಂತಿ
थकना ಆಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದು
दुखना ನೋಯುವುದು

हिन्दुस्तान में कई लोगों को दिन-भर काम करने पर भी पेट-भर खाना नहीं मिलता।	ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರಿಗಿ ದಿನವೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಆಹಾರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.
तुम्हें कोई काम नहीं है जो तुम दिन-भर इधर-उधर घूमा करते हो?	ನಿಮಗೇನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲವೇ? ಏಕೆಂದರೆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೀರಿ?
उसके घर-भर के लोग बीमार हैं।	ಅವನ ಮನೆಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ.
घंटे-भर से मैं तुम्हारी इंतज़ारी कर रहा हूँ।	ಒಂದು ಗಂಟೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ.
अब बहुत देर हो गयी, तुम रात होने से पहले घर नहीं पहुँच पाओगे।	ಈಗ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ, ನೀವು ರಾತ್ರಿಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಲಾರಿರಿ.
वह दो घंटे के भीतर अपना काम नहीं कर पाएगा।	ಅವನು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳೊಳಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರ.
मैं आपकी पूरी बातें नहीं सुन पाया, आप फिर एक बार कहिये।	ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತೆಲ್ಲ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಪುನಃ ಒಂದುಸಲ ಹೇಳಿ.
वे ठीक मेरे भाई-से हैं।	ಅವರು ನನ್ನ ಸಹೋದರನಂತೆಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.
वह शेर-सा गरजता है।	ಅವನು ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

उसका गोरा-सा चेहरा बड़ा सुंदर मालूम होता है।	ಅವನ ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಮುಖವು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
यह क़लम मेरी-सी है।	ಈ ಲೇಖನಿಯು ನನ್ನದರಂತೆ ಇದೆ.
उसका भोला-सा चेहरा देखकर मन खुश हो जाता है।	ಅವನ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.
वे मेरे मामा होते हैं।	ಅವರು ನನ್ನ ಸೋದರಮಾವಂದಿರು.
उनके पास बहुत-से रुपये हैं।	ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಹಳ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆ.
वह कौन-सा आदमी है जो रोज़ आपके घर आता है?	ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾರು?
मैंने यह गाना कहीं सुना-सा है।	ಈ ಹಾಡನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕೇಳಿದ್ದಂತಿದೆ.
तुम आज सिनेमा देखने जाओगे न?	ನೀವು ಈ ದಿನ ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಲು ಹೋಗುವಿರಲ್ಲವೆ?
कल सभा में आप भी बोले थे न?	ನಿನ್ನೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೀವೂ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಿರಲ್ಲವೆ?
आप अभी रवाना हो रहे हैं न?	ನೀವು ಈಗತಾನೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲವೆ?
न वह समझ सकता है, न समझा सकता है।	ಅವನು ತಿಳಿಯಲೂ ಅರಿಯ, ತಿಳಿಸಲೂ ಅರಿಯ.
यह नारियल का पेड़ है।	ಇದು ತೆಂಗಿನ ಮರ.
यहाँ नारियल के पेड़ बहुत होते हैं।	ಇಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳು ಬಹಳ ಇವೆ.
दूध सफ़ेद होता है।	ಹಾಲು ಬೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ.
कृष्ण ने कहा कि मैं कल ज़रूर आपसे नदी किनारे मिलूँगा।	ನಾಳೆ ನಾನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು.

न उसके पैर में जूता है, न बदन पर कोई कपड़ा, वह किसी ग़रीब का बालक होगा।	ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಮೈಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಅವನು ಯಾರೋ ಬಡವನ ಹುಡುಗ ನಿರಬಹುದು.
ग़रीब को रुपये चाहिए और अमीर को आराम।	ಬಡವನಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕು, ಹಣವಂತನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಕು.
उसके बराबर कोई दूसरा विद्वान न होगा।	ಅವನ ಸಮಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನಿರಲಾರನು.
उनके पास रुपये होंगे, पर वे देंगे नहीं।	ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹಣವಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.
सत्य से बढ़कर दूसरा धर्म नहीं है।	ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ.
आप यहाँ क्यों आये, आपको क्या चाहिए?	ತಾವು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಿರಿ, ತಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು?
मुझे आपके दर्शन के सिवा दूसरा कुछ नहीं चाहिए।	ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.
गांधीजी बिना खाये बहुत दिन तक रह सकते थे।	ಗಾಂಧೀಜೀಯವರು ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬಹು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಇರಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು.
उसके आये बिना मैं नहीं निकल सकूँगा।	ಅವನು ಬಂದಹೊರತು ನಾನು ಹೊರಡ ಲಾರೆ.
मैं थोड़े ही तुम्हारी बात मानूँगा।	ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವು ದಿಲ್ಲ.
जानकी थोड़े ही तुम्हारे साथ जाएगी।	ಜಾನಕಿಯು (ಎಷ್ಟಾದರೂ) ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.
जो सोचा था वही हुआ।	ಯೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

जो तुम ऊटी जाना चाहो तो कुछ गरम कपड़े बनवा लो।	ನೀವು ಊಟಿಗೆ ಹೋಗಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಕೆಲವು ಬೆಚ್ಚಗಿರುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.
जो तुम धन कमाना चाहते हो तो व्यापार करो।	ನೀವು ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾದರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ.

ಪಾಠ 31

तो ಮತ್ತು सही ಗಳ ಪ್ರಯೋಗ

93. **तो** ಎಂಬುದು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳು ಇಲ್ಲ. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಇದರ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

"**तो**" ಎಂದರೆ "ಆಗ" ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ.

तो ಎಂಬುದು ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಅತಿವಿರಳ, ಬಂದಾಗ್ಯೂ ಅದರಮುಂದೆ **सही** ಎಂಬುದು ನಿಯತವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. **सही** ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥ 'ಸರಿ' ಎಂದು. ಆದರೆ **तो** ಎಂಬುದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ 'ನಿಜವಾಗಿಯೂ' ಎಂತಾಗುವುದು.

सौंपना ಒಪ್ಪಿಸುವುದು	**पैदल** ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ
एतराज करना ಅಡ್ಡಿಮಾಡುವುದು	**शायद** ಕದಾಚಿತ್, ಬಹುಶಃ
सड़ा ಕೊಳೆತ	**न्याय** ನ್ಯಾಯ

हाँ तो।	ಹೌದು (ಅಲ್ಲವೆ ಮತ್ತೇ?)
नहीं तो।	ಇಲ್ಲ (ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ?)
बात तो यही है।	ಮಾತೇನೋ ಇದೇ.

सो तो ठीक है ।	ಅದೇನೋ ಸರಿಯಾಗಿದೆ.
जानता तो हूँ ।	ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದೇನೆ.
वह छोटा तो है ।	ಅದು ಸಣ್ಣದೇ ಆಗಿದೆ.
मैं भी तो आदमी हूँ ।	ನಾನು ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯತಾನೆ!
वह भी तो मेरा लड़का है ।	ಅವನೂಕೂಡ ನನ್ನ ಮಗನೇ.
तुम तो थे आगे और मैं था पीछे ।	ನೀವೇನೋ ಮುಂದೆ ಇದ್ದಿರಿ ನಾನಿದ್ದೆ ಹಿಂದೆ.
पहले अपने को तो देखो ।	ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ.
तुम बिलकुल बेक़सूर तो नहीं हो ।	ನೀವು ಪೂರ್ಣ ನಿರಪರಾಧಿ ಏನೂ ಅಲ್ಲ.
आज नहीं तो कल हम करेंगे ।	ಇವತ್ತಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ನಾವು ಮಾಡುವೆವು.
तुमने वह काम मुझे सौंपा था, नहीं तो मैं वहाँ क्यों जाता?	ನೀವು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಿರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ?
उसकी गाड़ी समय पर पहुँच गयी, नहीं तो मैं पैदल ही जाने को तैयार था ।	ಅವನ ಗಾಡಿಯು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೇರಿತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಡೆದೇ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೆನು.
न तो तुम खुद जाते हो, न मुझे जाने देते हो ।	ನೀವು ಹೋಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನನ್ನು ಹೋಗಗೊಡುವದೂ ಇಲ್ಲ.
न तो उसने मेरे रुपये दिये, न किताबें वापस कीं ।	ಅವನು ನನ್ನ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ.
तुम तो जानते हो?	ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟಷ್ಟೆ.
आप जाते तो नहीं हैं?	ನೀವು ಹೋಗುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?
आज छुट्टी तो नहीं है?	ಇಂದು ರಜಾ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

यह बुरा तो नहीं है?	ಇದು ಕೆಟ್ಟದೇನೂ ಅಲ್ಲವಷ್ಟೆ?
शायद वह चोर तो नहीं है?	ಬಹುಶಃ ಅವನು ಕಳ್ಳನಲ್ಲವಷ್ಟೆ?
जानता तो हूँ, पर कहूँगा नहीं।	ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇನೋ ಇದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.
जाऊँगा तो ज़रूर, लेकिन बोलूँगा नहीं।	ಹೋಗುವುದೇನೋ ನಿಶ್ಚಯ, ಆದರೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
वह छोटा तो है, लेकिन काफ़ी मज़बूत है।	ಅವನು ಕುಳ್ಳನೇನೋ ಹೌದು, ಆದರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
तुम तो वहाँ थे ही, फिर मुझे क्यों बुलाया?	ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿರಿ, ಪುನಃ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕರೆದಿರಿ?
मैंने तुमसे कुछ रुपये तो लिये, पर अब न लूँगा।	ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೆಲವು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೇನೋ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ, ಆದರೆ ಇನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.
यह काम भी तो मैंने ही किया, पर इसपर तो तुमने कुछ एतराज़ नहीं किया।	ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೂಡ ನಾನೇ ಮಾಡಿದೆ, ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನೂ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
तुम तो सब कुछ जानते हो, फिर मुझसे क्यों पूछते हो?	ನೀವೋ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀರಿ, ಪುನಃ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುತ್ತೀರಿ?
उन्होंने अच्छे-अच्छे फल तो अपने लिए रख लिये और सड़े-सड़े मेरे पास भेज दिये।	ಅವರು ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಮಗೋಸ್ಕರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಕೊಳೆತವನ್ನು ನನ್ನಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.
वे अभी तक तो नहीं आये।	ಅವರು ಇದುವರೆಗಂತೂ ಬಂದಿಲ್ಲ.
तब तो ऐसा नहीं हो सकता।	ಹಾಗಾದರೆ ಅಂತಾಗಲಾರದು.
वह तो अभी गया।	ಅವನೇನೋ ಈಗತಾನೆ ಹೋದ.
राम तो अभी आया है।	ರಾಮನು ಈಗತಾನೆ ಬಂದ.

वह तो तुमको ज़रूर प्यार करेगी।	ಅವಳಾದರೋ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಳು.
मैं तो वहाँ ज़रूर जाऊँगा।	ನಾನಂತೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಹೋಗುವೆನು.
ईश्वर तो ज़रूर इसका न्याय करेगा।	ದೇವರಂತೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಇದರ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವನು.
वता तो वह कहाँ रहता है।	ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ ಹೇಳು.
थोड़ी देर के लिए पुस्तक तो लाना।	ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಾ.
पढ़ो तो, मैं देखूँ कि तुम कैसे पढ़ते हो।	ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿ, ಹೇಗೆ ಓದುತ್ತೀರೊ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.
सच पूछो तो मैं उसके वारे में कुछ नहीं जानता।	ನಿಜವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ನಾನು ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರಿಯೆನು.
कहो तो वे क्या करते हैं।	ಅವನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಹೇಳು.
चाहो तो मैं अभी चला जाऊँ।	ಬೇಕಾದರೆ ಈಗಲೇ ನಾನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು.
कहो तो सही, तुमने क्या किया।	ಹೇಳಿ ನೋಡುವ, ನೀವೇನು ಮಾಡಿದಿರಿ.
तुम उनसे एक वार मिलो भी तो सही।	ನೀವು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ಭೇಟಿಯಾಗಿರಿ ನೋಡೋಣ.

ಪಾಠ 32

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷ ಕಥನ

94. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪರೋಕ್ಷ ಕಥನ (Indirect narration) ಇಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಿದವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ 'कि' (ಎಂದು) ಎಂಬ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. 'ಅವನು ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು

ಎಂದು ಹೇಳಿದನು' ಮತ್ತು 'ಅವನು ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕು:—**उसने कहा कि मैं मद्रास जाऊँगा।**

ಶಬ್ದಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ

95. ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಗಳ (ನಾಮ, ಗುಣ ಅಥವಾ ಕ್ರಿಯಾ ವಾಚಕ) ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯು ಬಹಳ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂಥಾ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯಿಂದಾಗುವ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗವು ಸಹ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಿಂದೂದೇಶದ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

* ಸೂಚನೆ:—ಯಾವ ಶಬ್ದದ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕೋ ಅದರ ಮುಂದೆ ೨ ಎಂಬ ನಾಗರಿ ಅಂಕಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಅಂತಹ ಶಬ್ದವನ್ನು ಎರಡುಸಾರಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅರ್ಥ.

ಉದಾ:—**अच्छे-अच्छे** ಎಂಬುದನ್ನು **अच्छे २** ಎಂತಲೂ ಬರೆಯಬಹುದು.

(1) ನಾಮಪದಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ:—**घर-घर** ಮನೆ ಮನೆಗೆ, **द्वार-द्वार** ಬಾಗಿಲಿಂದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ, **घर के घर** ಮನೆಮನೆಗಳೇ—ಅನೇಕ ಮನೆಗಳು, **झुण्ड के झुण्ड** ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ, **भीड़ की भीड़** ಸಮೂಹ ಸಮೂಹವೇ, **घर ही घर** ಮನೆಗಳೇ ಮನೆಗಳು, **फूल ही फूल** ಪುಷ್ಪಗಳೇ ಪುಷ್ಪಗಳು, **बात की बात में** ಮಾತು ಮಾತಿನಲ್ಲೆ (ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ).

---

* ಆದರೆ ಈಗ ಹೀಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ದ್ವಿರುಕ್ತಗಳನ್ನು ಎರಡುಸಲ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಕೆಲವರ ಮತ.

(2) ವಿಶೇಷಣಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ :—अच्छे-अच्छे ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ, छोटे-छोटे ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ, मीठे-मीठे ಸಿಹಿಸಿಹಿಯಾದ, कुछ-कुछ ಕೊಂಚ ಕೊಂಚ, कुछ न कुछ ಒಂದಲ್ಲೊಂದು, धीरे-धीरे ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ (ನಿಧಾನವಾಗಿ).

(3) ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ :—जब जब............तब तब ....ಎಂದೆಂದು............ಅಂದಂದು............ । ज्यों ज्यों............ त्यों त्यों............ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ............ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ............ । जहाँ जहाँ ....वहाँ वहाँ (तहाँ तहाँ)............ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ............ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ............ । जब कभी ಯಾವಾಗಲಾದರೂ, जहाँ कहीं ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ, हर कहीं ಸರ್ವತ್ರ, कभी कभी ಅಥವಾ कभी न कभी ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, इधर उधर ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ, जैसे तैसे ಹೇಗಾದರೂ.

(4) ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಪುನರುಚ್ಚಾರಣೆ :—कोई कोई, कोई न कोई ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು (ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ಒಬ್ಬರು), किसी किसीको, किसी न किसीको ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರಿಗೆ, सब कोई ಎಲ್ಲರೂ, हर कोई, हर एक ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ, जो कोई ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ, जो कुछ ಏನಾದರೂ, सब के सब ಸಮಸ್ತರೂ, अपने आप, आप से आप ತನಗೆತಾನೇ, ತಾನಾಗಿಯೇ, ತಾವಾಗಿಯೇ.

(5) ಕೃದ್ವಾಚಿ (ಕೃದಂತ) ಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ :—ಇದು ಕಾರ್ಯವು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—खाते-खाते ತಿನ್ನುತ್ತಾ ತಿನ್ನುತ್ತಾ.

पढ़ते-पढ़ते ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ.

खा-खाकर ತಿಂದು ತಿಂದು.

देख-देखकर ನೋಡಿ ನೋಡಿ.

(6) ಕೃದಂತ ಭಾವರೂಪಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ :—पका-पकाया (ಚೆನ್ನಾಗಿ) ಬೇಯಿಸಿದ; बना-बनाया ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ; बैठे-बैठाये ಕೂತುಕೊಂಡೇ.

96. ಪರ್ಯಾಯಪದ (ಸಮಾನಾರ್ಥಕ) ಮತ್ತು ಅನುಪ್ರಾಸಗಳ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ :—

(ಅ) **बाल-बच्चे** ಮಕ್ಕಳುಮರಿ, **घर-द्वार** ಮನೆ ಮಠ, **गली-कूचे** ಗಲ್ಲಿ ಬೀದಿ, **जान-पहचान** ಗುರುತು ಪರಿಚಯ.

(ಆ) **जान-बूझकर, समझ-बूझकर** ಗೊತ್ತಿದ್ದೇ, ತಿಳಿದೇ ಬೇಕೆಂದೇ, **देख-भालकर** ನೋಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, **सोच-समझकर** ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಕೊಂಡು, **खाते-पीते** ತಿನ್ನುತ್ತ ಕುಡಿಯುತ್ತ, **लड़ते-झगड़ते** ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತ, ಬಡಿದಾಡುತ್ತ, **रोते-पीटते** ಅಳುತ್ತ ಕರೆಯುತ್ತ.

97. ಅನುಕರಣ ಶಬ್ದಗಳು:—**चहचहाना** ಚಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುವುದು, **वड़वड़ाना** ಬಡಬಡಿಸುವುದು, ಗಳಹುವುದು, **थरथराना** ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುವುದು, **गरजना** ಗರ್ಜಿಸುವುದು, **भूँकना** ಬೊಗಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

वैद्य ವೈದ್ಯ	**रोगी** ರೋಗಿ
नब्ज़ (ಸ್ತ್ರೀ) ನಾಡಿ	**हाल** ಸ್ಥಿತಿ, ಅವಸ್ಥೆ
भीख (ಸ್ತ್ರೀ) ಭಿಕ್ಷೆ	**युद्ध** ಯುದ್ಧ
नज़र (ಸ್ತ್ರೀ) ದೃಷ್ಟಿ	**तय करना** ಮುಗಿಸುವುದು, ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು
रास्ता ದಾರಿ	**ठहरना** ಇರುವುದು, ತಂಗುವುದು

वह द्वार-द्वार भीख माँगता फिरता है।	ಅವನು ಮನೆಮನೆಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
राम ने कहा कि मैं विभीषण को अवश्य लंका का राजा वनाऊँगा।	ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಲಂಕೆಯ ರಾಜನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ರಾಮನು ಹೇಳಿದನು.
वैद्य ने रोगी की नब्ज़ देखकर कहा कि आज रोगी का हाल ज़रा अच्छा है।	ವೈದ್ಯನು ರೋಗಿಯ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಈ ದಿವಸ ರೋಗಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

यहाँ भीड़ के भीड़ आदमी क्यों खड़े हैं?	ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಇಲ್ಲೇಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ?
इस बाग़ में फूल ही फूल देख पड़ते हैं।	ಈ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳೇ ಪುಷ್ಪಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.
बात की बात में वह हवाई जहाज़ नज़र से बाहर हो गया।	ಮಾತುಮಾತಿನಲ್ಲಿ (ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ) ಆ ವಾಯುವಿಮಾನವು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಯವಾಯಿತು.
वह हमेशा छोटे-छोटे कामों में लगा रहता है।	ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾನೆ.
कोई-कोई कहते हैं कि युद्ध भी ज़रूरी है।	ಯುದ್ಧವು ಸಹ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
जो कुछ कहो, सोच-समझकर कहो।	ಏನು ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಹೇಳಿ.
नौकरों ने आप से आप यह काम किया।	ಆಳುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.
मैं जहाँ-जहाँ जाता हूँ, वहाँ-वहाँ वह मेरे साथ आता है।	ನಾನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅವನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಬರುತ್ತಾನೆ.
ज्यों-ज्यों सूरज निकलता जाता है, त्यों-त्यों अंधेरा दूर होता जाता है।	ಹೇಗೆಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಏರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಕತ್ತಲೆಯು ದೂರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
वह जब कभी मद्रास आता है, मेरे साथ ठहरता है।	ಅವನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಮದರಾಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ತಂಗುತ್ತಾನೆ.
उस बूढ़े आदमी ने जैसे-तैसे अपना रास्ता तय किया।	ಆ ಮುದುಕನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ (ಮಾಡಿ) ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.
वह चलते-चलते थक गया।	ಅವನು ನಡೆದು ನಡೆದು ಆಯಾಸಗೊಂಡನು.

वे खा-खाकर मोटे हो गये ।	ಅವರು ತಿಂದು ಕೊಬ್ಬಿದ್ದಾರೆ.
रामकृष्ण मुझे देख-देखकर हँस रहा था ।	ರಾಮಕೃಷ್ಣನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದ.
उनके बाल-बच्चे सब आनन्द से हैं ।	ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ.
वह गली-कूचों में घूमता-फिरता है ।	ಅವನು ಗಲ್ಲಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
मैंने जान-बूझकर ऐसा नहीं किया ।	ನಾನು ತಿಳಿದೇ (ಬೇಕೆಂತಲೆ) ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
मेरी ग़ैरहाज़िरी में मेरे तमाम कामों की देख-भाल वही करता है ।	ನಾನಿಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.
पेड़ों पर बैठी चिड़ियाँ चहचहा रही हैं ।	ಮರಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತವೆ.
चोर को देखकर कुत्ते भूँक रहे हैं ।	ಕಳ್ಳನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳುತ್ತಿವೆ.
आसमान में बादल गरज रहे हैं, शायद आज पानी बरसनेवाला है ।	ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತವೆ, ಬಹುಶಃ ಈ ದಿವಸ ಮಳೆಗರೆಯಬಹುದು.
उनके साथ मेरी जान-पहचान नहीं है ।	ನನಗೆ ಅವರ ಗುರುತು ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ.

ಪಾಠ 33

ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಾಧಿತ ಶಬ್ದಗಳು

98. ಉಪಸರ್ಗಗಳು :—

अ ಅಥವಾ **अन**—ನಿಷೇಧಾರ್ಥ :—**अपढ़** ಅವಿದ್ಯಾವಂತ, **अनजान** ತಿಳಿಯದ, **अबोध** ಅರಿವಿಲ್ಲದ.

नि—ನಿಷೇದಾರ್ಥ :—**निडर** ನಿರ್ಭಯ, **निकम्मा** ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ (ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ), **निरोगी** ರೋಗವಿಲ್ಲದ.

कम—ಹೀನ ಅಥವಾ ಸಾಕಾಗದ :—**कमज़ोरी** ಬಲಹೀನತೆ, **कमबख़्त** ಅದೃಷ್ಟಹೀನ, **कम उम्र** ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ.

खुश—ಮನೋಹರ :—**ख़ुशबू** ಸುವಾಸನೆ, **ख़ुशदिल** ಸಂತೋಷಕರವಾದ, ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ.

ग़ैर—ಇಲ್ಲದ (ವ್ಯತಿರೇಕಾರ್ಥ) :—**ग़ैरहाज़िर** ಅನುಪಸ್ಥಿತ, **ग़ैरमुमकिन** ಅಸಂಭವ, **ग़ैरसमझी** ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ.

ना—ನಿಷೇಧಾರ್ಥ :—**नादान** ಅಬೋಧ, ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದ, **नाराज़** ಅಸಂತುಷ್ಟವಾದ, **नालायक़** ಅಯೋಗ್ಯವಾದ, **नामुमकिन** ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, **नापसन्द** ಒಪ್ಪಲಾಗದ.

बद—ಕೆಟ್ಟ :—**बदमाश** ನೀಚ, ಅಧಮ, **बदबू** ದುರ್ವಾಸನೆ, **बदनाम** ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರುಳ್ಳ, **बदहज़मी** ಅಜೀರ್ಣ.

बे—ನಿಷೇಧಾರ್ಥ :—**बेकार** ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ, **बे-अदब** ಅವಿಧೇಯ, **बे इज़्ज़ती** ಅಗೌರವ, **बेहोश** ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದ, **बेहूदा** ಕ್ಷುಲ್ಲಕ, **बेज़ोड़** ಅಸಮಾನ.

ला—ಇಲ್ಲದಿರೋಣ :—**लापता** ಪತ್ತೆಯಿಲ್ಲದ, **लाचार** ಅಸಮರ್ಥ, ಅಸಹಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯ, **लापरवाह** ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದ.

99. ತದ್ಧಿತಪ್ರತ್ಯಯ :—

अंदाज़—तीर ಬಾಣ, तीरन्दाज़ ಬಾಣದ ಗುರಿಯನ್ನರಿತ, ಬಿಲ್ಲುಗಾರ.

आवाद—ವಸತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ :—इलाहावाद ಇಲಾಹಿ ಎಂಬವನಿಂದ ವಸತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಊರು, हैदरावाद ಹೈದರನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಊರು.

आर—ಕೆಲಸಗಾರ :—लोहा ಕಬ್ಬಿಣ, लोहार (लुहार) ಕಮ್ಮಾರ, सोना ಚಿನ್ನ, सोनार (सुनार) ಅಕ್ಕಸಾಲೆ.

ई—मास्टर ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, मास्टरी ಉಪಾಧ್ಯಾಯತನ, त्याग-त्यागी ತ್ಯಾಗಿ, क्लर्क-क्लर्की ಗುಮಾಸ್ತಗಿರಿ.

ख़ाना—ಮನೆ :—मुसाफ़िरख़ाना ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮನೆ (ಛತ್ರ), दवा ಔಷಧ, दवाख़ाना ಔಷಧಾಲಯ, कारख़ाना ಕಾರಖಾನೆ, जेलख़ाना ಕಾರಾಗೃಹ, गुसलख़ाना ಸ್ನಾನದ ಮನೆ, कुतुबख़ाना ಗ್ರಂಥಾಲಯ, पायख़ाना ಕಕ್ಕಸು, चण्डूख़ाना ಹೆಂಡದಂಗಡಿ.

गर—कारीगर ಶಿಲ್ಪಿ, ಕಾಮಗಾರ, जादूगर ಮಂತ್ರವಾದಿ.

दार—दारी ಯಾಜಮಾನ್ಯ :—दूकानदार ಅಂಗಡಿಗಾರ, ज़मींदार ಭೂಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳವನು, ವರ್ಗದಾರ, जिम्मेदारी ಉತ್ತರದಾಯಿತ್ವ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ.

वान—वाला ಹೊಂದಿದ :—गाड़ीवान ಅಥವಾ गाड़ीवाला ಗಾಡಿಯವನು, पैसेवाला ಹಣಗಾರ, अक़्लवाला ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು, मद्रासवाला ಮದರಾಸಿನವನು, ಮದರಾಸಿನ.

100. ನಾಮವಾಚಕಗಳಿಂದ ಗುಣವಾಚಕಗಳು :—

इक—दिन—दैनिक ಪ್ರತಿದಿನದ, मास—मासिक ತಿಂಗಳಿನ, धर्म-धार्मिक ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ.

ई—लालच ದುರಾಶೆ, लालची ದುರಾಶೆಯುಳ್ಳ, पाप ಪಾಪ, पापी ಪಾಪವುಳ್ಳ, जंगल ಕಾಡು, जंगली ಕಾಡಿನ.

दार—ज़ोर ತೀಕ್ಷ್ಣತೆ, ज़ोरदार ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯುಳ್ಳ, समझ ತಿಳುವಳಿಕೆ, समझदार ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ, मालदार ಆಸ್ತಿವಂತ.

मन्द—अक़्लमन्द ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ, फ़ायदेमन्द ಲಾಭದಾಯಕ.

ला—रसीला ರಸಭರಿತ, चमकीला ಹೊಳಪಾದ.

रा—ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳಾದ '2ರ ಮತ್ತು 3ರ' ಜೊತೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :—दूसरा ಎರಡನೆಯ, तीसरा ಮೂರನೆಯ.

वाँ—ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ 5 ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಾಚಕ, पाँचवाँ ಐದನೆಯ, सातवाँ ಏಳನೆಯ, साठवाँ ಅರವತ್ತನೆಯ.

101. ಗುಣವಾಚಕಗಳಿಂದ ನಾಮವಾಚಕಗಳು :—

(ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು)

ई—बड़ा-बड़ाई ದೊಡ್ಡತನ, ख़ुश-ख़ुशी ಸುಖ, कड़ा-कड़ाई ಕಾಠಿಣ್ಯ, ಒರಟುತನ.

ता—मूर्ख-मूर्खता ಮೂರ್ಖತನ, सुन्दर-सुन्दरता ಸೌಂದರ್ಯ.

वट—बना ನಿರ್ಮಿಸು, बनावट ನಿರ್ಮಾಣ, ರಚನೆ, सज ಅಲಂಕರಿಸು, सजावट ಅಲಂಕಾರ, रोक ಅಡ್ಡಿಮಾಡು, रुकावट ಅಡ್ಡಿ.

हट—घबराहट ಗಾಬರಿ, चिल्लाहट ಕಿರಚಾಟ, ಕೂಗು.

(ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು)

पन—लड़का-लड़कपन ಹುಡುಗತನ, बच्चा-बचपन ಬಾಲ್ಯ.

पा—बूढ़ा-बुढ़ापा ವಾರ್ಧಕ್ಯ.

पायख़ाना ಪಾಯಿಖಾನೆ, ಕಕ್ಕಸು   दवा ಔಷಧ

बेकारी ನಿರುದ್ಯೋಗ   लेन-देन ಲೇವಾದೇವಿ.

लापरवाही ಅಲಕ್ಷ್ಯತನ	ख़ुशदिल ಸಂತುಷ್ಟ
पीतल ಹಿತ್ತಾಳೆ	फ़र्क़ ಭೇಧ, ವ್ಯತ್ಯಾಸ
सोना ಬಂಗಾರ	चाँदी ಬೆಳ್ಳಿ
असल ನಿಜವಾದ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ	नक़्ल ಕೃತ್ರಿಮ, ನಕಲು
ज़ेवर ಒಡವೆ, ಆಭರಣ	गप्प ಪೊಳ್ಳುಹರಟೆ
ताज़ा ಹೊಸ, ಹಸನಾದ	चूमना ಮುದ್ದಿಡುವುದು
लाइलाज ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲದ	सताना ಪೀಡಿಸುವುದು, ಸತಾಯಿಸುವುದು

वह हमेशा अपढ़ आदमियों के साथ रहता है।	ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಿದ್ಯಾವಂತರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.
कल वहाँ एक अनजान आदमी आकर बैठा था।	ನಿನ್ನೆ ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಹೊಸಬನು ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು.
इस अबोध बालक को मत सताओ।	ಈ ತಿಳಿವಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಪೀಡಿಸಬೇಡಿ.
वह बिलकुल ही निकम्मा आदमी है।	ಅವನು ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನು.
उसकी कमज़ोरी दिन-दिन बढ़ती जाती है।	ಅವನ ಅಶಕ್ತತೆಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ.
तुम बड़े कमबख़्त हो।	ನೀವು ಬಹಳ ಅದೃಷ್ಟಹೀನರು.
जिस आदमी ने यह ख़ुशख़बरी सुनायी, उसे पाता तो उसका हाथ चूम लेता।	ಈ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.
मेरी ग़ैरहाज़िरी माफ़ कीजिये।	ನನ್ನ ಗೈರಹಾಜರಿಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.
नेपोलियन किसी काम को ग़ैर-मुमकिन नहीं समझता था।	ನೆಪೋಲಿಯನನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಅಸಂಭವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

वह वड़ा ही खुशदिल आदमी था।	ಅವನು ಬಹಳ ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ.
तुम्हारी नादानी ने सारे काम विगाड़ दिये।	ನಿಮ್ಮ ಭೋಳೆತನ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿತು.
उनके सव लड़के नालायक़ निकले।	ಅವರ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಅಯೋಗ್ಯರಾಗಿ ಹೋದರು.
मुझे ऐसी चीज़ें विलकुल नापसन्द हैं।	ನನಗೆ ಇಂಥ ಸಾಮಾನುಗಳ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟವೇ ಇಲ್ಲ.
वे काफ़ी बदनाम हो चुके हैं।	ಅವರು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.
इस आदमी के पास वदहज़मी की एक अच्छी दवा है।	ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಔಷಧವಿದೆ.
हिन्दुस्तान में बेकारी दिन-दिन बढ़ती जा रही है।	ಹಿಂದೂದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರುದ್ಯೋಗವು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಇದೆ.
यह बेइज़्ज़ती मुझसे नहीं सही जाती।	ಈ ಅಪಮಾನವು ನನ್ನಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
उसके साथ लेन-देन मत रखो, वह वड़ा बेईमान है।	ಅವನೊಡನೆ ಲೇವಾದೇವಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ಅವನು ಬಹಳ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕನು.
इतनी लापरवाही से काम कैसे चलेगा?	ಇಷ್ಟು ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಕೆಲಸವು ಹೇಗೆ ನಡೆದೀತು?
वह चलने-फिरने से भी लाचार था।	ಅವನು ಓಡಾಡಲು ಸಹ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು.
तुम हमेशा बेहूदी वातें करते हो।	ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತೀರಿ.
आपके जैसा बेफ़िक्र आदमी मैंने कहीं नहीं देखा था।	ನಿಮ್ಮಂಥ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಪುರುಷನನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ.

उसकी वीमारी तो लाइलाज है।	ಅವನ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಔಷಧವಿಲ್ಲ.
उस जाति के लोग अच्छे तीरन्दाज़ होते हैं।	ಆ ಜಾತಿಯ ಜನರು ಒಳ್ಳೆ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
सोनार सोने और चाँदी के ज़ेवर वनाता है।	ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಬಂಗಾರ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
मैं दस वर्ष से मास्टरी कर रहा हूँ, तो भी मुझे मासिक पचास रुपये ही मिलते हैं।	ನಾನು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳೇ ಸಿಗುತ್ತವೆ.
मेरे घर के पास एक अच्छा दवाख़ाना है।	ನನ್ನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಔಷಧಾಲಯವಿದೆ.
उनकी सब बातें सिर्फ़ चण्डूख़ाने की गप्पें हैं।	ಅವರ ಮಾತೆಲ್ಲ ಬರೀ ಹೆಂಡದಂಗಡಿಯ ಪೊಳ್ಳು ಹರಟೆಯಾಗಿವೆ.
इस शहर में कुछ अच्छे कारीगर वसते हैं।	ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಮಗಾರರಿದ್ದಾರೆ.
वह अपने कामों की ज़िम्मेदारी नहीं समझती।	ಅವಳು ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.
तुम्हारी वहिन वड़ी लजीली है।	ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯು ಬಹಳ ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳವಳು.
वह लड़का वड़ा लालची मालूम होता है।	ಆ ಹುಡುಗನು ಬಹು ದುರಾಶೆಯುಳ್ಳವನೆಂದು ತೋರುತ್ತಾನೆ.
हम तैंतीसवाँ पाठ पढ़ रहे हैं।	ನಾವು ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.
ताज़े फल खाना वहुत फ़ायदेमन्द है।	ತಾಜಾ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯು.
इसके असल और नक़ल में कोई फ़र्क़ नहीं है।	ಇದರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲ.

पाठ 34

ಶಬ್ದಗಳು ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳು

दूसरा ಎರಡನೆಯ, ಮತ್ತೊಂದು
एक न एक ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು
कुछ न कुछ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು, ಏನಾದರೂ ಒಂದು
कुछ कुछ ಕೆಲಕೆಲವು
कम से कम ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ
जो ರೆ (ಯದಿ)
जो कोई ಯಾವುದಾದರೂ, ಯಾರಾದರೂ
जो हो ಏನೇ ಆಗಲಿ
बहुतेरे ಅನೇಕ
बहुत करके ಪ್ರಾಯಶಃ
खासकर ವಿಶೇಷವಾಗಿ
अचानक ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ
एक साथ ಎಲ್ಲ, ಒಟ್ಟು
ज्यों-ज्यों, जैसे-जैसे ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ
ऐसा वैसा ಹೀಗೆಹಾಗೆ, ಅಂತಿಂಥ
जहाँ तक ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
दोनों ಎರಡೂ, ಇಬ್ಬರೂ
कोई न कोई ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು
गोश्त ಮಾಂಸ
कभी न कभी ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ
बहुत कुछ ಬಹಳ
कहीं से कहीं ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಎಲ್ಲಿಗೆ

जब कभी ಯಾವಾಗಲಾದರೂ
हो सके तो ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ
बहुत थोड़ा, बहुत कम ಅತಿಸ್ವಲ್ಪ
थोड़ा-थोड़ा करके ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ
आगे चलकर ಮುಂದುವರಿದು
दर असल ನಿಜವಾಗಿ
एकाएक, यकायक ಅಕಸ್ಮಾತ್
एकदम ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಒಂದೇಸಮನೆ
त्यों-त्यों, वैसे-वैसे ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ
ज्यों-ज्यों करके ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ
जहाँ तक हो सके ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು
हर एक ಪ್ರತಿಯೊಂದು
तथापि, तो भी ಆಗಲೂ, ಆದಾಗ್ಯೂ, ಹಾಗಿದ್ದರೂ
जान-बूझकर ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ, ಬೇಕೆಂತಲೆ
हो आना ಹೋಗಿಬರುವುದು
होकर ಮೂಲಕ, ಇಂದಾಗಿ
कहीं ಎಲ್ಲಿಯೋ
मानों, गोया ಎಂಬಂತೆ
बचाना ಉಳಿಸುವುದು, ಕಾಪಾಡುವುದು
गायब होना ಮಾಯವಾಗುವುದು
हर दम ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ

जो कुछ ಏನಾದರೂ
रहा सहा ಅಳಿದುಳಿದ
यों ही ಸುಮ್ಮನೆ (simply)
बेचारा ಅಸಹಾಯುವಾದ, ಬಡ
उधार ಕಡ, ಸಾಲ [ಪಾಯಿ
हिम्मत ಧೈರ್ಯ
रुकना ನಿಲ್ಲು, ತಡೆ
जाल ಒಳತಂತ್ರ
हमला ಆಕ್ರಮಣ, ಧಾಳಿ [ಯು
आगे बढ़ना ಮುಂದರಿ, ಮುಂದುವರಿ
आगा पीछा करना ಹಿಂಜರಿ, ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡು

हालांकि ಆದಾಗ್ಯೂ
चाहे ಬೇಕಾದರೆ (whether)
जैसा कि ಹೇಗೆಂದರೆ
क्रोध ಕೋಪ
बल ಶಕ್ತಿ
मत ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಓಟು
तंग करना ಪೀಡಿಸುವುದು
जाल रचना ಒಳತಂತ್ರಮಾಡು
हमला करना ಆಕ್ರಮಣಮಾಡುವುದು, ಧಾಳಿ ನಡೆಸುವುದು
टूट पड़ना ಮೇಲೆ ಬೀಳು

इस मकान में सिर्फ़ रामनाथजी रहते हैं, यहाँ दूसरा कोई नहीं रहता।	ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಥರವರು ಮಾತ್ರವೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
ये दोनों भाई गोश्त नहीं खाते।	ಈ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ.
एक न एक दिन सबको मरना होगा।	ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯಬೇಕು.
वह हमेशा कुछ न कुछ करता रहता है।	ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.
मैंने उससे बहुत कुछ कहा, पर उसने एक न सुनी।	ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೇಳಿದೆನು, ಆದರೆ ಅವನು ಒಂದೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.
हवाई जहाज़ एक ही घंटे में कहीं से कहीं चला जाता है।	ವಿಮಾನವು ಒಂದೇ ಘಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದು.

जो तुम मेरा काम देखो तो मैं एक वार शहर हो आऊँ।	ನೀವು ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ನಾನು ಒಂದುಸಲ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುವೆನು.
जो कुछ तुम कहो समझ-बूझकर कहो।	ನೀವೇನಾದರೂ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೇಳಿ.
उसने जान-बूझकर यह काम किया है।	ಅವನು ತಿಳಿದೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.
जो हो, यह काम मैं अपने ऊपर नहीं ले सकता।	ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ನನ್ನಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ.
हो सके तो मुझे कुछ रुपये उधार दो।	ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನನಗೆ ಕೆಲವು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಲ ಕೊಡಿ.
वहुत करके मैं कल तुमसे मिलने आऊँगा।	ಪ್ರಾಯಶಃ ನಾನು ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವೆನು.
उन्होंने जो फल भेजे उनमें से वहुतेरे खराव निकले।	ಅವನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದವು.
खासकर उनका यहाँ आना-जाना मुझे नापसन्द है।	ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಹೋಗುವುದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.
न जाने, आगे चलकर वह क्या क्या जाल रचेगा।	ಅವನು ಮುಂದೆ ಏನೇನು ಮಾಯಾಜಾಲವನ್ನು ಒಡ್ಡುವನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.
जहाँ तक हो सका मैंने उसे वचाने की कोशिश की, पर उसकी क़िसमत अच्छी नहीं थी, मैं या और कोई क्या करता?	ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ, ಆದರೆ ಅವನ ಅದೃಷ್ಟವು ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾನು ಅಥವಾ ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು?

उस दिन जब मैं जंगल से होकर निकल रहा था तब एकाएक एक शेर मेरी राह पर आकर खड़ा हो गया, मैंने ज्यों त्यों करके अपनी जान बचायी और वहाँ से भागा।	ಆ ದಿನ ನಾನು ಕಾಡಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಸಿಂಹವು ದಾರಿಯಮೇಲೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿತು, ನಾನು ಹೇಗೋ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣವುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿದೆನು.
थोड़ा-थोड़ा करके उनके सब रुपये अदा कर दो।	ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅವನ ಸಾಲದ ಹಣ ತೀರಿಸಿಬಿಡಿ.
अभी से कुछ रुपये जमा कर रखो, ताकि आगे चलकर रुपये की कमी से काम रुक न जाय।	ಮುಂದೆ ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದ ಹಾಗೆ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಕೂಡಿಡುತ್ತಹೋಗಿ.
ख़ासकर गर्मियों में यहाँ मच्छड़ बहुत तंग करते हैं।	ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಬಹಳ ಕಾಡುತ್ತವೆ.
वह ज़्यादा हिम्मत रखता है, हालाँकि तुमसे कमज़ोर है।	ಅವನು ನಿಮಗಿಂತ ಬಲಹೀನನಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.
उसके पिता के मरने से यकायक उस बेचारे पर दुख का पहाड़ टूट पड़ा।	ಅವನ ತಂದೆಯ ಮರಣದಿಂದ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ದುಃಖರಾಶಿಯೇ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು.
चूँकि वे मेरे बड़े मित्र हैं, मैं उनके खिलाफ़ मत नहीं देना चाहता।	ಅವರು ನನ್ನ ಪರಮಮಿತ್ರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಓಟು ಕೊಡಲಾರೆನು.
चाहे तुम वहाँ जाओ, चाहे मैं जाऊँ, दोनों एक ही बात है।	ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೀವೇ ಹೋಗಲಿ, ನಾನೇ ಹೋಗಲಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ.
एक साथ पच्चीस डाकुओं ने उसके ऊपर हमला किया; तो भी वह निकल भागा।	ಒಟ್ಟಿಗೆ 25 ಜನ ಕಳ್ಳರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು, ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿದನು.

अच्छे काम में आगा-पीछा करना उचित नहीं।	ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ.
सरदार यह कहकर आगे वढ़ा और उसके साथी पीछे-पीछे चले।	ಸರದಾರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮುಂದುವರಿದನು, ಮತ್ತು ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.
ताजमहल ऐसा दीखता है मानों अभी वनकर तैयार हुआ है।	ತಾಜಮಹಲು ಈಗತಾನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.
ज्यों-ज्यों दिन वीत रहा था, त्यों-त्यों उसके जीवन की आशा कम होती जाती थी।	ದಿನವು ಕಳೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಜೀವನದ ಆಶೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.
वह ऐसा वैसा आदमी नहीं है, वह तो लखपति है।	ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ಲಕ್ಷಾಧಿಪತಿ.
मैं ठीक-ठीक वैसा ही पढ़कर सुना रहा हूँ जैसा कि यहाँ लिखा है।	ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
मुझे देखते ही उनका रहा-सहा क्रोध भी ग़ायव हो गया।	ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅವನ ಉಳಿದುಳಿದ ಕೋಪವೂ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.
यद्यपि वह मुझसे छोटा है, तथापि उसके शरीर में कहीं ज़्यादा वल है।	ಅವನು ನನಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವಿದೆ.
तुम आज वहाँ क्यों जा रहे हो?	ನೀವು ಈ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?
यों ही जा रहा हूँ।	ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
दर-असल वात दूसरी है।	ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿ ಬೇರೆ ಇದೆ.

ಪಾಠ 35

ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

हरगिज़ नहीं ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲ	कुछ परवाह नहीं ಚಿಂತೆ (ಪರವಾ)
कभी नहीं ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ	ठीक़ है ಸರಿ [ಇಲ್ಲ
वाह वाह, शाबाश ಭಲೆಭಲೆ	जय, जै ಜಯ, ಜೈ
अफ़सोस ಖೇದ (Sorry)	हाय हाय ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ
आपस में ಪರಸ್ಪರ	अभागा ಭಾಗ್ಯಹೀನ
अलबत्ता ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ	अच्छा, भला ಒಳ್ಳೆಯದು
जी हाँ ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ	जी नहीं ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ
अथवा, वा, या ಅಥವಾ	अर्थात्, याने ಅಂದರೆ, ಅರ್ಥಾತ್
आदि, वग़ैरह ಮೊದಲಾದ	अजी ಅಯ್ಯಾ
नहीं तो ಅಲ್ಲವಾದರೆ [ಪದೇ	ओर ಕಡೆ (towards)
बहुधा, अक्सर ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಪದೇ	तो भी ಆದಾಗ್ಯೂ
झूठमूठ ಸುಳ್ಳುಪೊಳ್ಳು	लगभग ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ
सहसा ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ	सचमुच ನಿಜವಾಗಿಯೂ
बल्कि ಆದರೆ, ಕೂಡಾ	समूचा ಸಮಸ್ತ, ಯಾವತ್ತು
निरा ಕೇವಲ, ಬರಿಯ	सही ಸರಿ, ಸೈ
के मारे ಆ ದೆಸೆಯಿಂದ	या तो ಇಲ್ಲವೆ

प्राय: ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ

मैं यों ही थोड़ी देर के लिए बाहर गया था।	ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.
तुम वहाँ जाओगे?	ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಿರಾ?
हरगिज़ नहीं, मैं वहाँ भूलकर भी नहीं जाऊँगा।	ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿ ಕೂಡಾ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

शाबाश, तुमने बहुत अच्छा किया।	ಭಲೆ ಭಲೆ! ನೀವು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ.
वे हमेशा आपस में झगड़ते रहते हैं।	ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಜಗಳ ವಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ.
मुझे बड़ा अफ़सोस है, मैं कल आपसे नहीं मिल सका।	ನಾನು ಬಹಳ ಖೇದಪಡುತ್ತೇನೆ, ನಿನ್ನೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲಾರದಾದೆ.
अलबत्ता, वह बहादुर आदमी है।	ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಅವನು ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.
तुम भी आते हो?	ನೀವೂ ಕೂಡಾ ಬರುತ್ತೀರಾ?
जी हाँ।	ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ!
कुछ परवाह नहीं, मैं उससे निपट लूँगा।	ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನಾನು ಅವನೊಡನೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.
अच्छा, तुम अब कहाँ जाओगे?	ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈಗ ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಿರಿ?
अजी, आप मेरे साथ आइये।	ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವು ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.
मैं कलकत्ते होकर दिल्ली जाऊँगा।	ನಾನು ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಿಂದಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.
वह सचमुच बड़ा अभागा है।	ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನು ತುಂಬಾ ಭಾಗ್ಯಹೀನನು.
तुम जल्दी जाओ, नहीं तो गाड़ी नहीं मिलेगी।	ನೀವು ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗಾಡಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.
वह निरा बालक है।	ಅವನು ಬರೇ ಹುಡುಗನು.
यही सही।	ಇದೇ ಸರಿ.
राम बहुत छोटा है तो भी बड़ा बली है।	ರಾಮನು ಬಹು ಚಿಕ್ಕವನು, ಆದಾಗ್ಯೂ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿ.

ಪಾಠ 36

ವಾಗ್ಧಾರೆಗಳೂ (Idioms), ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳೂ (Phrases)

उस आदमी के मारे मेरी नाकों दम है।	ಆ ಮನುಷ್ಯನ ದೆಸೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಸಾಕೋ ಸಾಕಾಗಿದೆ.
अभिमन्यु ने कौरवों के दाँत खट्टे कर दिये।	ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಕೌರವರನ್ನು ಎದೆಯೊಡೆಸಿದನು.
दक्षिण भारत में हिन्दी प्रचार का आन्दोलन ज़ोर पकड़ रहा है।	ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೀ ಪ್ರಚಾರ ಚಳವಳಿಯು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಿದೆ.
अर्जुन को देखते ही कौरव-सेना के पैर उखड़ गये।	ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಕೌರವ ಸೈನ್ಯವು ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿತು.
जब राणा प्रताप ने धावा किया तब उनके दुश्मन की सेना जान लेकर भागी।	ಯಾವಾಗ ರಾಣಾ ಪ್ರತಾಪನು ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿದನೋ ಆಗ ಅವನ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಓಡಿತು.
उसने हज़ारों रुपये फूँक दिये।	ಅವನು ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದನು.
वह मेरे हर काम में रोड़े अटकाता है।	ಅವನು ನನ್ನ ಪ್ರತಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಘ್ನ ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಾನೆ.
तुमने उसे व्यर्थ ही आड़े हाथों लिया।	ನೀವು ಅವನನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಿ.
राम के लिए राक्षसों को मारना बायें हाथ का खेल था।	ರಾಮನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು.
जब भरत ने गद्दी पर बैठना नामंजूर कर दिया तब कैकेयी की तमाम आशाओं पर पानी पड़ गया।	ಯಾವಾಗ ಭರತನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಕೈಕೇಯಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಆಶೆಯೂ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು.

अश्वत्थामा को देखकर द्रौपदी का हृदय पिघल गया।

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು.

दीवार में चुन दिये जाने पर गुरु गोविन्दसिंह के दोनों लड़के तड़प-तड़पकर मर गये।

ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಗಚ್ಚಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಗುರು ಗೋವಿಂದ ಸಿಂಹನ ಇಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳು ಒದ್ದಾಡಿ ಒದ್ದಾಡಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು.

कल्याणी कुएँ से पानी भर रही है।

ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

क्यों बैठे-बैठे मक्खी मार रहे हो?

ಏಕೆ ಕೂತು ಕೂತು ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?

आप क्यों इतनी शेखी मार रहे हैं?

ತಾವೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?

वह बेवकूफ़ नौकर अभी तक तुम्हारा हुक्म नहीं बजा लाया।

ಆ ಮೂರ್ಖ ಸೇವಕನು ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿನ್ನೂ ಪಾಲಿಸಲಿಲ್ಲ.

उस ग़रीब को भर-पेट खाना कभी मयस्सर नहीं होता।

ಆ ಬಡವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟ ಎಂದೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

यह लड़का बहस में बड़े-बड़े लोगों के कान काटता है।

ಈ ಹುಡುಗನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವರನ್ನೂ ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

इस मदद के लिए मैं आपका आभार मानता हूँ।

ಈ ಸಹಾಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ತಮಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

मैं आपकी पुस्तकों से बाज आया, मैं फिर कभी न माँगूँगा।

ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ನಾನು ಬೇಸರಗೊಂಡೆ, ನಾನು ಪುನಃ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

इसके लिए मैं आपको शुक्रिया अदा करता हूँ।

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ನಾನು ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

उसने अपनी बहिन के विवाह में दिल खोलकर रुपये खर्च किये।

ತನ್ನ ಸಹೋದರಿಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದನು.

वह दिल खोलकर मेरे साथ बातें करता है।

ಅವನು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಪಟವಿಲ್ಲದೆ (ಎದೆಬಿಚ್ಚಿ) ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ.

मैंने अपनी जान पर खेलकर उसे बचाया।

ನನ್ನ ಜೀವದಾಸೆ ತೊರೆದು ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದೆನು.

मैंने जब उसका दोष साबित कर दिया तब वह अपना-सा मुँह लेकर यहाँ से चला गया।

ನಾನು ಅವನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ರುಜುವಾತುಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವನು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

देश के लिए उन्होंने अपना सब-कुछ न्योछावर कर दिया है।

ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವರು.

बहुत डींग मत मारो, बल्कि इस काम में उसका हाथ बँटाओ।

ಹೆಚ್ಚು ಜಂಬಕೊಚ್ಚಬೇಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಅ)

ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಅಕರ್ಮಕ

ಸೂಚನೆ:—ಅಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ತೃವಿನ ವಚನ, ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಪುರುಷಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

(1) ಸಾಮಾನ್ಯಭೂತ

मैं, तू गया	ನಾನು, ನೀನು ಹೋದೆ	(ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ **गयी**)
यह, वह गया	ಇವನು, ಅವನು ಹೋದನು	(,, ,,)
हम गये	ನಾವು ಹೋದೆವು	(,, **गयीं**)
तुम, आप गये	ನೀವು, ನಾವು ಹೋದಿರಿ	(,, ,,)
ये, वे गये	ಇವರು, ಅವರು ಹೋದರು	(,, ,,)

(2) ಆಸನ್ನಭೂತ

मैं गया हूँ	ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ	(ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ **गयी हूँ**)
तू गया है	ನೀನು ಹೋಗಿದ್ದೀಯೆ	(,, **गयी है**)
यह, वह गया है	ಇವನು, ಅವನು, ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ	(,, ,,)
हम गये हैं	ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೇವೆ	(,, **गयी हैं**)
तुम गये हो	ನೀವು ಹೋಗಿದ್ದೀರಿ	(,, **गयी हो**)
आप गये हैं	ತಾವು ಹೋಗಿದ್ದೀರಿ	(,, ,,)
ये, वे गये हैं	ಇವರು, ಅವರು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ	(,, ,,)

(3) ಪೂರ್ಣಭೂತ

मैं, तू गया था	ನಾನು, ನೀನು ಹೋಗಿದ್ದೆ	(ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ **गयी थी**)
यह, वह गया था	ಇವನು, ಅವನು ಹೋಗಿದ್ದ	(,, ,,)

हम गये थे ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೆವು (ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ गयी थीं)
तुम, आप गये थे ನೀವು, ತಾವು ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ (,, ,,)
ये, वे, गये थे ಇವರು, ಅವರು ಹೋಗಿದ್ದರು (,, ,,)

(4) ಸಂದಿಗ್ಧಭೂತ

मैं गया हूँगा ನಾನು ಹೋಗಿರಬಹುದು (ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ गयी हूँगी)
तू, यह, वह गया होगा ನೀನು, ಇವನು,
ಅವನು ಹೋಗಿರಬಹುದು (,, गयी होगी)
तुम गये होगे ನೀವು ಹೋಗಿರಬಹುದು (,, गयी होगी)
हम, आप, ये, वे गये होंगे ನಾವು, ತಾವು,
ಇವರು, ಅವರು ಹೋಗಿರಬಹುದು (,, गयी होंगी)

ಸಕರ್ಮಕ ಭೂತಕಾಲ

ಸೂಚನೆ:—ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ಮಪದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿರದಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮದ ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು. ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದ್ದರೆ ಪ್ರಥಮಪುರುಷ, ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದು.

ಸೂಚನೆ:—ಪು. ಏ. = ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ, ಪು. ಬ. = ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ, ಸ್ತ್ರೀ. ಏ. = ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ, ಸ್ತ್ರೀ. ಬ. = ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ.

(1) ಸಾಮಾನ್ಯಭೂತ

मैंने एक फल खाया (ಪು. ಏ.) ನಾನು ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದೆನು.
मैंने दस फल खाये (ಪು. ಬ.) ನಾನು ಹತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದೆನು.
मैंने एक रोटी खायी (ಸ್ತ್ರೀ. ಏ.) ನಾನು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ ತಿಂದೆನು.
मैंने दस रोटियाँ खायीं (ಸ್ತ್ರೀ. ಬ.) ನಾನು ಹತ್ತು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಂದೆನು.

हमने खाया (ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ) ನಾವು ತಿಂದೆವು.
मैंने दस रोटियों को खाया (ಕರ್ಮಕ್ಕೆ को ಸೇರಿಸಿದೆ) ನಾನು ಹತ್ತು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಂದೆನು.

(2) ಆಸನ್ನಭೂತ

मैंने एक फल खाया है (ಪು. ಏ.)
मैंने दस फल खाये हैं (ಪು. ಬ.)
मैंने एक रोटी खायी है (ಸ್ತ್ರೀ. ಏ.)
मैंने दस रोटियाँ खायी हैं (ಸ್ತ್ರೀ. ಬ.)
हमने खाया है (ಕರ್ಮವು ಸೂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ)
मैंने दस रोटियों को खाया है (ಕರ್ಮಕ್ಕೆ को ಸೇರಿಸಿದೆ)

(3) ಪೂರ್ಣಭೂತ

मैंने एक फल खाया था (ಪು. ಏ.)
मैंने दस फल खाये थे (ಪು. ಬ.)
मैंने एक रोटी खायी थी (ಸ್ತ್ರೀ. ಏ.)
मैंने दस रोटियाँ खायी थीं (ಸ್ತ್ರೀ. ಬ.)
हमने खाया था (ಕರ್ಮವು ಸೂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ)
मैंने दस रोटियों को खाया था (ಕರ್ಮಕ್ಕೆ को ಸೇರಿಸಿದೆ)

(4) ಸಂದಿಗ್ಧಭೂತ

मैंने एक फल खाया होगा (ಪು. ಏ.)
मैंने दस फल खाये होंगे (ಪು. ಬ.)
मैंने एक रोटी खायी होगी (ಸ್ತ್ರೀ. ಏ.)
मैंने दस रोटियाँ खायी होंगी (ಸ್ತ್ರೀ. ಬ.)
हमने खाया होगा (ಕರ್ಮವು ಸೂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ)
मैंने दस रोटियों को खाया होगा (ಕರ್ಮಕ್ಕೆ को ಸೇರಿಸಿದೆ)

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಆ)

ಸಂಖ್ಯೆಗಳು

(1) ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ

1	एक	१
2	दो	२
3	तीन	३
4	चार	४
5	पाँच	५
6	छः	६
7	सात	७
8	आठ	८
9	नौ	९
10	दस	१०
11	ग्यारह	११
12	बारह	१२
13	तेरह	१३
14	चौदह	१४
15	पन्द्रह	१५
16	सोलह	१६
17	सत्रह	१७
18	अठारह	१८
19	उन्नीस	१९
20	बीस	२०
21	इक्कीस	२१
22	बाईस	२२
23	तेईस	२३
24	चौबीस	२४
25	पच्चीस	२५
26	छब्बीस	२६
27	सत्ताईस	२७
28	अट्ठाईस	२८
29	उनतीस	२९
30	तीस	३०
31	इकतीस	३१
32	बत्तीस	३२
33	तैंतीस	३३
34	चौंतीस	३४
35	पैंतीस	३५
36	छत्तीस	३६
37	सैंतीस	३७
38	अड़तीस	३८
39	उनचालीस	३९
40	चालीस	४०
41	इकतालीस	४१
42	बयालीस	४२
43	तैंतालीस	४३
44	चौवालीस	४४
45	पैंतालीस	४५
46	छियालीस	४६
47	सैंतालीस	४७

48	अड़तालीस	४८
49	उनचास	४९
50	पचास	५०
51	इक्कावन	५१
52	बावन	५२
53	तिरपन	५३
54	चौवन	५४
55	पचपन	५५
56	छप्पन	५६
57	सत्तावन	५७
58	अट्ठावन	५८
59	उनसठ	५९
60	साठ	६०
61	इकसठ	६१
62	बासठ	६२
63	तिरसठ	६३
64	चौंसठ	६४
65	पैंसठ	६५
66	छियासठ	६६
67	सड़सठ	६७
68	अड़सठ	६८
69	उनहत्तर	६९
70	सत्तर	७०
71	इकहत्तर	७१
72	बहत्तर	७२
73	तिहत्तर	७३
74	चौहत्तर	७४
75	पचहत्तर	७५
76	छिहत्तर	७६
77	सतहत्तर	७७
78	अठत्तर	७८
79	उन्यासी	७९
80	अस्सी	८०
81	इक्यासी	८१
82	बयासी	८२
83	तिरासी	८३
84	चौरासी	८४
85	पचासी	८५
86	छियासी	८६
87	सत्तासी	८७
88	अठासी	८८
89	नवासी	८९
90	नब्बे	९०
91	इकानवे	९१
92	बानवे	९२
93	तिरानवे	९३
94	चौरानवे	९४
95	पंचानवे	९५
96	छियानवे	९६
97	सत्तानवे	९७
98	अठानवे	९८
99	निन्यानवे	९९
100	सौ	१००

101 एक सौ एक १०१
102 एक सौ दो १०२
103 एक सौ तीन १०३
104 एक सौ चार १०४
105 एक सौ पाँच १०५

ಇತ್ಯಾದಿ

1,000 एक हज़ार
10,000 दस हज़ार
100,000 एक लाख
10,000,000 एक करोड़
100,00,00,000 एक अरब

(2) ಸಂಖ್ಯೇಯವಾಚಕ

1 ನೆಯ पहला, अव्वल
2 ನೆಯ दूसरा, दोयम
3 ನೆಯ तीसरा
4 ನೆಯ चौथा
5 ನೆಯ पाँचवाँ
6 ನೆಯ छठा, छठवाँ
7 ನೆಯ सातवाँ
8 ನೆಯ आठवाँ
9 ನೆಯ नौवाँ
10 ನೆಯ दसवाँ ಇತ್ಯಾದಿ
ಇಬ್ಬರೂ दोनों
ಮೂವರೂ तीनों
ನಾಲ್ವರೂ चारों ಇತ್ಯಾದಿ

(3) ಭಿನ್ನರಾಶಿ

$\frac{1}{4}$ चौथाई, पाव एक वटे चार
$1\frac{1}{4}$ सवा, एक सही एक वटे चार
$2\frac{1}{4}$ सवा दो, दो सही एक वटे चार
$3\frac{1}{4}$ सवा तीन, तीन सही एक वटे चार

ಇತ್ಯಾದಿ

$\frac{1}{2}$ आधा, एक वटे दो
$1\frac{1}{2}$ डेढ़, एक सही एक वटे दो
$2\frac{1}{2}$ ढाई, अढ़ाई, दो सही एक वटे दो
$3\frac{1}{2}$ साढ़े तीन, तीन सही एक वटे दो
$4\frac{1}{2}$ साढ़े चार, चार सही एक वटे दो

ಇತ್ಯಾದಿ

$\frac{3}{4}$ तीन चौथाई, पौन, तीन वटे चार
$1\frac{3}{4}$ पौने दो, एक सही तीन वटे चार
$2\frac{3}{4}$ पौने तीन, दो सही तीन वटे चार
$3\frac{3}{4}$ पौने चार, तीन सही तीन वटे चार

ಇತ್ಯಾದಿ

ಸೂಚನೆ :—"पौने" ಎಂಬುದು ಹೇಳುವ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಕಾಲು ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

(4) ಗುಣಕಾರ

दुगुना, दोवारा ಎರಡಾವರ್ತಿ
तिगुना ಮೂರಾವರ್ತಿ
चौगुना ನಾಲ್ಕಾವರ್ತಿ
पँचगुना ಐದಾವರ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

(5) ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಭಾಗಗಳು

एक पैसा	0·01
दो पैसे	0·02
तीन पैसे	0·03
पाँच पैसे	0·05
दस पैसे	0·10
पच्चीस पैसे या पाव रुपया	0·25
पचास पैसे या आधा रुपया	0·50
पचहत्तर पैसे या पौन रुपया	0·75
एक रुपया	1·00
सवा रुपया	1·25
डेढ़ रुपया	1·50
पौने दो रुपया	1·75
दो रुपये	2·00
ढाई रुपये	2·50
पौने तीन रुपये	2·75
दस रुपये	10·00
सौ रुपये	100·00
हज़ार रुपये	1000·00

(6) ತೂಕ

रत्ती $\frac{1}{96}$ ತೋಲಾ
माशा $\frac{1}{12}$ ತೋಲಾ
तोला ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ತೂಕ
छटाँक, कनवाँ 5 ತೋಲಾ ಅಥವಾ $\frac{1}{16}$ ಸೇರು (ಸೇರು 80 ತೋಲಾ)
पाव $\frac{1}{4}$ ಸೇರು
सेर 80 ತೋಲಾ ಅಥವಾ ಎರಡು ಪೌಂಡುಗಳು
धरी 10 ಸೇರು
मन ಮಣ

(7) ದಿವಸಗಳ ಹೆಸರುಗಳು

रविवार, इतवार ಭಾನುವಾರ
सोमवार, पीर ಸೋಮವಾರ
मंगलवार ಮಂಗಳವಾರ
बुधवार ಬುಧವಾರ
गुरुवार, जुमेरात ಗುರುವಾರ
शुक्रवार, जुमा ಶುಕ್ರವಾರ
शनिवार, शनीचर ಶನಿವಾರ

(8) ಮಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲಮಾನಗಳ ಹೆಸರುಗಳು

चैत्र, चैत ಚೈತ್ರ
वैशाख, वैसाख ವೈಶಾಖ
ज्येष्ठ, जेठ ಜ್ಯೇಷ್ಠ
आषाढ़, आसाढ़ ಆಷಾಢ
श्रावण, सावन ಶ್ರಾವಣ
भाद्रपद, भादों ಭಾದ್ರಪದ
आश्विन, कुँआर ಆಶ್ವೀಜ
कार्तिक, कातिक ಕಾರ್ತಿಕ
मार्गशीर्ष, अगहन ಮಾರ್ಗಶಿರ
पौष, पूस ಪುಷ್ಯ
माघ, माह ಮಾಘ
फाल्गुन, फागुन ಫಾಲ್ಗುಣ
घड़ी 45 ನಿಮಿಷಗಳು
घंटा ತಾಸು 1 ಘಂಟೆ
पहर ಜಾವ
दिन ಹಗಲು
रात ರಾತ್ರಿ
सुबह ಬೆಳಗ್ಗೆ
शाम ಸಂಜೆ
दोपहर, दुपहर ಮಧ್ಯಾಹ್ನ
हफ़्ता, सप्ताह ವಾರ
पक्ष, पखवारा ಪಕ್ಷ, 15 ದಿನಗಳು
अमावास्या ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ
महीना, मास ತಿಂಗಳು
साल, वर्ष ವರುಷ
शताब्दी, सदी ಶತಮಾನ

(9) ಋತುಗಳು

मौसिम, ऋतु ಋತು
वसंत, मौसिम बहार ವಸಂತ
ग्रीष्म, गर्मी ಬೇಸಿಗೆ, ಗ್ರೀಷ್ಮ
वर्षा, बरसात ಮಳೆಗಾಲ, ಮಳೆ
शरद, जाड़ा ಚಳಿಗಾಲ
हेमंत ಹಿಮಗಾಲ, ಹೇಮಂತಋತು
शिशिर ಶಿಶಿರ ಋತು

(10) ಪಕ್ಕಗಳು ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳು

पूरब ಪೂರ್ವ
पश्चिम, मग़रिब ಪಶ್ಚಿಮ
उत्तर ಉತ್ತರ
दक्षिण, दक्खिन ದಕ್ಷಿಣ
बायाँ ಎಡ (ಪಕ್ಕ)
दाहिना, दायाँ ಬಲ
ऊपर ಮೇಲೆ
नीचे ಕೆಳಗೆ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಇ)

ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು

(1) ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿ

ಅಂಜೂರ अंजीर
ಅಕ್ರೋಟು अखरोट
ಅನನ್ನಾಸಹಣ್ಣು अनन्नास
ಅತ್ತಿಹಣ್ಣು गूलर
ಆಲಿವ್‌ಹಣ್ಣು जैतून
ಆಲುಗಡ್ಡೆ आलू
ಈರುಳ್ಳಿ प्याज
ಎಪ್ರಿಕಾಟ್, ಸಕ್ಕರೆ ಬಾದಾಮಿ जर्दालू
ಒಣದ್ರಾಕ್ಷೆ किसमिस
ಒಣಗಿಸಿದ ಹಣ್ಣುಗಳು मेवा
ಕಿತ್ತಳೆ नारंगी
ಖರ್ಜೂರ खजूर
ಕಬ್ಬು ईख, गन्ना
ಕರಬೂಜ ख़रबूज़ा
ಕಲ್ಲಂಗಡಿಹಣ್ಣು तरबूज
ಕುಂಬಳಕಾಯಿ कद्दू, कुम्हड़ा
ಕೋಸುಹೂ फूलगोभी
ಕಜ್ಜರಿಗಡ್ಡೆ गाजर
ಗೋಡಂಬಿ (ಗೇರು ಬೀಜ) काजू
ಕೊತ್ತಂಬರಿ धनिया
ಕೋಸುಗೆಡ್ಡೆ गोभी
ಗೆಣಸು शकरकंद
ಚವಳಿಕಾಯಿ (ಗೋರಿಕಾಯಿ) मटर की फली
ಜವೆಗೋಧಿ जौ
ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ नारियल
ತೊಗಟೆ, ಸಿಪ್ಪೆ छिलका
ದಾಳಿಂಬ अनार
ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು अंगूर
ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು नींबू
ನುಗ್ಗೆಕಾಯಿ सहजन
ನೇರಿಳೆಹಣ್ಣು जामुन
ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ आँवला
ಪಡವಲಕಾಯಿ चचेरा, चचींड़ा
ಮರಸೇಬು, ಬೇರಿಕಾಯಿ नाशपाती
ಪಿಸ್ತಾ (ಬೀಜ) पिस्ता
ಬದನೆ बैंगन, भाँटा
ಬಾದಾಮಿ बादाम
ಬಾಳೆಕಾಯಿ हरा केला
ಬಾಳೆಹಣ್ಣು केला
ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ भिंडी
ಮಾವಿನಹಣ್ಣು आम
ಎಲಚಿಹಣ್ಣು, ಬೋರೆಹಣ್ಣು बेर
ಮುಲ್ಲಂಗಿ मूली

ಸಿಹಿಮುಲ್ಲಂಗಿ शलगम
ಸೀತಾಫಲ शरीफ़ा, सीताफल
ಸೇಬಿನಹಣ್ಣು सेव
ಸೊಪ್ಪು भाजी
ಸೊಪ್ಪಿನಪಲ್ಯ साग
ಸೌತೆ खीरा, ककड़ी
ಹಲಸು कटहल, पनस
ಹಾಗಲಕಾಯಿ करेला
ಹೀರೆಕಾಯಿ तुरई
ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು इमली
ಹುರಳಿಕಾಯಿ सेम
ಸೀಬೆಹಣ್ಣು अमरूद

(2) ಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಜಿನಸು

ಅಕ್ಕಿ चावल
ಅರಶಿನ हल्दी
ಇಂಗು हींग
ಉದ್ದು उड़द
ಉಪ್ಪು नमक, निमक
ಎಳ್ಳು तिल
ಓಮ अजवायन
ಔಡಲ, ಹರಳು अरंडी
ಕಡಲೆ चना
ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ मिश्री
ಕೇಸರಿ केशर
ಕೊಬ್ಬರಿ खोपरा, गरी
ಗೋಧಿ गेहूँ
ಚರಮುರಿ चुरमुरा
ಜಾಜಿಕಾಯಿ जायफल
ಜಾಪತ್ರಿ जावित्री
ಜೀರಿಗೆ ज़ीरा
ಜೋಳ ज्वार
ತೊಗರಿ तूवर
ದಾಲಚೀನಿ दालचीनी
ಬಟಾಣಿ मटर
ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ लहसुन
ಬೇಳೆ दाल
ಭತ್ತ धान
ಮುಸಿಕಿನ ಜೋಳ मक्का
ಮೆಂತೆ मेथी
ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ मिरची
ಮೆಣಸು (ಕರಿ) गोलमिर्च
ಯಾಲಕ್ಕಿ इलायची
ಲವಂಗ लौंग
ರಾಗಿ रागी
ಶುಂಠಿ (ಒಣ) सोंठ
ಶುಂಠಿ (ಹಸಿ) अदरख
ಸಕ್ಕರೆ शक्कर
ಸಜ್ಜಿಗೆ सोजी
ಹೆಸರು मूँग
ಸಬ್ಬಕ್ಕಿ, ಸೀಮೆ ಅಕ್ಕಿ साबूदाना
ದೊಡ್ಡ ಸಾಸಿವೆ सरसों

ಸಾಸಿವೆ (ಕರಿ) राई
ಹುರುಳಿ कुलथी

(3) ಅಡಿಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು

ಅನ್ನ भात
ಅರಳು खील
ಅವಲಕ್ಕಿ चिड़वा, चिउड़ा
ಉಂಡೆ (ಲಾಡು) लड्डू
ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ अचार
ಉಪ್ಪು नमक
ಊಟ खाना, भोजन
ಎಣ್ಣೆ तेल
ಒಗ್ಗರಣೆ छौंक, बघार
ಸೌದೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ लकड़ी, ईंधन
ಕಡುಬು पकवान
ಕಹಿ कडुआ
ಕಾರ चरपरा
ಕೆನೆ मलाई
ಗೋಧಿ ಹಿಟ್ಟು आटा
ಚಟ್ನಿ चटनी
ಚಹಾ चाय
ಜೇನುತುಪ್ಪ शहद
ತುಪ್ಪ घी
ತಂಗಳು बासी
ದೋಸೆ चीला
ಧಾನ್ಯ अनाज
ಪಲ್ಯ साग, तरकारी
ಪೂರಿ पूरी
ಪಾಯಸ खीर
ಬೆಂಕಿ आग
ಬೆಣ್ಣೆ माखन, मक्खन
ಬೇಳೆ दाल
ಬೆಳಗಿನೂಟ कलेवा, जलपान,
छोटा हाज़री
ಮಜ್ಜಿಗೆ मट्ठा, छाछ
ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ बरफ़
ಮುರಬ್ಬಾ मुरब्बा
ಮಾಂಸ मांस, गोश्त
ಮಿಠಾಯಿ मिठाई
ಮೊಟ್ಟೆ अंडा
ಮೈದಾಹಿಟ್ಟು मैदा
ಮೊಸರು दही
ಮೀನು मछली
ಪಳದ್ಯ कढ़ी
ರಾತ್ರಿ ಊಟ ब्यालू
ರೊಟ್ಟಿ रोटी
ಶರಬತ್ತು शरबत
ಶಾವಿಗೆ सिवई
ಸಕ್ಕರೆ चीनी, शक्कर
ಸಾರು शोरवा
ಸಾರಾಯಿ शराब
ಸಿಹಿ मीठा
ಸೀಮೆ ಅಕ್ಕಿ साबूदाना

ಹಪ್ಪಳ पापड़
ಹಸನಾದ ताज़ा
ಹಾಲು दूध
ಹುಳಿ शोरवा, शुरवा
ಹುಗ್ಗಿ खिचड़ी

(4) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು

ಅಳಿಲು गिलहरी
ಆಕಳು, ಹಸು गाय
ಆಡು बकरा
ಆನೆ हाथी
ಇಲಿ चूहा
ಇಲಿ (ಹೆಣ್ಣು) चुहिया
ಎತ್ತು बैल
ಎಮ್ಮೆ भैंस
ಒಂಟೆ ऊँट
ಕರಡಿ रीछ, भालू
ಕರು बछड़ा
ಕತ್ತೆ गधा
ಕಪ್ಪೆ मेंढ़क
ಕಾಗೆ कौआ
ಕೀಟ, ಹುಳು कीड़ा, मकोड़ा
ಕುದುರೆ घोड़ा
ಕವುಜಹಕ್ಕಿ, ತಿತ್ತಿರ तीतर
ಕುರಿ भेड़
ಕೋಗಿಲೆ कोयल
ಕೋಣ भैंसा
ಕೋತಿ, ಮಂಗ बंदर
ಕೋಳಿ (ಹುಂಜ) मुर्गी
ಗರುಡಪಕ್ಷಿ, ಹದ್ದು चील
ಗಿಡುಗ बाज़
ಗಿಳಿ तोता
ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ गोरैया
ಗೇಂಡಾಮೃಗ, ಖಡ್ಗಮೃಗ गैंडा
ಗೂಗೆ उल्लू
ಚಿರತೆ चीता
ಚೇಳು बिच्छू
ಜಿಂಕೆ (ಚಿಗರಿ) हिरन
ಟಗರು भेड़ा
ತೋಳ भेड़िया
ದನ ಕರುಗಳು मवेशी, ढोर
ನವಿಲು मोर
ನವಿಲು (ಹೆಣ್ಣು) मोरनी
ನರಿ सियार
ನರಿ (ಹೆಣ್ಣು) लोमड़ी
ನಾಯಿ (ಪುಂ.) कुत्ता
ನಾಯಿ (ಸ್ತ್ರೀ) कुतिया
ಪಾರಿವಾಳ कबूतर
ಬಾತುಕೋಳಿ बतख़
ಬಾವಲಿ चमगीदड़
ಬುಲ್‌ಬುಲ್ ಪಕ್ಷಿ बुलबुल

ಬೆಕ್ಕು बिल्ली
ಮುಂಗುಸಿ नेवला
ಮೃಗ जानवर, पशु, हैवान
ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿ साही
ಮೇಕೆ बकरा
ಮೊಲ खरगोश
ಮೊಸಳೆ मगर, घड़ियाल
ರಣಹದ್ದು गीदड़
ಶೊಣೆವಕ್ಕಿ राजहंस
ಸಾರಂಗ पाड़ी
ಸಿಂಹ सिंह, शेर
ಹಕ್ಕಿ, ಪಕ್ಷಿ चिड़िया, चिड़ी
ಹಂದಿ सुवर, सुअर
ಹಂಸ हंस
ಹಾವು साँप
ಹುಲಿ बाघ, शेर
ಹೆಗ್ಗಣ घूँस
ಹೇಸರಕತ್ತೆ खच्चर

(5) ಹುಳು ಹುಪ್ಪಟೆಗಳು

ಇರುವೆ चींटी
ಎರೆಹುಳು केंचुआ
ನಳ್ಳಿ केकड़ा
ಗೋಸುಂಬೆ गिरगिट
ಕಪ್ಪೆ मेंढ़क
ಗೆದ್ದಲು दीमक
ಚಿಟ್ಟೆ पतंग
ಚಿಗಟೆ पिस्सू
ಚೇಳು बिच्छू
ಜಿಗಣೆ जोंक
ಜೇಡರಹುಳ मकड़ी
ಜೇನುನೊಣ शहद की मक्खी
ತಗಣೆ खटमल
ನುಸಿ, ಸೊಳ್ಳೆ मच्छर
ನೊಣ मक्खी
ಮೀನು मछली
ಮಿಡಿತೆ, ಶಲಭ ಚಿಟ್ಟೆ टिड्डी
ಶತಪದಿ, ಸಾವಿರಕಾಲು (ಜರಿ) कनखजूरा
ಹಲ್ಲಿ छिपकली, बिस्तुइया
ಹುಳ कीड़ा
ಹೇನು जूँ, चीलर
ಮಿಂಚುಹುಳ जुगनू

(6) ಅವಯುವಗಳು, ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗ

ಅಂಗೈ हथेली
ಅಂಗಾಲು तलवा
ಅಸ್ಥಿಪಂಜರ ठठरी
ಉಗುರು नाखून, नख
ಎದೆ छाती, सीना
ಎಲುಬು (ಮೂಳೆ) हड्डी
ಎವೆ (ಎಮೆ) पलक
ಕಣ್ಣು आँख
ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡೆ आँख की पुतली

ಕಣ್ಣೀರು आँसू
ಕರುಳು अँतड़ी
ಕಣಕಾಲು टाँग
ಕಂಕಳು बगल
ಕಾಲು पैर, पाँव
ಕಿವಿ कान
ಕುತ್ತಿಗೆ, ಕೊರಳು गरदन
ಕೂದಲು बाल, केश
ಕೆಚ್ಚಲು थन
ಕೆನ್ನೆ, ಕಪಾಳ गाल
ಕೈ हाथ
ಕೈಮಣಿಕಟ್ಟು कलाई
ಕೊಕ್ಕು चोंच
ಕೊಂಬು सींग
ಕೋಡು सींग
ಗಡ್ಡ दाढ़ी
ಗಲ್ಲ ठोड़ी
ಗಂಟಲು गला
ಗೊರಸು खुर, सुम
ಚರ್ಮ चमड़ा
ಜೊಲ್ಲು लार
ತಲೆ सिर. सर
ತಲೆಬುರುಡೆ खोपड़ी
ತುಟಿ ओठ, होंठ
ತೊಡೆ गोद, जाँघ

ತೋಳು बाँह, बाजू
ದವಡೆ जबड़ा
ದವಡೆಹಲ್ಲು डाढ़
ದೇಹ शरीर, बदन, तन
ನರ (ನಾಡಿ) नस, पट्ठा
ನಾಡಿ (ಸೂಕ್ಷ್ಮ) नब्ज़
ನಾಲಿಗೆ जीभ, ज़बान
ಪಂಜಾ (paw) पंजा
ಪೃಷ್ಠ, ನಿತಂಬ चूतड़
ಪಾದ, ಅಡಿ पैर
ಪಿತ್ತಕೋಶ कलेजा
ಪಕ್ಕೆಲುಬು पसली
ಬಾಲ पूँछ
ಬಾಯಿ मुँह
ಬೆನ್ನು पीठ
ಬೆರಳು उँगली, अँगुली
ಬೆವರು पसीना
ಭುಜ कंधा
ಮೆದುಳು दिमाग़, मग़ज़
ಮನಸ್ಸು दिल, मन
ಮಲ दस्त
ಮೀಸೆ मूँछ
ಮುಂಗೈ कुहनी
ಮುಖ चेहरा, मुख
ಮುಂಡ धड़

ಮೂಗು नाक
ಮೂತ್ರ पेशाब
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ गुरदा
ಮೊಣಕಾಲಗಂಟು घुटना
ಮೊಲೆ स्तन
ಮೈ बदन
ರಕ್ತ खून, लोहू
ರೆಪ್ಪೆ पपोटा
ರೆಪ್ಪೆ पलक
ಸೊಂಟ (ನಡು) कमर
ಶ್ವಾಸಕೋಶ फेफड़ा
ಹನು ठुड्डी
ಹಣೆ माथा
ಹರಡು ಗುಲ್ಫ टखना
ಹಲ್ಲು दाँत
ಹಿಡಿ, ಮುಷ್ಟಿ मुट्ठी, घूँसा
ಹಿಮ್ಮಡಿ एड़ी
ಹೃದಯ दिल, हृदय
ಹುಬ್ಬು भौं
ಹೆಡೆ फन
ಹೆಜ್ಜೆ क़दम
ರಕ್ತನಾಳ, ಸಿರೆ रग
ಹೆಬ್ಬೆಟು अँगूठा
ಹೊಕ್ಕುಳು नाफ़, नाभी
ಹೊಟ್ಟೆ पेट

(7) ವನಸ್ಪತಿವರ್ಗ

ಎಲೆ पत्ता
ಕಟ್ಟಿಗೆ लकड़ी
ಕಾಯಿ फल
ಕೊಂಬೆ (ರೆಂಬೆ) डाली
ಗಡ್ಡೆ कंद
ಗಂಟು गांठ
ಗಿಡ पौधा
ಓಟೆ, ಬಿತ್ತು गुठली
ಚಿಗುರು कोंपल
ಟೊಳ್ಳು, ಪೊಳ್ಳು खोखला
ತಿರುಳು मगज़, गूदा
ತೊಗಟೆ छाल
ಪತ್ರಾವಳಿ, ಊಟದ ಎಲೆ पत्तल
ಪೊದೆ झाड़ी
ಬಳ್ಳಿ बेल
ಬೀಜ बीज
ಬೇರು जड़
ಮರ पेड़
ಮುಳ್ಳು काँटा
ಮೊಗ್ಗು कली
ಸಿಪ್ಪೆ छिलका
ನಾರು रेशा
ಹಗ್ಗ (ನಾರು) रस्सी
ಹೂವು फूल

(8) ಸಂಬಂಧಿಕರು

ಅಕ್ಕ वहन, दीदी
ಅಜ್ಜ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆ) नाना
ಅಜ್ಜ (ತಂದೆಯ ತಂದೆ) दादा
ಅಜ್ಜಿ नानी
ಅಜ್ಜಿ दादी
ಅತಿಥಿ मेहमान
ಅತ್ತಿಗೆ भाभी, भावज
ಅತ್ತೆ सास, मामी
ಅಣ್ಣ, ಅಥವಾ ತಮ್ಮ भाई
ಅಳಿಯ दामाद, जमाई
ತಂಗಿ छोटी वहिन
ತಂದೆ पिता, वाप
ತಮ್ಮ छोटा भाई
ತಾಯಿ माँ
ನಾದಿನಿ ननद
ಮಗ बेटा
ಮಗಳು बेटी
ಮಲತಾಯಿ सौतेली माँ
ಮ್ಹಾವ ससुर
ಮಾವ (ಸೋದರ) मामा
ಮುತ್ತಜ್ಜ परदादा
ಮುತ್ತಜ್ಜಿ परदादी
ಮುದುಕ वूढ़ा
ಮುದುಕಿ वूढ़ी
ಮೈದುನ देवर
ಮೊಮ್ಮಗ पोता
ಮೊಮ್ಮಗಳು पोती
ಸೋದರತ್ತೆ फूफी
ಸೊಸೆ वहू
ಹುಡುಗ लड़का
ಹುಡುಗಿ लड़की
ಹೆಂಡತಿ पत्नी, जोरू

(9) ದೇಹಸ್ಥಿತಿ
(ರೋಗ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಅಜೀರ್ಣ वदहज़मी, अपच
ಅತಿಸಾರ, ಆಮಶಂಕೆ पेचिश
ಅನುಪಾನ खुराक
ಅಪಸ್ಮಾರ मिरगी
ಉಬ್ಬಸ दमा
ಔಷಧ दवा
ಕಜ್ಜಿ खुजली
ಕಣ್ಣುಬೇನೆ आँख आना
ಕಫ कफ
ಕಷಾಯ काढ़ा
ಕಾಮಾಲೆ कामिला, कमल
ಕಾಯಿಲೆ वीमारी
ಕಾಲೆರಾ, ಮಾರಿಕಾಬೇನೆ हैज़ा
ಕಿವುಡ वहरा
ಕುರು फोड़ा

ಕುರುಡ **अंधा**
ಕುಷ್ಠ **कोढ़**
ಕೆಮ್ಮು **खाँसी**
ಕೋರ, ದಡಾರ **मोती**
ಗಾಯ **घाव, ज़ख्म**
ಗುಳಿಗೆ **गोली**
ಚಿಕಿತ್ಸೆ **इलाज**
ಜೀರ್ಣ **हज़म**
ಜ್ವರ **बुख़ार, ताप, ज्वर**
ಜುಲಾಜು (ಭೇದಿ ಔಷಧಿ) **जुलाब**
ತಲೆತಿರುಗೋಣ **चक्कर**
ತಲೆಶೂಲೆ **सिर-दर्द**
ದಣುವು **मांदगी, थकावट**
ದದ್ರು, ಗಜಕರ್ಣ, ಹುಳಿಕಡ್ಡಿ **दाद**
ನೆಗಡಿ **सर्दी, जुकाम**
ನೋವು **दर्द**
ಪಟ್ಟಿ **पट्टी**
ಪಕ್ಷವಾತ **लकवा**
ಪಿತ್ತ **पित्त**
ಪ್ಲೀಹ, ಗುಲ್ಮ **तिल्ली**
ಪ್ಲೇಗು **ताऊन**
ಪೋಲ್ಟೀಸು **लेप**
ಪೆಟ್ಟು **चोट**
ಬಾವು **सूजन**
ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ **हिचकी**
ಬೆವರು **पसीना**
ಮಲಬದ್ಧತೆ **कब्ज़**
ಮಡಿವೆಗುಳ್ಳೆ **फुंसी**
ಮುಲಾಮು **मरहम**
ಮೂಕ **गूँगा**
ಮೂರ್ಛೆರೋಗ **ग़श**
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ **बवासीर**
ವೈಲಿಗೆ, ಸಿಡುಬು **चेचक**
ರೋಗ **मरज़, बीमारी, रोग**
ವಾಂತಿ, ವಮನ **कै, वमन**
ವಾತರಕ್ತ **गठिया**
ವಿಷ **ज़हर**
ಶ್ವಾಸ **साँस**
ಸೆಕೆ **गर्मी**
ಹುಚ್ಚು **पागलपन**
ಹುಣ್ಣು **फोड़ा**
ಹೊರಕಡೆ, ಅತಿಸಾರ, ಭೇದಿ **दस्त**
ಕ್ಷಯ **क्षय**

(10) ಕಸಬುಗಾರರು

ಅಂಗಡಿಗಾರ **दूकानदार**
ಅಂಬಿಗ **मल्लाह, खेवट**
ಅಕ್ಕಸಾಲೆ **सुनार**
ಅಗಸ **धोबी**
ಅಡಿಗೆಯುವ **रसोइया**
ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ **धंधेवाला**

ಉಪ್ಪಾರ राज़
ಒಕ್ಕಲಿಗ किसान
ಕಂಚುಗಾರ ठठेरा
ಕಟುಕ कसाई
ಕಮ್ಮಾರ लोहार, लुहार
ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ संत-तराश
ಕುಂಬಾರ कुम्हार
ಕೂಲಿಗಾರ मज़दूर
ಗೌಳಿಗ (ಗೊಲ್ಲ) ग्वाला
ಚಿನಿವಾರ सराफ़, सुनार
ಜಲಗಾರ भंगी, मेहतर
ತೋಟಿಗ बागवान
ನಾಪಿತ (ನಾವಲಿಗ) नाई
ನೇಕಾರ जुलाहा
ಬಡಗಿ बढ़ई
ಬಳೆಗಾರ मनिहार
ಮೊಚ್ಚಿಗಾರ चमार, मोची
ಮೀನುಗಾರ मछुआ
ರೇವಡಿಗಾರ हलवाई
ವ್ಯಾಪಾರಿ (ವರ್ತಕ) सौदागर
ಸಿಂಪಿಗ, ದರ್ಜಿ दर्जी

(11) ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳು

ಅಂಗವಸ್ತ್ರ अँगोछा
ಅಂಗಿ कुर्ता
ಆಭರಣ जेवर
ಉಂಗುರ अँगूठी
ಕಂಬಳಿ कंबल
ಕಾಡಿಗೆ काजल
ಕಾಲುಚೀಲ मोजा
ಕುಂಕುಮ सिंदूर
ಕೌಪೀನ लंगोटी
ಚಲ್ಲಣ, ಷರಾಯಿ पायजामा
ಜೇಬು (ಕಿಸೆ) जेब
ಟೊಪ್ಪಿಗೆ टोपी
ದೋತರ (ಪಂಚೆ) धोती
ನಡುಪಟ್ಟಿ कमरबन्द
ಬಟ್ಟೆ कपड़ा
ಬಳೆ चूड़ी
ಬೈತಲೆ माँग
ಮುಂಡಾಸು, ರುಮಾಲು पगड़ी, फेटा
ಮೂಗುತಿ नथ
ರತ್ನ जवाहर
ರತ್ನಕಂಬಳಿ गलीचा
ರವಿಕೆ (ಕುಪ್ಪಸ) चोली
ಲಂಗ लहँगा
ವಜ್ರ हीरा
ಕರವಸ್ತ್ರ, ಚೌಕ रूमाल
ಶಾಲು: दुशाला
ಸೀರೆ सारी
ಹಚ್ಚಡ (ದುಪ್ಪಟಿ) चद्दर

(12) ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ ವಸ್ತುಗಳು

ಅಗಸೆಬಾಗಿಲು सदर फाटक
ಅಡಿಗೆ रसोई
ಅಡಿಗೆ ಮನೆ रसोई-घर
ಅಂಗಳ आँगन
ಅಂತಸ್ತು मंजिल
ಉಗ್ರಾಣ भंडार
ಉಯ್ಯಾಲೆ झूला
ಊಟ भोजन, खाना
ಊದುಗೊಳವಿ फूँकनी
ಏಣಿ सीढ़ी
ಒನಕೆ मूसल
ಒರಳು ओखली
ಒಲೆ चूल्हा
ಕಟ್ಟೆ चबूतरा
ಕತ್ತಿ छुरा
ಕನ್ನಡಿ आईना, दर्पण
ಕಬ್ಬಿಣಂಚು तवा
ಕಪಾಟು (ಅಲಮಾಡ) अलमारी
ಕಸ कचरा
ಕಸಬರಿಕೆ (ಪರಕೆ) झाड़ू
ಕಂಬ खंभा
ಕಿಟಕಿ (ಗವಾಕ್ಷಿ) खिड़की
ಕೆಂಡ अंगार
ಕುರ್ಚಿ कुर्सी
ಕೋಣೆ कोठरी
ಗೂಟ खूँटा, खूँटी
ಗೂಡು घोंसला
ಗೋಡೆ दीवार
ಚಪ್ಪರ छप्पर
ಚಮಚೆ चम्मच
ಚಾವಡಿ दीवानख़ाना
ಜಗಲಿ बरामदा
ಜರಡೆ (ಜಲ್ಯಡಿ), ಒಂದರಿ छलनी
ತಂಬಿಗೆ लोटा
ತೊಟ್ಟಿಲು हिंडोला
ದೀಪ दिया
ದೀವಟಿಗೆ चिराग़
ನೆಲ ज़मीन
ಪ್ರಾಕಾರ चहारदीवारी
ಪೆಟ್ಟಿಗೆ पेटी
ಬಟ್ಟಲು कटोरा
ಬಚ್ಚಲಮನೆ गुसलख़ाना
ಬಾಗಿಲು दरवाज़ा
ಬಾಚಣಿಗೆ कंघी
ಬಾವಿ कुआँ
ಬಿಂದಿಗೆ, ಕೊಡ घड़ा
ಬೀಗ ताला
ಬೀಗದ ಕೈ चाबी
ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು चक्की

ಬುಟ್ಟಿ टोकरी
ಬೂದಿ राख
ಬೆಂಕಿ आग
ಮಣೆ पीढ़ा
ಮಂಚ पलंग
ಮಾಳಿಗೆ छत
ಮೂಲೆ कोना
ಮೇಜು मेज़
ಮೊರ सूप
ಮೊಳೆ मेख, कीला
ಸಾಟು कर्घी
ಹಲಿಗೆ तख्ता
ಹಾಸಿಗೆ विछौना
ಹಿತ್ತಲು पिछवाड़ा
ಹೆಂಚು खपरा
ಹೊಸ್ತಿಲು देहरी, देहली

(13) ಸ್ಥಲ ಜಲ ವಿಭಾಗ

ಅಲೆ, ತೆರೆ लहर
ಊರು गाँव
ಏರು चढ़ाव
ಒರತೆ चश्मा
ಕಲ್ಲು पत्थर
ಕಾಡು जंगल
ಕೆರೆ तालाव
ಕೆಸರು कीचड़
ಗುಡ್ಡ (ಬೆಟ್ಟ) पहाड़
ತಡಸಲು, ಬುಗ್ಗೆ झरना
ದಡ, ದಂಡೆ किनारा
ನದಿ नदी
ನೀರು पानी
ನೊರೆ फेन
ಪ್ರವಾಹ (ನೆರೆ) वाढ़
ಬಯಲು मैदान
ಬಿಲ विल
ಮಣ್ಣು मिट्टी
ಮಳಲು रेत
ಮೋಡ वादल
ವಿದ್ಯುತ್, ಮಿಂಚು विजली
ಹನಿ बूँद
ಹಳ್ಳ गड्ढा
ಹಳ್ಳಿ देहात
ಹರಳು (ಕಲ್ಲು) कंकड़
ಹೊಲ खेत
ಹೋಬಳಿ कसवा

(14) ಬಣ್ಣಗಳು

ಕರ್ಗೆಂಪು, ಧೂಮುಲ वैंगनी
ಕಪ್ಪು काला
ಕಂದು भूरा
ಕಾವಿ, ಕಷಾಯ गेरुवा, काषाय
ಕೆಂಪು लाल, सुर्ख़

ಕೇಸರಿ, ಕಿತ್ತಳೆ नारंगी, केसरिया
ಗುಲಾಬಿ गुलावी
ಧೂಸರ ख़ाकी
ನೀಲಿ नीला, नील
ಬಣ್ಣ रंग
ಬಿಳಿದು सफ़ेद
ಹಸುರು हरा, सब्ज़
ಹಳದಿ पीला, ज़र्द

(15) ಲೋಹಗಳು ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳು

ಇದ್ದಲು कोयला
ಉಕ್ಕು फ़ौलाद
ಕಬ್ಬಿಣ लोहा
ಕಾಗಿಬಂಗಾರ अवरक
ಗಂಧಕ गंधक
ತವರ जस्ता
ತಾಂಬ್ರ तांवा
ಪಾದರಸ पारा
ಬಂಗಾರ सोना
ಬೆಳ್ಳಿ चाँदी
ಮುತ್ತು मोती
ವಜ್ರ हीरा
ಸೀಸ सीसा
ಸೂಜಿಗಲ್ಲು चुंवक
ಹಸುರು पन्ना
ಕೆಂಪು लाल

Dakshina Bharat Hindi Prachar Sabha, Madras-17

HINDI KANNADA SWABODHINI

Price Rs. 2.00 - 50